

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

**5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YAZILI
EDEBİ ÜRÜN KULLANIMINA YÖNELİK
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe SEVİNÇ

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Esen DURMUŞ

Elazığ, 2018

T.C.
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Ayşe SEVİNÇ' in hazırlamış olduğu“5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” başlıklı tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun.....tarih vesayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından---- tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda başarılı sayılmıştır.

Jüri Üyeleri: (unvan sırasına göre) **İmza**

- 1.
- 2.
- 3.

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Dr. Öğr. Üyesi Esen DURMUŞ danışmanlığında hazırlamış olduğum **“5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”** adlı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Ayşe SEVİNÇ

19/07/2018

ÖNSÖZ

“5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” adlı tez çalışmasında Sosyal Bilgiler eğitiminde edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisi incelenmiştir. Derslerde kullanılan edebi ürünler öğrencinin farklı duyu alanlarına hitap ettiği için öğrenmeyi zevkli hale getirerek kalıcılığı artırır ve etkili öğrenmenin gerçekleşmesini sağlar. Aynı zamanda Türk Milli Eğitimi' nin temel ilkelerinden biri olan ve Sosyal Bilgiler öğretiminde eski bir yaklaşım olarak bilinen Yurttaşlık Bilgisi aktarımı olarak Sosyal Bilgilerin amacı gelecek nesillere kültür aktarımının sağlanabilmesidir, dolayısıyla yazılı edebiyat ürünleri Sosyal Bilgiler öğrenimi için uygun kaynaklar arasında yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürünlerin kullanımı Sosyal bilgilerin doğası gereği öncelikle disiplinler arası bilgi paylaşımını sağlar. Öğrencilerin konulara ilişkin bilgilerini artırmasının yanında eleştirel düşünme, empati kurma, çoklu bakış açısı, dili güzel kullanma, iletişim, zaman ve kronoloji gibi çeşitli becerilerinin geliştirilmesine de yardımcı olur. Edebi ürün kullanımı, nesillere tarihi yazıtları kültürümüze ait önemli belgeleri tanıtması ve eğitimcilere hatırlatması açısından ayrıca önem taşımaktadır.

Bu çalışma süresince desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Esen DURMUŞ 'a teşekkürlerimi sunarım. Yine çalışmam boyunca her konuda beni destekleyen ve hiçbir zaman yardımlarını benden esirgemeyen kıymetli aileme, çalışmanın her aşamasında fikirleriyle bana yardımcı olan ve çalışma süresince gösterdiği sabır ve ilgiden dolayı değerli arkadaşım Selda AKSÜT 'e teşekkür ederim.

Çalışma boyunca kolaylık sağlayan ve araştırmaya yardımcı olan çalışmanın yapıldığı okul yöneticilerine, Sosyal Bilgiler katılımcı öğretmenlerine ve öğrencilerine teşekkür ederim.

Ayşe SEVİNÇ

Elazığ-2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Ayşe SEVİNÇ

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Elazığ-2018; Sayfa: XV+119

Küresel ve ulusal eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesinde en uygun çalışma alanı olan Sosyal Bilgiler, bireyin toplum yaşamında yer alabilmesi için bireye gerekli olan görev ve sorumluluk bilincini kazandırır. Bireyin toplumsal kişiliğini geliştirerek, birtakım becerilere sahip olmasını sağlar. Sosyal Bilgiler dersi aynı zamanda farklılıklara karşı hoşgörü ile yaklaşan, başkalarının düşüncelerine saygı duyarak, başkaları için endişelenen, empati kurabilen bireylerdeki bu potansiyeli geliştirmeye yardımcı olur. Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürünlerin kullanılması, bireylerdeki bu becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunur. Yazılı edebiyat ürünleri bireyde kalıcı öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi için uygun araçları içerir. Gezi yazıları ile birey tarihi yapıları, biyografi türü ile tarihte başarılı işler yapmış insanları tanır. Yazılı edebiyat ürünleri içerisinde yer alan şiir ise aynı zamanda bireyin hayal gücünü geliştirir. Çalışma, nitel araştırma yöntemi ile nitel araştırma programı NVivo 12 kullanılarak yapılmıştır. 30 Sosyal Bilgiler öğretmeni ve 67 Sosyal Bilgiler öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

Bu çalışmanın amacı; Sosyal Bilgiler dersi hedef kazanımlarının gerçekleştirilmesinde yazılı edebiyat ürünlerinin, öğrenmeye etkisini belirlemektir. Araştırmada, yazılı edebiyat ürünlerinin sosyal bilgiler dersinde kullanımı ve öğrenmeye

etkisi araştırılmıştır. Derslerde edebi ürün kullanımının, öğrencinin derse karşı motivasyonunu arttırdığı ve öğrenmeye olumlu katkı sağladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Yazılı Edebiyat Ürünleri, Gezi Yazıları, Hikaye, Şiir, Roman, Makale, Biyografi

ABSTRACT

Master's Thesis

Teacher and Student Opinions on the Effect of Literary Product Use on Fifth Grade Social Studies Lesson

Ayşe SEVİNÇ

Fırat University

Institute of Educational Sciences

Primary Education Department of Social Sciences and Turkish Education

Elazığ-2018; Page: XV+119

Social sciences, one of the most available training scope achieving global education targets provide individuals their duty responsibility conscious that's necessary for taking part in community life. The individuals gain some couples of skills improving their community personality social science help individuals bringing out their potential approaching the diversities in indulgence, respecting for the others thoughts, concerning the others and inspiring empathy.

Using written literary products in social science subject contribute the individuals improving their skills written literature yields comprise available tools and sources for individuals achieving effective learning. The individuals will be able to identify historical buildings by travel articles know successful figures in history by biographies find the poems will broaden their imagination. The study was conducted using qualitative research method and qualitative research program NVivo 12. Semi-structured interviews with 30 social studies teachers and 67 social studies students were conducted. The obtained data were analyzed by content analysis.

The ultimate aim of this work is contribution of written literature products to the social science subjects achieving its target acquisition and detect its permanent effect in learning.

Key Words: Social Sciences, Written Literary Product, Travel Articles, Story, Poem, Novel, Article, Biography

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
TABLolar LİSTESİ.....	XIII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	XIV
EKLER LİSTESİ	XV
BİRİNCİ BÖLÜM	1
I. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Araştırmanın Problemi.....	5
1.4. Alt Problemler.....	5
1.4.1. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Alt Problemler	5
1.4.2. Öğrenci Görüşlerine İlişkin Alt Problemler.....	6
1.5. Araştırmanın Sayıtları.....	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
II. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ.....	8
2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	8
2.2. Sosyal Bilgiler Programı Eğitim Felsefesi.....	9
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Öğretme-Öğrenme Süreçleri.....	9
2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Yaklaşımları.....	10
2.4.1. Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler	11
2.4.2. Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler	11
2.4.3. Yansıtıcı İnceleme Alanı Olarak Sosyal Bilgiler.....	11
2.5. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Değerler ve Beceriler	12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	14
III. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE EDEBİ ÜRÜNLERİN KULLANILMASI ...	14
3.1. Eğitim ve Edebiyat.....	14
3.2. Edebiyat Temel Becerileri	15
3.3. Çocuk ve Edebiyat	15
3.4. Edebi Ürünler.....	16
3.4.1. Orhun Yazıtları	17
3.4.2. Kutadgu Bilig.....	17
3.4.3. Gezi Yazıları	18
3.4.4. Biyografi	19
3.4.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Biyografi Kullanımı.....	19
3.4.5. Gazavatnameler	20
3.4.6. Deneme	20
3.4.7. Hikâye.....	21
3.4.8. Anı	22
3.4.9. Makale ve Monografi.....	22
3.4.10. Tarihsel Roman.....	23
3.4.11. Şiir.....	23
3.4.11.1. Epik Şiir	24
3.4.11.2. Lirik şiir	24
3.4.11.3. Didaktik Şiir.....	25
3.4.12. Edebi destanlar.....	25
3.5. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Edebiyat	26
3.5.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yazılı Edebiyat Ürünleri	26
3.5.2 Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel Öğeleri	27
3.5.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Yazılı Edebi Türler	28
3.5.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Yöntem Teknik Uygulamalar.....	28
3.5.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Edebi Ürünlerde Çocuğa Görelik İlkesi	29
3.5.5.1. Gelişim Dönemlerine Göre Çocukların Okuyabilecekleri Edebi Ürünler.....	30
3.5.6. Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	31
3.5.6.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	31
3.5.6.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar.....	37

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	39
IV. YÖNTEM	39
4.1. Araştırmanın Modeli.....	39
4.2. Çalışma Grubu	40
4.2.1. Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri	41
4.2.2. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Özellikleri	43
4.3. Veri Toplama Süreci.....	43
4.4. Veri Toplama Araçları	44
4.5.Araştırma Sürecinde Uygulanan İşlemler.....	45
4.6. Verilerin Analizi	45
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	47
V. BULGULAR VE YORUM.....	47
5.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanmanın Öğrenmeye Etkilerine İlişkin Bulgular	49
5.1.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Dersin Kazanımlarına Ulaşma Yeterliliğine ilişkin Bulgular	57
5.1.2. Sosyal Bilgiler Dersinde En Fazla Kullanılan Edebi Türlerle İlişkin Bulgular	61
5.1.3.Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Dil Gelişim Seviyesine Uygunluğuna ilişkin Bulgular	64
5.1.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Aktarımında Kullanılması İstenilen Yöntem Ve Tekniklere İlişkin Bulgular	68
5.1.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılması İstenilen Yazılı Edebi Türlerle ilişkin Bulgular	73
5.1.6. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Değer Kazanımına Etkileri' ne İlişkin Bulgular.....	78
5.1.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Gelişim Alanlarına Katkılarına İlişkin Bulgular	82
5.1.8. Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer Alması İstenilen Yazılı Edebi Tür Ve Yazılı Edebi Türe Ait İsime İlişkin Bulgular	89
5.1.9. Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Yazılı Edebi Türlerle İlişkin Bulgular	95

ALTINCI BÖLÜM	102
VI. SONUÇ TARTIŞMA ÖNERİ	102
6.1. Sonuçlar	102
6.2. Tartışma	104
6.3. Öneriler	106
KAYNAKLAR	108
EKLER	112
ÖZ GEÇMİŞ	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel Öğeleri	27
Şekil 2: Yazılı Edebi Türlerle İlişkin Ana Model	48
Şekil 3: Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanmanın Öğrenmeye Etkilerine İlişkin Öğrenci Modeli.....	49
Şekil 4: Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanmanın Öğrenmeye Etkilerine İlişkin Öğretmen Modeli.....	53
Şekil 5: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Dersin Kazanımlarına Ulaşma Yeterliliğine ilişkin Öğrenci Modeli.....	57
Şekil 6: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Dersin Kazanımlarına Ulaşma Yeterliliği 'ne İlişkin Öğretmen Modeli	59
Şekil 7: Sosyal Bilgiler Dersinde En Fazla Kullanılan Edebi Türlerle İlişkin Öğrenci Modeli.....	61
Şekil 8: Sosyal Bilgiler Dersinde En Fazla Kullanılan Edebi Türlerle İlişkin Öğretmen Modeli.....	63
Şekil 9: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Dil Gelişim Seviyesine Uygunluğuna ilişkin Öğrenci modeli	64
Şekil 10: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Dil Gelişim Seviyesine Uygunluğuna ilişkin Öğretmen Modeli.....	66
Şekil 11: Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Aktarımında Kullanılması İstenilen Yöntem Ve Tekniklere İlişkin Öğrenci Modeli.....	68
Şekil 12: Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Aktarımında Kullanılan Yöntem ve Teknikler' e İlişkin Öğretmen Modeli.....	70
Şekil 13: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılması İstenilen Yazılı Edebi Türlerle ilişkin Öğrenci Modeli	73
Şekil 14: Sosyal Bilgiler Dersinde Daha Fazla Kullanılması İstenilen Yazılı Edebi Türlerle İlişkin Öğretmen Modeli	75
Şekil 15: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Değer Kazanımına Etkileri' ne İlişkin Öğrenci Modeli.....	78
Şekil 16: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Değer Kazanımına Etkileri' ne İlişkin Öğretmen Modeli.....	80

Şekil 17: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Gelişim Alanlarına Katkılarına İlişkin Öğrenci Modeli	82
Şekil 18: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Gelişim Alanlarına Katkılarına İlişkin Öğretmen Modeli	85
Şekil 19: Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer Alması İstenilen Yazılı Edebi Tür' e İlişkin Öğrenci Modeli	89
Şekil 20: Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer Alması İstenilen Yazılı Edebi Tür' e İlişkin Öğretmen Modeli	92
Şekil 21: Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Yazılı Edebi Türleri Değerlendirme' ye Yönelik Öğrenci Modeli.....	95
Şekil 22: Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Yazılı Edebi Türleri Değerlendirme' ye yönelik Öğretmen Modeli.....	98

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Eğitiminde yer alan beceriler.....	13
Tablo 2: Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler.....	13
Tablo 3: Tam Bir Cennet	19
Tablo 4: Türk İslam Bilginlerini Tanıyorum	20
Tablo 5: Denizlerde Osmanlı	20
Tablo 6: Öde Ki Vergi	24
Tablo 7: Bir Zamanlar Türkler.....	25
Tablo 8: Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabında yer Alan Yazılı Edebi Ürünler	28
Tablo 9: Gelişim Dönemlerine Göre Çocukların Okuyabilecekleri Edebi Ürünler	30

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım	41
Grafik 2: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına İlişkin Dağılım.....	41
Grafik 3: Öğretmenlerin Mezuniyet Alanlarına İlişkin Dağılım.....	42
Grafik 4: Öğretmenlerin Çalışma Yıllarına İlişkin Dağılım.....	42
Grafik 5: Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım.....	43

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Milli Eğitim İzin Belgesi	112
Ek 2: Öğrenci Görüşme Formu	113
Ek 3: Öğretmen Görüşme Formu	114
Ek 4: Etik Kurul Belgesi	115
Ek 5: Konuyla İlgili Görseller	117
Ek 6: Tez Orijinallik Raporu	118

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

"O kadar soylu meslekler vardır ki bunları para için yapamazsınız; savaşıklık mesleği böyledir, öğretmenlik mesleği böyledir ve çocuklara öğretilecek yalnızca bir bilim vardır, o da insan görevlerinin bilimidir. "(J.J.Rousseau)

Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler, bireyin hayatını kolaylaştırırken, diğer yandan bireyi bazı problemlerle karşı karşıya bırakmıştır. Bu problemlerin çözümü için birey farklı alanlara ihtiyaç duymaktadır. Sosyal Bilgiler çeşitli alanları bir arada bulunduran, öğrenciye; ailevi, kültürel, bölgesel ve ulusal konularda yaşadıkları sorunların çözümü ile ilgili bilgi, beceri değer kazanımı sağlayan ve öğrencilerin günlük yaşamlarında mantıklı kararlar almalarına yardımcı olan bir disiplindir. Bu tanım rehberliğinde, Sosyal Bilgiler öğretim programı; toplumun ihtiyaçları, öğrenci yaşantıları, Sosyal Bilim disiplinleri gibi üç temel üzerine inşa edilmiştir; Sosyal Bilgiler dersine toplum ihtiyaçları yönünden bakıldığında, Sosyal Bilgiler bireyin bugünün ihtiyaçları ile yetişkin yaşamındaki ihtiyaçlarını da göz önüne aldığı görülür. Teknolojideki gelişmeler kültürel değişimleri yerellikten uzaklaştırarak küresel bir hale getirmiştir. Teknolojideki bu hızlı gelişimin getirmiş olduğu değişim, bireyi farklı bir dünya ile baş başa bırakmıştır. Bireyin içinde yer aldığı bu yenedünyaya uyum sağlayabilmesi için gereken bilgi ve beceriyi kazandırma, Sosyal Bilgilerin amaçları arasında yer almaktadır. Bilim ve teknolojide kaydedilen hızlı gelişmeler, eğitim anlayışının değişmesini ve bu alanda farklı eğitim programlarının geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Günümüz eğitim programlarında yazılı materyal kullanmanın yanında, çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Öğrenciye doğrudan bilgi aktaran geleneksel anlayışın yerini, bilgiyi işleme ve problem çözmeye dayalı beceriler kazandıran öğretim anlayışı almıştır (MEB,2005).

Bireye bu becerileri kazandırmada edebi ürünler, uygun materyaller arasında yer almaktadır. Edebiyat bir toplumun kültürüne ait gen haritasını verir, edebi eserler ise anlatılan duygu ve düşünceleri gelecek nesillere aktararak kalıcı hale getirir. Dolayısıyla

toplum bireyleri arasında birlik ve beraberliği sağlayan edebiyat, insana ait manevi değerleri konu edinir (Demirel, ınar, Kadioğlu, Murat, nkaş, Kazan, Bilgegil,2009: 15). Edebi rnler yazılı edebiyat ürünleri ve sözlü edebiyat ürünleri olarak ikiye ayrılır. Sav, sagu, koşuk, ağıtlar, atasözleri sözlü edebi ürünler; makale, gezi yazıları, şiir, gazavatnameler, tarihi romanlar ise yazılı edebi ürünler arasında yer almaktadır. Geçmişten günümüze bilgi aktarımı sağlayan, yaşamda karşılaşılan zor durumları aynı zamanda insana has güzel duyguları kelimelerle resmeden edebiyat, farklı türleri ile bireyin gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır.

Yapılandırıcı eğitim anlayışının benimsendiği günümüz eğitim sisteminde, ğrenci bilgiyi araştıran, bulan ve yapılandıran konumunda yer almaktadır. Yani ğrenci merkezli bir sistem benimsenmiştir. Bireyin yaratıcılığını ve bireyde var olan olumlu özelliklerin gelişmesine imkan veren bu eğitim yaklaşımı, öğrencinin kendini gerçekleştirmesi ve potansiyelini ortaya çıkarabilmesi için gerekli eğitim ortamını oluşturmaktadır. Derslerde yazılı edebiyat ürünlerinin kullanımı, bireyin var olan potansiyelini geliştirmeyi amaçlayan yapılandırıcı eğitim anlayışının hedeflerinin gerçekleştirilmesinde, önemli bir akran olarak ders kitaplarında yer almaktadır.

Eğitim ve ğrenme; Bireyin varoluş sorumluluğunu alabilmesi için gerekli olan bilgi ve tecrübeyi ifade eden eğitim ve öğrenme kavramları için farklı tanımlar yapılmaktadır; toplumsal gereksinimler sonucu ortaya çıkan eğitim, birey açısından öğrenme ve gelişmeyi ifade eder, eğitime toplum yönüyle bakıldığında ise eğitim; toplumun eğitim ihtiyaını gideren bir kurum olarak görülür. Toplumsal ve bireysel beklentilerin en st düzeyde olduğu eğitim, bu nedenle oldukça çeşitlilik içermektedir (Taştan, 2007: 282).

İnsanoğlu, yeryüzünde yaşamaya başladığı ilk zamanlardan bu yana hem eğitmiş, hem de eğitilmiştir. İnsanlar, yaşadıkları çevrede diğer canlıları gözlemleyerek onlardan birtakım yaşamsal yetenekler edinmişlerdir, sonrasında ise öğrendiklerini yakın çevrelerinden başlayarak, toplumdaki diğer bireylere öğretme yoluna gitmişlerdir. Uygarlığımız bu eğitsel süreçlerin birikimidir (Başar, 2007: 23)

Erden, eğitimi doğumdan ölüme kadar devamlılık içeren bireyin bilgi, beceri ve tutum sahibi olmasını sağlayan ve bireyin davranışlarında yaşantı yoluyla değişiklik oluşturma süreci olarak görmüştür (Erden, tarihsiz:13). zar, eğitime sorgulayıcı yaklaşarak eğitimi “müdahale” olarak tanımlamıştır. Eğitim yoluyla bireyin algısına,

ahlaki değerlerine, sorunları çözüme yollarına değerli veya değersiz olarak gördüğü her şeye müdahale edildiği için eğitimi bu yönüyle ele almaktadır (Özar, 2013:15).

Eğitimi yeni bir evrenin anahtarı olarak gören, bilginin olmadığı erdemi onaylamayan Russell ise, tarih öğretiminin gerçekte örtüşecek biçimde yapılmasından yanadır. Tarih, bizim tarih anlayışımızla zıtlık oluşturuyorsa o halde bizim öğretmeyi arzu ettiğimiz ahlakın doğru olmadığını, bizim bu ahlak anlayışından vazgeçmemiz gerektiğini savunan Russell'e göre eğitim, süsten uzaklaştırılarak faydalı kılınmalıdır; ayrıca eğitimin hangi çizgide olması gerektiğiyle ilgili olarak net bir karar vermeden önce, ne tür bir insan profili oluşturmak istediğimizin bilincinde olmalıyız. Russell, eğitimle meydana getirilecek canlı, hassas, zeki bir halkın günümüze dek süregelen toplumdan farklı olacağı kanısındadır (Russell, 1984: 33-140).

Etik olarak eğitim, "Ekmek, tohum ekmek" gibi sözcüklerle anılır. Çocuğun zihnine yeşermesi için bilginin ekilmesidir. Her ekilen şeyin hasadının yapılacağı bu anlayış insana meta olarak baktığı için onun var oluşsal değerini ortadan kaldırır ve bu tanım öz itibarıyla değerlere aykırılık içermektedir (Yayla, 2014).

Öğrenme kavramını incelediğimizde, insan potansiyelindeki ısrarcı değişim olarak adlandırılan, öğrencinin tecrübesi ve dünya ile etkileşimi sonucu oluşması beklenen öğrenme, “değişme” olarak görülmektedir. Organizmanın açlık sonrası yiyecek araması veya kişinin sarhoş olduğunda konuşkan özelliğe sahip olması gibi durumlar geçici olduğu için öğrenme tanımı içinde yer almaz. Öğrenme, deneyime ihtiyaç duyar (Driscoll, 2012:10).

Biyolojik bir varlık olan insan; ağlama, emme gibi davranışlarla dünyaya gelirken, kısa bir zaman sonra yeni şeyler öğrenir. Öğrenme, bireyin yaşamını sürdürebilmesi için önemli bir yetidir. Günümüzde içselleştirilen öğrenme yaklaşımına göre değişen öğrenme kavramı; uyarıcıları anlama, zihne kodlama, bağlantı yoluyla anlamlı hale getirme olarak anlaşılmaktadır. Öğrenme; yaşantı sonucu davranışta oluşan, kalıcı iz bırakan davranış değişikliğidir (Erden, Tarihsiz:16).

Bilişsel duyuşsal ve psikomotor olarak üç türe ayrılan öğrenme ürünü davranışlar tanımlandığında; bilişsel olarak adlandırılan öğrenme ürünü davranışlar, zihinsel faaliyetlerle ön planda olan davranış türlerini içerir. Çeşitli bilim alanlarıyla ilgili olan düşünme ve problem çözme becerisi ile ilgili bilgiler bilişseldir. Eğitim seviyesi ile bilişsel beceriler arasında doğru orantı vardır. Duyuşsal öğrenme ürünü olan davranışlar

sevme, korkma, coşku benzeri duygulardır. Psikomotor ağırlıklı öğrenme ürünü davranışlar ise; yürüme, kalem tutma, koşma, basket oynama, dikiş dikme, tarla sürme..vs. gibi davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Erden, tarihsiz : 16-17).

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğretmen ve öğrencilerin görüşleri ile öğrenmeye etkisini belirlemektir. Bu kapsamda alt amaçlar belirlenmiş ve belirlenen araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Türk Milli Eğitim'inin temel ilkelerinden biri olan kültür aktarımının gerçekleştirilmesinde önemli bir araç olan yazılı edebiyat ürünleri, çocuğun bilişsel duyuşsal alanlarına hitap eder ve bu alanların gelişmesine katkıda bulunur. Edebi ürünler aracılığıyla çocuk sözün değerini bilir, anlamın ve var olmanın güzelliğinin farkına varır. Tarihini bilir, böylece ülkesinin geleceğine yön verebilir. Edebi türlerin Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması ile ders ilgi çekici hale gelir ve öğrencide bilgilerin kalıcılığı sağlanır. Derslerde edebi ürün kullanımı çocuklarda dayanışma bilincinin oluşmasını sağlar. Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürünlerin kullanımı, bireyin bilişsel, duyuşsal özelliklerine aynı zamanda, eğitimde bilginin önünde yer alan yaratıcılık ve hayal gücünün gelişimine olumlu katkıda bulunmaktadır, edebi eserlerle tanışan çocukların hayal güçlerinin, edebi eserlerle tanışmayan çocuklara oranla daha fazla geliştiği yapılan araştırmalar sonucunda ispatlanmıştır. Derslerde kullanılan edebi ürünler, öğrencinin farklı duyu alanlarına hitap ettiği için hatırlamayı kolaylaştırır, böylece kalıcı öğrenme gerçekleştirilmiş olur. Çalışmada Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılan yazılı edebi ürünlerinin kullanımı ile ilgili literatür taraması yapılmış ve Elazığ İl merkezinde bulunan orta okullarda yazılı edebi ürünlerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrencilerle görüşölmüş, görüşme sonuçları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Edebi ürün kullanımının öğretimi zenginleştirdiği, tarihi ve kültürel değerlerle ilgili bilincin oluşmasına katkı sağladığı, tarih konularını daha önce öğrenilen bilgilerle pekiştirdiği ve öğrenmenin kalıcı

olmasını sağladığı, öğrenilen kavram ve kelimelerin dil gelişimine katkı sağlayarak, bilişsel becerileri geliştirdiği, öğrenciye farklı bakış açıları kazandırdığı görülmüştür.

1.3. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın temel bir problemi bulunmaktadır.

Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğretmen öğrenci tutumuna ve öğrenmeye etkisi nedir?

Bu doğrultuda aşağıda verilen alt problemlere cevap aranmıştır.

1.4. Alt Problemler

1.4.1. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Alt Problemler

- a.** Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
- b.** Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin dersin hedef kazanımlarına ulaşma yeterliliğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
- c.** Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullanılan edebi türlere ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- d.** Yazılı edebi ürünlerde kullanılan dilin öğrencinin gelişim seviyesine uygunluğuna ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- e.** Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün yöntem ve teknik kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- f.** Sosyal Bilgiler dersinde daha fazla kullanılması istenilen edebi türe ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- g.** Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının değer kazanımına etkisine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- h.** Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğrencinin gelişim alanlarına, duyuşsal özelliklerine katkısına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- i.** Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alması istenilen edebi tür ve o türe ait isimle ilgili olarak öğretmen görüşleri nelerdir?

j. 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan yazılı edebi ürünlerle ilgili öğretmen görüşleri nelerdir?

1.4.2. Öğrenci Görüşlerine İlişkin Alt Problemler

a. Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?

b. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin, dersin hedef kazanımlarına ulaşma yeterliliğine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?

c. Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullanılan edebi türlere ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

d. Yazılı edebi ürünlerde kullanılan dilin, öğrencinin gelişim seviyesine uygunluğuna ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

e. Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün aktarımında yöntem ve teknik kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

f. Sosyal Bilgiler dersinde daha fazla kullanılması istenilen edebi türe ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

g. Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının değer kazanımına etkisine ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

h. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğrencinin gelişim alanlarına, duyuşsal özelliklerine katkısına ilişkin öğrenci görüşleri nelerdir?

i. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alması istenilen edebi tür ve o türe ait isimle ilgili olarak öğrenci görüşleri nelerdir?

j. 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan yazılı edebi ürünlerle ilgili öğrenci görüşleri nelerdir?

1.5. Araştırmanın Sayıtları

Araştırma bulgularının etkili bir şekilde çözümlenmesi ve yorumlanması amacıyla;

1.Araştırma için seçilen örneklem evreni temsil edeceği düşünülmektedir.

2.Araştırmada kullanılacak olan veri toplama aracının, amacına hizmet ettiği düşünülmektedir.

3.Uygulama sırasında kullanılan ölçme araçları konusunda başvuru uzman kanıları yeterlidir.

4.Araştırmaya katılan katılımcıların görüşme formundaki sorulara içtenlikle ve objektif cevaplar verecekleri düşünülmektedir.

5.Araştırma için alan yazından elde edilen bilgilerin çalışmanın geçerliliği açısından nesnel ve yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Araştırma örneklemini Elazığ il sınırları içinde yer alan beş eğitim bölgesinden seçilen (Harput Eğitim Bölgesi, Karşıyaka Eğitim Bölgesi, Bahçelievler Eğitim Bölgesi, Fırat Eğitim Bölgesi ve Hazar Eğitim Bölgesi) beş ortaokulda öğrenim gören toplam altmış yedi öğrenci ve yine bu okullarda görev yapan otuz Sosyal Bilgiler öğretmeniyle sınırlıdır.
2. Araştırma 2017-2018 eğitim- öğretim yılı ile sınırlıdır.
3. Araştırma, yarı yapılandırılmış görüşme ile elde edilen verilerle sınırlıdır.
4. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçme araçlarının ölçme gücü ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

II. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Öğrenciye toplumsal kişilik kazandırma amacıyla olan Sosyal Bilgiler aynı zamanda öğrencinin görev ve sorumluluklarının farkında olmasını sağlayan çevresine ve çevresindeki olaylara karşı duyarlılık geliştirmesine yardımcı olan, kısaca öğrenciyi iyi bir vatandaş olarak yetiştiren disiplindir (Sözer, 1998).

Sosyal bilgiler “Bireyin, toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerden oluşmaktadır. Bunun yanında vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite veya tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” şeklinde tanımlanmıştır (MEB: 2005).Ulusal Sosyal Çalışmalar Konseyi Bildirisi'nde ifade edilen anlayışla, Sosyal Bilgiler programının amacı öğrencileri demokratik yurttaşlıkla, hayati bir göreve hazırlamaktır. Sosyal Bilgilerin potansiyel içeriği geniş bir sıra izler, öğrencide eleştirel düşünme, çoklu bakış açısına uygun kişilik oluşturur. Bu çerçevede sosyal bilgiler programı, öğrenciyi bir sonraki geleceğe, hayata hazırlar. Anlamlı sosyal çalışmalar, kalıcı anlayışlar, temel sorular, önemli fikirler ve hedefler etrafında yapılandırılmış bilgi, beceri, inanç ve tutumlar müfredat ağlarını oluşturur. Bu kapsamda geliştirilen program; araştırma soruları ve planlama geliştirmek, disiplinler arası uygulama içerik ve araçları, kaynakları ve kanıtları değerlendirme, iletişim, sonuçlar ve bilinçli harekete geçmek, bunların her bir öbeği öğrencilerin çalışan ve en önemlisi bilgili ve dünya vatandaşlığı rollerinde kullanacakları becerileri temsil eder (NCSS, 2016).

2.2. Sosyal Bilgiler Programı Eğitim Felsefesi

Eğitim, kişinin içinde yaşadığı toplumun değerlerini davranış haline getirme sürecidir, eğitim sistemini oluşturan ana unsur eğitim programıdır. Bu nedenle eğitimde yenilik çalışmaları öğretim programı üzerinde toplanır, her öğretim programı ise bir eğitim felsefesi toprağından beslenmektedir. Öğrenme ve felsefe merakla yola çıkar, merak bireyin öğreniminde güdüleyici bir etkiye sahiptir. Sorular sorarak bu sorulara yanıt aramak, kişiye ayırt edebilme ve parçaları bir araya getirebilme becerisi kazandırır. Dolayısıyla birey içinde yaşadığı dünyayı yeniden kurabilme yürekliliğine sahip olur. Günümüzde sosyal ve ekonomik şartlarda etkili olabilecek birey profili oluşturmak ülkelerin küresel alanda rekabet edebilmeleri için gereklidir. Böylece Sosyal Bilgiler Programı, ülkelerin sorumluluk alabilen, problem çözebilen sorgulayıcı ve inovatif düşünceye sahip bireylerin yetişmesine ortam sağlayacak bir eğitim model arayışına, bireyi yönlendirmektedir. İnovatif düşünme becerisi eşsiz bakış açısı ile yeni şeylerin bilinmesinde, yeni yöntemlere rehberlik yapan düşünme şeklidir. Genel olarak inovatif düşünmenin gelişebilmesinde esas olan, kişinin düşünce üretimine olumlu katkı sağlayacak tekniklerin uygulanması, farklı fikirlerin gündeme getirilmesi, hayal gücüne düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitimin merkeze alınabilmesidir. Kaliteli bir eğitim sistemi, bireysel farklılıklar önemslenerek oluşturulabilir, öğrencinin öğrenmeye karşı, tabi beceri ve eğilimlerinin yanında bireyin kişisel alanı önem arz etmektedir. Bu farklılıkların doğuştan olduğu ya da sonradan kazanıldığına bir önemi yoktur. Önemli olan bu farklılıkların dikkate alınmadığı bir eğitim sonucunun beklentiyi karşılamayacağıdır (MEB,2017).

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Öğretme-Öğrenme Süreçleri

Türkiye'de; Sosyal Bilgiler öğretim programında günümüz eğitim anlayışı olan yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. Programda, öğretme- öğrenme sürecinde fayda sağlayacak yapılandırmacı bakış açısına uygun aktiviteler tavsiye edilmiş ve uygulama örnekleri gösterilmiştir. Bazı ülkelerde Sosyal Bilgiler öğrenme ve öğretme süreçleri aşağıdaki gibidir;

Almanya'da; öğrencinin merkezde olduğu aktivitelerle, onlara yaşamdaki sorunlarla başa çıkabilecekleri bilgi ve beceriyi kazandırabilmek programın amacıdır.

ABD’de; yapılandırmacı anlayışın benimsendiği, öğrenci merkezli öğretim uygulamaları yapılmaktadır.

Çek Cumhuriyeti; Eğitim programlarında çizilen çerçeveyi aşmamak kaydıyla, öğretmenler kendi öğretim uygulamalarını belirlemede özgürdürler.

Finlandiya; Öğrencinin ilgi ve hızlarının merkeze alındığı ülkede yapılandırmacı anlayış esastır. Öğrenme ve problem çözme becerisinin önemi vurgulanmaktadır. Öğrenciye bireysel olarak öğrenme planı oluşturulmaktadır. Öğrenme planları uygulanırken, okul-aile işbirliği söz konusudur. Öğretmen, ders araç- gereç kullanımı ile ilgili bağımsız karar alabilir.

İran; Anlatım, soru-cevap, tartışma, zıt panel gibi yöntem ve tekniklerin kullanıldığı ülkede “Davranışçı Yaklaşım” programın temelinde yer almaktadır, program esnek bir yapıdadır. Öğretmene ihtiyaç duyduğu amaç ve davranışlarda hareket özgürlüğü verilmiştir.

Japonya; Bireysel farklılığın göz ardı edildiği öğretim programı, ezbere dayalı sınıf içi ve sınıf dışı aktiviteler ayrıca okul festivallerine dayalı öğretim süreci uygulanmaktadır (Öztürk, 2009).

2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Yaklaşımları

Sosyal Bilgiler öğretim yaklaşımları;

- ✓ Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler,
- ✓ Sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler
- ✓ Yansıtıcı inceleme alanı olarak Sosyal Bilgiler

Şeklinde üç farklı bölümde incelenir, öğretmen kendi tercihi ile vizyonuna, programa veya toplumun okuldan beklentisine uygun olarak, bu yaklaşımları kullanabilmektedir. Öğretmen bazen sosyal bilimlerin esas bilgi ve becerilerini kazandırmak amacıyla sosyal bilimler olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımını kullanabildiği gibi ,değer aktarımı maksadıyla vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımının gereklerini uygulayabilmektedir. Çünkü tek bir öğrenme yöntem veya tekniği öğrenme için yeterli olmayabilir (Öztürk ,Keskin, Otluoğlu, 2014).

2.4.1. Vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler öğretiminde eski bir yaklaşım olan, yurttaşlık bilgisi aktarımı olarak Sosyal Bilgilerin amacı, gelecek nesillere kültürel mirası aktarabilmektir. İnanç ve değerlerin anlatıldığı bu yaklaşımın felsefi dayanağı, daimicilik ve esasiliktir. Aktarımın önemli olduğu bu yaklaşımda öğretmen, milli ve küresel değerlerin aktarılmasında önemli bir role sahiptir (Öztürk ve diğ., 2014 :77).

2.4.2. Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler

“Konu alanı merkezli” programlarda kullanılan bu yaklaşımın temeli yeniden kurmacılık ve ilerlemecilik akımlarına dayanmaktadır. Öncelikli amaç Sosyal Bilgilere ait bilgi ve beceri kazandırmaktır; ayrıca iyi bir vatandaş yetiştirmek bu yaklaşımın da hedefleri arasında yer almaktadır. Öğretmen, öğrenme sürecinde planlama yapabilir; fakat yapılan etkinliklerde öğrenci pasif değildir, bu süreçte öğrenci merkezde yer alır. Değerlendirme yapılırken öğrencinin ne yaptığı değil, nasıl yaptığı göz önüne alınmaktadır, sonuçtan ziyade süreç önemlidir (Öztürk ve diğ.,2014 :77).

2.4.3. Yansıtıcı İnceleme Alanı Olarak Sosyal Bilgiler

Bu yaklaşımda Sosyal Bilgilerin temel hedefi, öğrencinin toplumsal ve bireysel sorunları adlandırabilme, muhakeme edebilme ve karar verme yetilerine olumlu yönde katkı sağlayabilmektir. Bu yaklaşımla tasarlanmış öğretimde, öğrenci etkinliklerin merkezindedir. Araştırma yapacak öğrenci, kullanılacak dergi, makale, yazılı materyal ve edebi ürünleri yansıtıcı incelemede kullanır. Son iki yaklaşımda bireyselliğin daha önde yer aldığı görülse de asıl amaç topluma adapte olabilen birey yetiştirebilmektir. Bu açıdan bakıldığında bu yaklaşım vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler öğretimine yakın durmaktadır(Öztürk ve diğ.,2014 : 78).

2.5. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Değerler ve Beceriler

Bireysel veya toplumsal yönden bir varlığa verilen üstünlük olarak tanımlanan, hayatımıza yön veren değer kavramı soyuttur; ancak fiiliyatta vücut bulur. Ahlakta bulunan sabit değerler, sevgi, saygı, sorumluluk bilinci toplumsal değerlerin başında yer almaktadır. Zaman ve mekandan bağımsız bazı değerler: Adalet, alçakgönüllülük, empati, hoşgörü, kanaatkarlık, yaşama sevinci ve vefa şeklinde sıralanabilir (Aydın,2012).Sosyal bilgiler yapılandırmacı eğitim yaklaşımı ile uyumlu bir öğrenme süreci içindedir. NCSS (1992) öğrencilerin etkin bir yurttaş olmalarında bilgiyi inşa etmeleri ve bu bilgileri, değer ve becerilerle beraber harekete çevirebilmelerinin önemini vurgulamıştır (Doğanay,2008).

Beceri kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Bir işi istenilen amaca uygun olarak sonuçlandırma” şeklinde tanımlanır (TDK ,2010).

Sosyal Bilgiler öğretimi demokratik yurttaşlığa sıkı biçimde bağlı olduğu için bazı tutum ve değerler, Sosyal Bilgiler öğretimi için öncelik arz etmektedir, Sosyal bilgiler öğretiminin amacı bu tutum ve değerleri geliştirmektir. Bu nedenle;

- ✓ Farklılıklara karşı önyargılı olmama
- ✓ Adalet, eşitlik, otorite, katılım, gerçeklik, yurtseverlik gibi birleştirici değerlere, hak edilen süreç mal ve insan hakları gibi bireysel ve kamusal değerlere bağlı kalma
- ✓ Anayasal teminatı demokratik değer ve davranışları farklı grupların kültürümüze katmış olduğu zenginliği, toplumumuzda ve diğer toplumlarda bulunan sosyal, ekonomik ve siyasal kurumların sorumluluklarını takdirle karşılama

Anlaşmazlıkların analizini yaparken, adalet eşitlik ve demokratik değerlerde karara varırken, değer verme sürecini kullanma, insanlarla ilişkilerde sorumluluk, işbirliği, başkaları için endişe duyma, açık fikirliliğin ve üretmenin, yeni şeyler ortaya çıkarmanın değerinin farkında olma (Öztürk,2012) odaklandığı konular arasındadır.

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Eğitiminde yer alan beceriler;

Beceriler	Beceriler
1. Araştırma	10. Kanıt kullanma
2. Çevre okuryazarlığı	11. Karar verme
3. Dijital okuryazarlık,	12. Konum analizi
4. Değişim ve sürekliliği algılama	13. Öz denetim
5. Eleştirel düşünme	14. Politik okuryazarlık
6. Empati	15. Problem çözme
7. Girişimcilik	16. Sosyal katılım
8. Gözlem	17. Yenilikçi düşünme
9. İş birliği	18. Zaman ve kronolojiyi algılama

Yeni öğretim programlarının uygulanmasına 2018-2019 eğitim öğretim yılı ile birlikte geçilecek ve sonrasında yapılacak olan değerlendirmeler ışığında, yeni güncellemeler yapılacaktır. Bu sayede öğretim programlarının bilim, teknoloji ve sosyal ihtiyaçlara yani günün şartlarına uyum sağlaması planlanmaktadır. Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler aşağıdaki gibidir (MEB, 2018);

Tablo 2: Yeni Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerler

Değerler	Değerler
1. Adalet	10. Estetik
2. Aile birliğine önem verme	11. Eşitlik
3. Bağımsızlık	12. Özgürlük
4. Barış	13. Saygı
5. Bilimsellik	14. Sevgi
6. Çalışkanlık	15. Sorumluluk
7. Dayanışma	16. Tasarruf
8. Duyarlılık	17. Vatanseverlik
9. Dürüstlük	18. Yardımseverlik

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİNDE EDEBİ ÜRÜNLERİN KULLANILMASI

Sosyal Bilgiler dersi geniş konu alanı ve soyut kavramın içinde yer aldığı bir ilköğretim dersidir. Öğrenme sürecinde farklı materyallere ihtiyaç duyan branş öğretmenleri, derslerde yazılı edebi ürün kullanarak öğrencinin soyut kavramları öğrenebilmesi, derse konsantre olabilmesi, öğrenmede kalıcılığı sağlanabilmesi için yazılı edebi ürünleri uygun kaynaklar arasında görmektedir.

3.1. Eğitim ve Edebiyat

İnsan düşünebilme ve yeni şeyler ortaya çıkarabilme yeteneğine sahiptir. İnsanın bu niteliği, onu diğer canlılardan ayırır. İnsanın güzellik arama ve güzeli bulup ortaya çıkarma gücü edebiyatı doğurmuştur. Edebiyat ,aynı zevklere sahip insanları, aynı köprü üzerinde birleştirir. Edebi ürün ise insana, insanı ve çevresini tanıtır. İnsanın kendisiyle ve diğer insanlarla doğal ve toplumsal çevresiyle anlaşmazlıklarını gün ışığına çıkarır, estetik açıdan da doyum ve yaşantı zenginliği sağlar, böylece hayata zenginlik katar. Edebi eser, hem kişisel hem toplumsal yaşamla iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda yeni değerler oluşturmaktadır (Kavcar, 1982: 2-7).

Edebiyat ve eğitim, insanoğlunun yeryüzündeki serüvenlerini çevre ve çevre insan ilişkilerini konu edinir. Aynı konu etrafında birbirini bütünleyen eğitim ve edebiyat ilişkisinde iki görüş dikkat çekmektedir. Edebiyatın yalnızca estetik yanıyla ilgilienilmelidir ve edebiyat eğitim açısından kullanılmalıdır görüşü. Bu iki görüş insan açısından ele alındığında edebiyatın iki yönü de önemlidir; fakat fayda ekseninde değerlendirildiğinde bazı noktalarda farklılaştığı görülür; ancak eğitici ve estetik yarar sağlayan eserlerin olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Göz önünde bulundurulması gereken bir diğer nokta ise, geçmişte yazılmış eserlerin günümüze uyarlanamayacağıdır. Eski zamanlarda yazılmış eserler o dönemin düşüncelerini içerir, günümüzde geçerliliği olmayabilir. Fakat şiirlerinde şiddetin çatışmanın, savaşın karşısında olan yüreği insan

sevgisiyle dolu olan ve yetmiş iki millete aynı gözle bakan “Yunus Emre'nin bazı düşünceleri bugün için de büyük bir öneme sahiptir (Kavcar,1982: 2-7).

3.2. Edebiyat Temel Becerileri

Edebiyat dört temel dil becerisi üzerinde önemli bir rol oynar, bunlar; okuma, yazma, dinleme ve konuşmadır. Edebiyat dil sınıfları içinde kullanıldığında konuşma becerileri asla izole edilmemeli, entegre yöntemlerle ele alınmalıdır. Yabancı dil öğretiminde roman kullanımı günümüzde faydalı bir tekniktir. Roman seçimi dikkatli yapılırsa, öğrencinin dil öğrenimi için ders motivasyonu üzerinde ilgi çekici ve eğlenceli bir hale getirilebilir. Okuma yoluyla öğrenci onların sıkıcı horizonlarından kurtulur. Öğrenci diğer kültürlerle aşina olur ve böylece kültürlerarası iletişime, farklı dünya görüşlerine, bunun sonucunda eleştirel düşünme ve yazmaya sahip olur. Hikayeler yaşamın kendisidir, kısa hikayeler içindeki karakterler tamamen gerçek olabilir ve günlük yaşamda sembolik hareketler, insanlar, çeşitli kayıtlar ve tonlar bulunur. Dünyada kısa hikayeler hem bireye ayna olur, hem de insan yaşamını aydınlatır (Hişmanoğlu, 2005).

3.3. Çocuk ve Edebiyat

Klasik dönemlerden bugüne, aynı işleve sahip olan edebi metinlerin bir eğitim aracı olarak kullanılması, edebiyat ve eğitim arasındaki ilişkinin önemine dikkat çekmektedir. Günümüzde birçok eğitimci, çocuk eğitiminde, edebi ürünlerin önemine vurgu yapmaktadır; çünkü edebi eserlerle tanışan çocukların hayal güçleri, edebi eserlerle tanışmayan çocuklara oranla daha fazla gelişmektedir (Emre, 2006: 179).

Edebiyat eserleri, çocuk eksenini temel alarak yola çıktığı için, çocuklarda okuma isteği oluşturur. Çocuklara şiir, hikâye, roman gibi edebi türleri okuma ve anlama becerisi kazandırır, edindikleri bu tecrübe onların kültürel ve toplumsal gelişimlerine katkı sağlar. Yaşamdan örnekler sunan bu eserler çocuğun kişiliğini oluşturmaya yardımcı olarak, çocuğu hayatın gerçekleriyle tanıştırır. Ayrıca bu dünyanın kendisine sunmuş olduğu imkanlarla hayatını idame ettiren kişiler için, sorgulayıcı okuma beceri edinme sürecini başlatır. Sorgulayıcı okuma, sorgulayıcı düşünme yetisiyle koşutluk belirten bir beceridir. Eleştirel düşüncede birçok doğrunun olabileceği fikri egemendir. Bir sorun özgür bilinçle

incelenir, dogma düşüncelerden uzak durularak başkalarının görüşleri saygı ve hoşgörüyle karşılanır. Bu yönüyle edebiyat ürünleri, tek doğru benimkidir diyen her türlü baskıcı otoriter anlayışa şüphe ile yaklaşmaktadır (Sever, 2015; akt, İpşiroğlu, 1991: 26-27).

Demokratik toplumların ihtiyaç duyduğu düşünen-duyarlı kişilerin edinmesi gereken eleştirel okuma becerisidir. Eleştirel okuma becerisi her gün anlam evrenimize giren bilgilerin doğruluğunu ölçme, ülke ve dünya sorunlarından haberdar olma, sorunlara çözümler üretme gibi bilişsel ve duyuşsal içerikli süreçler çeşitli kaynakların tanıklığına başvurmaya gerekli kılar. Küçük yaşlarda kitaplarla kurulan bağlar, bu kaynaklara ulaşmaya ve onlardan etkilice faydalanmaya imkân sağlar (Sever, 2015:2).

Öğretme ve öğrenme faaliyetlerinin, renkli ve birbiriyle sinaptik bağlantıya sahip bir şekilde devam edebilmesinin önemi büyüktür, dolayısıyla edebi ürünler öğretme-öğrenme sürecinde bu fikri destekler niteliktedir. Öğrenci için, dersin daha cazip hale getirilmesi etkili ve faydalı kılınabilmesi bu sayede gerçekleşebilir. Edebi ürünler sayesinde öğrenci dilin zarafetini, dilin işleyişinden yola çıkarak dilin kuralları hakkında bir fikre ve dil şuuruna sahip olabilir. Rıfat Ilgaz'ın çocuğuna “dilini öğren çocuğum türkülerini ağıtlarını öğren” nasihati gelecek neslin dilini bilmesinde dolaylı olarak edebi türlerin önemine dikkat çekmektedir. Ayrıca çocukların zeka gelişiminin yeteneklerinin farkında olan, öykü ve çocuk romanlarıyla ünlü Gülten Dayıoğlu'na yöneltilen “Çocukların düzeyine nasıl iniyorsunuz” sorusuna “İnmiyorum efendim çıkmaya çalışıyorum” yanıtı oldukça manidardır (Göçer, 2010).

Nitelikli öykü ve şiirler çocukta merak uyandırarak çocuğun hayal gücünün gelişmesine katkıda bulunur. İletişimi yüreklendiren edebiyat, okuma ve anlama yeteneklerinin gelişiminde önemlidir ve çocuklara yönelik oluşturulan içerik çocuğun olumlu tutum geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Ayvaz, 2010).

3.4. Edebi Ürünler

Edebi ürünler, bir milletin belleğini oluşturan bilgi depolarıdır. Kuvvetli bir edebiyat, kökleri toprak altında yayılan koca bir çınar ağacı gibidir, kökü sağlam ağaç, güçlü devlettir, şeklinde ifade edilir. Edebi ürünler, edebi evrimin meyveleridir. Tarihteki toplumların yaşamları, edebi ürünler yoluyla çözümlenebilir, aynı zamanda gelecek

kuşaklar da günümüz edebi ürünler ile bugünü okumaya çabalayacaklardır. Edebiyat, toplumsal aidiyetin ortaya çıkmasında temel bir göreve sahiptir, düşünce biçimi olarak da ele alınıp değer kaybına veya çatışmaya neden olabilir. Geleneklerin kalıcı olabilmesi için, geçmişi saklayacak hafızaya ihtiyaç duyulur, dolayısıyla edebi ürünler toplumun hafızası olarak nitelendirilebilir (Sanlı, 2011 s.152).

3.4.1. Orhun Yazıtları

Yazılı kaynaklar, yazıya geçtikten sonraki dönemlerden itibaren sözlü kaynaklarla bir takım ilişki içinde bulunan ve sözlü kaynakların yanında ortaya konulan eserlerdir (Güzel, Torun,2012: 34). Türk tarihinde ilk yazılı edebiyat ürünü Orhun Yazıtlarıdır. Birinci ve İkinci Göktürk Dönemi'ne ait Orhun yazıtları Türk Milleti'nin özü ve karakteri ile ilgili önemli bilgiler verir. Kağanların başarılarının anlatıldığı bu yazıtlar Türk Dili ve Edebiyatının ilk yazılı kaynaklarıdır. Orhun yazıtları, Türk Tarihi'nin en eski belgeleri olmasına rağmen, yazıtlarda yakın tarihimize ait bilgiler yer almaktadır (Tanyeri, 2014: 74-75-). Bu yönüyle de Türk kültürünün geleceğine dair ip uçlarını da barındırmaktadır.

3.4.2. Kutadgu Bilig

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra ilk yazılı eserler içerisinde yer alan Kutadgu Bilig "Mutluluk, devlet olma, yönetim idaresi" anlamındadır. Kitap bireysel veya toplum içinde yaşayan kişilerin doğru bir siyasi tutumla yönetilip dünya ve ahiret mutluluğu için yürünmesi gereken yolları işaret eder. Mesnevi tarzında yazılmış olan bu eserde; adalet, baht, akıl ve akıbet kavramları; hükümdar, vezir, vezirin oğlu ve vezirin kardeşi olmak üzere dört şahsın konuşmaları ile ele alınmıştır (Güzel ve Torun, 2012: 449). Ayrıca Kutadgu Bilig Azerbaycan ve Kazakistan'ın katkılarıyla 2019 UNESCO anma ve kutlama programına alınmıştır.

"Ey oğul, doğru ol, dürüst ol, dürüstlükten vazgeçme büyük söz söyleme kimseye zulmetme ve kimsenin malına kastetme. Bilgi insan için sarsılmaz, düşmez bir kaledir, bilginle insanlara yararlı ol, ne kadar bilsen de yine de ara ve bak, bilgi deniz gibidir, bir serçe ağzına ne kadar su alabilir, sen ya bilgiden haberdar ol, insan ol ve kendini yücelt veya hayvan adını al, insanlardan uzaklaş. Eğer yönetici olursan sözün ve eylemin

iyilik içinde olsun, bu hayal gibi dünyada bilginin üstünde bir şey bulunmaz. Bilgisizlik ile adlandırılma büyük hakaret, cahil kişi başköşeyi ele geçirirse başköşe değerini yitirir, bilgin eğer eşikte oturduysa eşik kıymetlenir (Kutadgu Bilig s.198-199) . Kutadgu Bilig' de geçen bu sözler gelecek nesiller için rehber niteliğindedir.

3.4.3. Gezi Yazıları

Özellikle 12- 16 yaş arasında ilk gençlik döneminde gençlerin yeni yerler görme merakı ile serüvenlere ilgi duydukları, merkezde olabilmek için dikkat toplama isteği ile yeni şeyler yapabilme arzusunda oldukları bilinmektedir. Bu nedenle gezi yazıları bu yaştaki çocukların, ilk gençlik çağı çocuklarının ilgisini çeker. Aynı zamanda temel eğitimin ilk basamağında dördüncü sınıftan başlayarak coğrafya, fizik ve kimya gibi temel bilimlere hazırlık olan bilgilerle, Hayat Bilgisi derslerinin oluşturduğu temele dayanmaktadır. Gezi yazıları çocuğun bilgi haznesini geliştirerek, çocuğa okula hazırlıkta uygun bir altyapı oluşturur, bunun yanı sıra gezi yazılarının çocuğun, kişilik gelişimi açısından kayda değer bir yere sahip olan genel kültür bilgilerine de zenginlik kattığı bilinmektedir. Gezi yazıları sıkça dile getirilen beynin sağ ve sol lobunun kullanımı ile ilgili olarak, şema içinde bu yazıların daha çok beynin sol yarısını geliştiren özelliklere sahip olduğu bilinmektedir. Diğer edebi türler çocuğun duygu dünyasına seslenirken, gezi gözlem yazıları çocuğun bilgi ve düşünce dünyasına seslenir, yorumlama gözlem yapma becerisini geliştirir. Gezi yazıları okuması istenen bir çocuk, tarihi bir yapıyı, bir ili, coğrafi güzellik taşıyan bir bölgeyi nasıl gezmesi dolaşması gerektiğini ve nasıl bir hazırlıkla bu tarz gezilere çıkması gerektiğini öğrenebilmektedir. Gezi yazılarının, çocuğun kültürel bakış açısı kazanmasına yardımcı olması ve kayda değer ölçüde eğitici olması, eğitim - öğretimin vazgeçilemez unsurları arasında yer almaktadır. Edebiyatımız gezi-gözlem türünün bir hayli zengin türlerine sahiptir. Bunlar arasında tarihi dönemlerden Evliya Çelebi'ye ait olan seyahatnameler ve coğrafi eserler bulunur. Seydi Ali Reis' e ait olan Mirat-ı Memalik, Katip Çelebi'ye ait olan Cihannüma, Piri Reis'in Kitabı-ı Bahriyesi bulunmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2002: 169-170).

Tablo 3: Tam Bir Cennet

Ders	Sosyal Bilgiler
Ünite	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum
Öğrenme Alanı	Birey ve Toplum
Beceri	Eleştirel Düşünme ve Karar verme
Kazanım	Olgu ve Görüşü ayırt eder.

Kaynak: Öztürk ,C., Keskin ,C.S. Otluoğlu, R., (2014)'den değiştirilerek

Tablo: 1’de Sosyal Bilgiler Dersi Birey ve Toplum Öğrenme alanında kullanılan gezi yazıları öğrencide eleştirel düşünme becerisini geliştirir, böylece öğrenci olgu ile görüşü ayırt edebilir.

3.4.4. Biyografi

Biyografi, çocuk edebiyatında eğitici yönüyle büyük bir öneme sahip yazılı edebiyat türüdür. Çocuklar bir milletin başarılı olarak addettikleri şahsiyetlerle ilgili olarak edindikleri bilgiyi kullanarak kendi geleceklerine şekil verebilirler. Çocukların, eleştiri çağı olan temel eğitim dördüncü ve beşinci sınıflardan itibaren başarılı kişilerin yaşamlarını merak ettikleri ve onlarla duygusal bir özdeşleşmeye girdikleri görülmektedir (Yalçın ve Aytaş,2002: 155).

3.4.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Biyografi Kullanımı

Tarihte başarılı işler yapan kişiler biyografi türü ile çocuklarla tanışmakta, böylece özellikle belli zamanlarda kendilerine rol model arayan çocuklar kendilerini bu kişilerle özdeşleştirmektedirler. Topluma rehberlik etmiş ve ortaya çıkardığı buluşlarla ülkesini ve ismini yüceltmış, insanlığın ilerlemesine destek olmuş önemli isimlerin biyografileri, sosyal bilgiler dersinin hedeflerine ulaşmak için önemli bir araçtır (Kaymakçı,2014:421). Sosyal bilgiler dersinde kullanılan biyografiler, öğrencide yurtseverlik ve ulusa bağlılık hislerini kuvvetlendirir. Biyografi, toplumun dünyaya bakış açısını , yaşam şeklini öğrencinin gözünde canlandırır (Kaymakçı ve Er, 2014: 422).

Tablo 4: Türk İslam Bilginlerini Tanıyorum

Ders	Sosyal Bilgiler
Öğrenme Alanı	Bilim ve teknoloji
Ünite	Zaman İçinde Bilim
Beceri	Eleştirel Düşünme Becerisi, Araştırma Becerisi, Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi
Kazanım	Türk ve İslam Devletlerinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını

Kaynak: Öztürk ,C., Keskin ,C.S. Otluoğlu, R., (2014)

Tablo 4'de Sosyal Bilgiler dersinin zaman içinde bilim ünitesinde kullanılan ve yazılı edebi türlerden biri olan biyografi öğrencide eleştirel düşünme araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama gibi becerileri geliştirmektedir.

3.4.5. Gazavatnameler

Fethedilen yerleri, İslam büyüklerini, padişahların döneminde yaşanan önemli olayları konu edinen gazavatnameler yazılı edebi türler arasında bulunmaktadır.

Tablo 5: Denizlerde Osmanlı

Ders	Sosyal Bilgiler
Öğrenme Alanı	Kültür Ve Miras
Ünite	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum
Beceri	Eleştirel Düşünme
Kazanım	Osmanlı Devleti'nin Fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin

Kaynak: Öztürk ,C., Keskin ,C.S. Otluoğlu, R., (2014)

Tablo3'da Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanında kullanılan yazılı edebiyat türlerinden biri olan gazavatname bireyde eleştirel düşünme becerisini geliştirir.

3.4.6. Deneme

Deneme türünde yazarın kendi fikirleri inançları, beğenileri ön planda yer almaktadır. Dolayısıyla bu türde kesin bir yargıya varma söz konusu değildir. Deneme türü ile öğrencinin inovatif düşünme, literatür kavram zenginliği, duygusal ve ruhsal zeka,

okuma yeteneği geliştirilebilir. Bilgilendirici bir tür olan deneme çocukların yaş düzeyleri göz önüne alınarak deneme metinleri ders kitaplarında yer almalıdır. Çocuğun bilişsel gelişimi dikkate alınarak, 12 yaşından sonra çocuk, hikayeleştirilmiş denemeleri tanımalıdır.

Bir yazılı edebi ürün olan deneme ,çocukların okuma alışkanlığına sahip olabilmesi, bağımsız düşünebilmesi, haklarını savunabilmesi, açısından önemli bir göreve sahiptir (Şahbaz,2008).

3.4.7. Hikâye

Bilmek için, hakkında bir fikre sahip olmadığı şeylerin ardından giden insan, kendi öyküsünün dışında başka hayatların öyküsüne, doğaüstü öğelerin hikayesine önem vermektedir. Şiir ile roman arasında hassas bir yapıya sahip olan, anlatmaya dayalı edebi türdür. Kendine ait yapısı nedeniyle diğer edebi türlerden farklıdır, aşırılık içermeyen ve belirsiz bir takım ölçülerle yazılan hikâyenin ,bu özellikleri onu şiire yaklaştırır (Yalçın ve Aytaş, 2002: 125). Hikâyede karakterlerin bir yüzü üzerinde durularak ayrıntıya yer verilmez, edebiyatımızda klasik edebi türün temsilcisi Ömer Seyfettin'dir. Modern hikâyenin öncüleri ise Sait Faik Abasıyanık ve Memduh Şevket Esendal'dır (Demirel ve diğerleri, 2009: 229 -230).

Hikâye, sosyal bilgiler dersinde en fazla kullanılan yazılı edebiyat türüdür. Hikayeler çocuğun dikkatini çekecek canlılıkta olmalı, özet kavramları içermeli, renkli bir şekilde olmalıdır (II.National Education Council,1943:199). Öğrenciden okuduğu hikâyeden yola çıkarak yeni kahramanlar ve yeni yerler oluşturması istenebilir, öğrencinin zihinsel gelişimine katkı sağlayacak bu yolla, öğrencide anlamlı öğrenme gerçekleşecek ve öğrenme kalıcı hale gelecektir. Öğrenme sürecinde konuşma halkası, görüş geliştirme gibi teknikler uygulanabilir (Demir ve Akengin, 2011:18-23).Şiirden sonra en eski edebi ürünler arasında yer alan hikayenin ,diğer edebi türlerde olduğu gibi aktarmak istediği bir mesaj vardır, içeriğinde bulunan olay kurgusu bireyi düşünmeye yönlendirir. Zaman çocuk yaşlardan itibaren karşılaşılan hikayeleri gün yüzüne çıkarır, bu sayede çocuk, daha genel bir ifadeyle bireyi bulunduğu toplum içinde sosyalleşmesine katkıda bulunur. Dolayısıyla hikaye eğitim-öğretimin içinde yer almalıdır, hikâye türünün batılı ülkelerde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir (Akdağ, 2016: 186).

3.4.8. Anı

Kişinin ,kendi yaşamından alıntılar yaptığı yazı türüdür. Bu türde kişi kendi döneminde meydana gelen olayları, kendi izlenimlerine bağlı kalarak aktarır. Anı türünün doğuşunda kişinin geçmişi irdelemesi, yaşanmışlıkları başkalarıyla paylaşma arzusu, aynı zamanda, hafıza desteğiyle dilde tekrardan vücuda getirme isteği yatar.

Anı yaşanmakta olanı değil, yaşanmış olanı anlatır, anı yazan kişiler geçmişin şahitliğini yaparlar. Anı yazarlarının geçmişe uzanması ve yaşanılmış olanı yansıtmaları anı ve tarihi aynı noktada buluşturur (Özdemir, 1999:190).

Anı, anıyı oluşturan yer, kişi gibi unsurları göz önünde bulundurarak başkalarının bilgi ve yararına sunmak, gelecek nesillerin geçmiş yaşantılardan ders almalarını sağlamak için yazılır. Batı edebiyatında ünlü anı yazarları ve eserleri; Saint Simon' un hatıraları ve Rousseau'nun İtirafı'dır. Türk Edebiyatında ise Ziya Paşa'nın Defter-i Amal ve Muallim Naci'nin "Ömer'in Çocukluğu" adlı eseridir (Demirel ve diğerleri,2009 : 267).

3.4.9. Makale ve Monografi

Monografi, tek bir konuya odaklanan araştırma ürünleridir. Monografiler, değindikleri konuyu birçok açıdan incelerler. Fuad Köprülü' nün "İlk Mutasavvıflar" adlı eseri bu türe örnek olarak gösterilebilir (Öztürk ve diğerleri, 2014 :147).

Makale, bilgilendirme ve bazı gerçekleri öğretme kaygısı taşıyan yazınsal türdür. Makalede iddia edilen düşünce kanıtlanır ve konu sınırlaması bulunmaz, yazar istediği konuda karar kılarak makale yazabilir (Özdemir, 1999: 138). Ana unsuru düşünce olan makale, bir görüşü geniş halk kitlelerine iletirken, inanç verici yol gösterici ve sorumluluk bilinci kazandırma gibi bir misyon üstlenmiştir. Tanzimat' la birlikte batıdan kültürümüze girmiş olan makale, hazırlanma sürecinde zorluklarla dolu olan düşünce yazıları içinde yer alır (Demirel ve diğerleri, 2009: 256 - 257).

3.4.10. Tarihsel Roman

İçinde görsel öğelerin de yer aldığı tarihi özyapıları esin kaynağı olarak kullanan kitaplar, tarihi roman olarak adlandırılmaktadır. Tarihsel romanlar, tarihi bilgiden yararlanabilme ve bireylere tarihi sevdirmeye gayesiyle hazırlanmıştır. Gençlerde tarihe karşı ilgi uyandırmak amacıyla oluşturulan bu eserler, tarih öğretimi için önemlidir (Şimşek, 2006).

3.4.11. Şiir

La martine şiiri büyük zekâların rüyası olarak tanımlanmaktadır (Coşkun, 2016: 107). Ruh dünyasının inceliklerinde ve derinliklerinde şekillenen ve kelimelerle isimlendirilen şiir, çocuğun düş dünyasındaki zenginlikle birleşir, bu nedenle şiir, özünde çocukça bir dünyanın berraklığını taşır. Çocuklar için şiirin öncüsü, çocuklara onların diliyle şiir yazan Tevfik Fikret ve onun “Şermin” adlı eseridir. Bu eser çocuk psikolojisine ve modern eğitim anlayışına uygun düşmektedir. Şair bu kitabında bilginin, başarının ve ahlaklı olmanın önemini anlatır. Ayrıca ,Tevfik Fikret bu eserinde çocuklara bencillikten kurtulmanın yoksul ve engellilere yardım etmenin bilincini kazandırır (Yalçın ve Aytas 2002: 181-184). Aynı zamanda "Haluk'un Amentüsü" adlı şiir, Tevfik Fikret'in önemli eserleri arasındadır. Tevfik Fikret bu eserinde gereksiz inançlara muhalif olur ve bilimin yanında yer alır. Karanlığı aydınlatacak olan aklın iktidarındır. Tevfik Fikret'e göre insanlar birbirleriyle kardeştir, yeryüzü insanların paylaşım yeridir ve dünya verimli insanlarla cennet olacaktır (Sever, 2013).

Tevfik Fikret'in kör ile kötürüm şiirinde “İki güçsüz birleşince, birlikte kuvvet bulur, güçsüzler böyle kurtulur” dizeleri yardımlaşma ve dayanışmaya vurgu yapmaktadır, bu yönüyle Sosyal Bilgiler dersi değer kazanımı için kullanılabilir. “İki yolcu adlı bir başka şiirde; *İki yolcu gidiyorken, yolun döneğinden birden ,biri durdu, biri sordu niye durdun davran biraz, yolcu kısmı yolda durmaz, haydi yoldaş ağır ağır yol yürümekle alınır.*” dizeleri ile Tevfik Fikret sebat ve kararlılığın önemine dikkat çekmektedir.

Tablo 6: Öde Ki Vergi

Ders	Sosyal Bilgiler
Öğrenme Alanı	Üretim, Dağıtım, Tüketim
Ünite	Ülkemizin Kaynakları
Beceri	Eleştirel Düşünme Becerileri
Kazanım	Vatandaşlık Sorumluluğu ve Ülke Ekonomisine katkısı açısından vergi

Kaynak: Öztürk ,C., Keskin ,C.S. Otluoğlu, R., (2014)

Tablo 6 da görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” adlı ünitesinde kullanılan yazılı edebi türlerden biri olan vergi konulu, şiir öğrencide eleştirel düşünme becerisini geliştirir, öğrenci vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı yönüyle vergi vermenin önemini değerlendirir.

Edebi ürünlerde kullanılan şiirler konularına göre üç ayrı tipte görülmektedir. Bunlar : Epik Şiir, Lirik Şiir ve Didaktik Şiir olarak incelenir.

3.4.11.1. Epik Şiir

Dilimizde destan olarak adlandırılan epik şiir türünün konusu, genelde olağanüstü olaylardır. Ulusların hayatını temelden etkileyen savaş, göç gibi tarihsel ve toplumsal olayları anlatan ,hikayeleştirme şiirleridir. Gerçekle düşü masalla tarihi bünyesinde barındıran epik şiirler, yaşanmış olaylara ve birtakım söylemlere dayanmaktadır. Epik şiirde hayal ile tarihsel gerçeklik bir arada bulunur, epik şiir yaratıcısının hayal gücü, bu gerçeği renklendirir.

3.4.11.2. Lirik şiir

“Lyr” adlı çalgıyla söylendiği için bu çalgının adını alan lirik şiir yazınsal eleştiride“Coşkun ve ilham veren” anlamına gelmektedir. Lirik şiir, insanın fikri hassasiyetteki gelişme safhasını vurgulamaktadır. Türün ilk yaratıcısı, Sappho şiirlerinde aşk duygusunu ve bu duygunun vermiş olduğu elemi ve mutluluğu motifler. Düşünceden ziyade duyguyla temellenen lirik şiir, aşk, ölüm ve yalnızlık gibi konularla sınırlandırılmıştır. “*Evren esrisin diye gövdende, tuttum elinle bir dünya dokudum. Savatlı ayı taktım bileğine*” Çağdaş anlamda lirik bir söyleyişe sahip olan ve Melih

Cevdet Anday'a ait olan "Yıldız" isimli şiir sevgiye ve coşkun bir söyleyişe yer vermiştir (Özdemir, 1999: 90).

3.4.11.3. Didaktik Şiir

Bir fikri dayatmak veya belli bir konuda nasihat, bilgi vermek için yazılan öğretici özelliğe sahip, duygu yönü zayıf şiir çeşididir (Demirel ve diğerleri, 2009: 226).

3.4.12. Edebi destanlar

Destanlar sözlü ve edebi olarak ikiye ayrılır; söyleyeninin belli olduğu edebi destanlara örnek olarak Dante' nin yazmış olduğu İlahi Komedy, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Üç Şehitler Destanı, M. Akif Ersoy' un yazmış olduğu Çanakkale Şehitleri ve Niyazi Yıldırım'ın Malazgirt Destanı gösterilebilir (Yalçın ve Aytaş: 84).

Destanlarımız çocuğa milli duygular kazandırarak, çocuğun kendisine milli kahramanlar seçmesine yardımcı olmaktadır. Çocuğun kahraman seçme ve onu örnek alma gereksinimiyle seçeceği kahraman güncel olayların içine katılarak tarih ve günümüz arasında köprü olabilir. Örneğin; manasın özgürlük mücadelesi, göç destanındaki toprak bilinci, çocuktan bunlara paralel duyguların gelişmesini sağlayacaktır (Akengin, 1999).

Tablo 7: Bir Zamanlar Türkler

Ders	Sosyal Bilgiler
Öğrenme Alanı	İpek Yolunda Türkler
Ünite	Kültür Ve Miras
Beceri	Araştırma Yapar
Kazanım	Destan, Yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk

Kaynak: Öztürk ,C., Keskin ,C.S. Otluoğlu, R., (2014)

Tablo 7 de Sosyal Bilgiler dersi İpek Yolunda Türkler Ünitesinde kullanılan ve edebi türlerden biri olan destan, öğrencide araştırma yapma becerisini geliştirerek öğrencinin Orta Asya İlk Türk Devletleri'nin siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkileri ile ilgili çıkarımda bulunmasını sağlar.

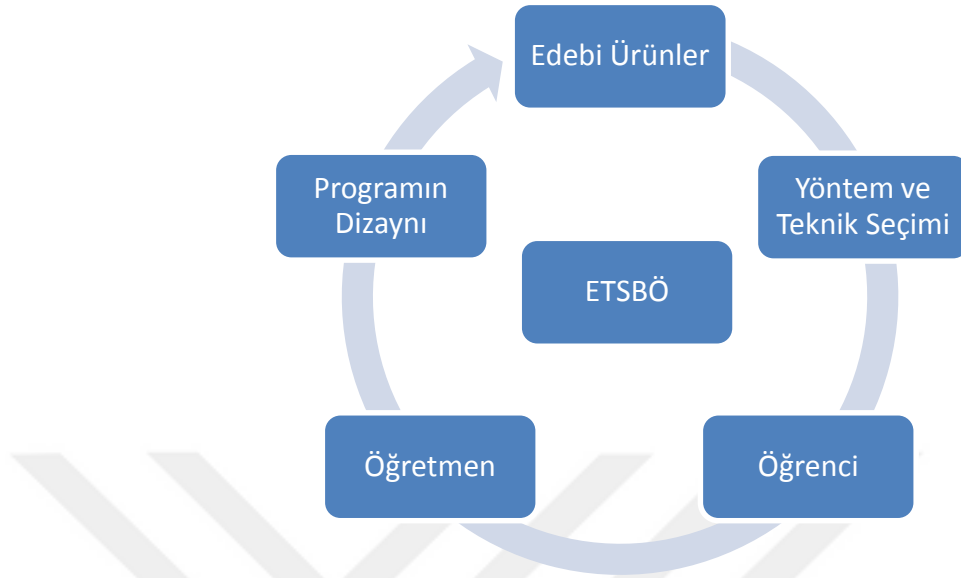
3.5. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Edebiyat

Edebi çalışmaların, alan öğretimine kayda değer oranda katkı sağladığı, Sosyal Bilgiler eğitimcileri tarafından kabul edilmektedir. Son dönemlerde Ortaokullarda Sosyal Bilgiler ve Edebiyat arasındaki ilişki birçok eyaletin eğitim programında yer almaktadır. Yayınevleri ders kitaplarını edebi örneklerle zenginleştirmiştir. Bunun yanında editörler, yöntem kitaplarıyla ilgili değerlendirme yaparak, Sosyal Bilgiler ve edebiyat ilişkisini ölçüt olarak da ele almışlardır. Öğretmenler, Sosyal bilgiler dersinde öğrenciyi pasif durumda bırakan geleneksel anlayışı terk ederek, öğrenciyi merkeze alan ,aktifleştiren öğretim programına yer vermelidirler. Bu bağlamda, derslerde araç olarak kullanılan sözlü ve yazılı edebiyat ürünleri materyal zenginliği sağlar. Ayrıca derslerde edebi ürün kullanımı bilişsel, duyuşsal ve devinimsel hedefe ulaşmada etkili bir yöntemdir (Öztürk ve diğ., 2014).

3.5.1. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yazılı Edebiyat Ürünleri

Bir düşüncüyü kanıtlamak, kurallar belirlemek bir ilmi aktarabilmek için bir araca ihtiyaç duyarız, bunun için en uygun araç yazılı ve sözlü edebiyat ürünleridir (Demirel ve diğerleri, 2009: 13).

3.5.2 Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel Öğeleri

Kaynak: Beşir, Akengin,(2011)'den değiştirilerek

Şekil 1: Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel Öğeleri

Şekil 1 ' de Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel Öğelerine yer verilmiştir. Edebi ürünler yöntem ve teknik seçimi, öğrenci, öğretmen, programın dizaynı edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin temel öğeleridir. Edebiyatın temelde yer aldığı Sosyal Bilgiler eğitiminde üzerinde durulması gereken konulardan biri, edebi eserin içeriği ile tezat oluşturmayacak yöntem ve tekniğe karar verilmesidir. Uygun yöntem ve teknikle öğrenciye aktarılması gereken edebi ürünler, derslerde tek materyal olarak kullanılacak ise muhakkak soru-cevap, tartışma gibi öğrencinin derse aktif olarak katılabileceği yöntem ve tekniklerle desteklenmelidir (Beşir, Akengin, 2011).

3.5.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alan Yazılı Edebi Türler

Tablo 8: Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Kitabında yer Alan Yazılı Edebi Ürünler

Ünite	Öğrenme Alanı	Eser Adı
Haklarımı ve Sorumluluklarımı Biliyorum	Birey Ve Toplum	Küçük Çivi <i>Hikaye</i>
Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz	Etkin Vatandaşlık	Bayrak <i>Şiir</i>
Egemenlik ve Bağımsızlık Sembollerimiz	Etkin Vatandaşlık	Mehmet Akif ERSOY <i>Biyografi</i>

Tablo 8' de ders kitabında yer alan bazı yazılı edebi türlere ait örnekler gösterilmiştir. Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında şiir, hikaye, biyografi gibi farklı yazılı edebi türler kullanılmıştır, görsellerle desteklenen konu içeriklerinde, aynı zamanda internet haberleri yer almaktadır. Ders kitabında haklarımı ve sorumluluklarımı biliyorum ünitesi, birey ve toplum öğrenme alanında, yazılı edebi türlerden hikaye , egemenlik ve bağımsızlık sembollerimiz ünitesi ,etkin vatandaşlık öğrenme alanında ,şiir ve biyografi yazılı edebi türü yer almaktadır.

3.5.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılabilecek Yöntem Teknik Uygulamalar

Öğretmenler genellikle öğretim yöntem ve tekniklerle ilgili olarak yeterli bilgiye sahip olmadıkları için alışılmış yöntemlere başvurmaktadırlar. Uygulanan veya uygulanacak yöntem ve teknikler konusunda, öğretmenlerin öğrencinin dikkat ve ilgi sürelerinin uzatılacağı ve çevre ile etkileşimin oluşturulacağı bir yolun izlenmesine vurgu yapılmaktadır (Kayabaşı, 2012).

Farklı konu alanları arasında Sosyal Bilgiler ilkeleri, bilhassa sözel özellik taşıyan bilginin ağırlıkta olduğu bir derstir. Dersin daha çok sözel özelliğe sahip olması sonucu, kişiye kazandırılacak ders içeriği karmaşık bir bilgi yığını niteliği taşıyorsa ,öğrenci ezbere yönelmektedir. Dolayısıyla, Sosyal Bilgiler ezber dersi olarak görülmektedir.

Ezber yerine, farklı yöntem ve stratejilerin uygulanması öğrenmeyi anlamlı hale getirecek olumlu sonuçlar doğuracaktır (Sözer, 1998). İyi bir öğretim için öğretmenin yalnızca konu alanında yetkin olması yeterli değildir, aynı zamanda derste kullanılacak doğru yöntem ve teknikleri bilmelidir. Öğrencinin öğrenme niteliklerinin bilinmesi öğretim yöntemine karar verme safhasında belirleyicidir (Kuş, 2009).

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek yöntem ve tekniklerden bazıları şunlardır;

1. Anlatım Yöntemi
2. Soru-Cevap Yöntemi
3. Gezi Gözlem Yöntemi
4. Proje Yöntemi
5. Tartışma Yöntemi (Panel, Münazara, Forum vb.)
6. Gösteri Tekniği
7. Örnek Olay Yöntemi
8. Drama ve Rol yapma Tekniği
9. Problem çözme Yöntemi
10. Grup çalışması Yöntemi
11. Beyin Fırtınası Yöntemi
12. Bireysel Çalışma

13. Kaynak Kişiden Yararlanma (Açıkgöz, 2003; Binbaşoğlu, 1988; Can ve Diğ, 1998; Demirel, 2006; Erden, 1997; Küçükahmet, 2000; MebEarged, 2007; Nas, 2000; Sönmez, 1996; Tay, Öcal, 2008).

3.5.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Edebi Ürünlerde Çocuğa Görelik İlkesi

Edebi eser seçimi yapılırken dikkat edilmesi gereken kriterler; metinlerin öğrenci yaş düzeyine uygunluğu, merak ve keşfetme isteğini canlandıracak, konu ve işleyiş açısından güncelliğe sahip bir nitelikte ve toplumsal sorunları farklı ülkelerin geçmişini, kültürünü konu edinen, çocukların duygu, fikir, yaşantı ve tecrübelerini içeren, çocuk ve gençlerin ilgi ve tecrübeleri ile ilişkilendirebilecekleri konular olmalıdır (Songören, 2011). Ayrıca;

- ✓ İlgi ve ihtiyaçlara uygun olmalı
- ✓ Büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram ilgisine, algılama dünyasına uygun olmalı
- ✓ İçeriksel örüntüye uygun olmalı, ders vermemeli çocuk doğruyu kendisi bulmalıdır.

3.5.5.1. Gelişim Dönemlerine Göre Çocukların Okuyabilecekleri Edebi Ürünler

Baraz (1987) çocukların yaş dönemlerine uygun olarak okuma eğilimlerini dört dönemde incelemiştir. Bunlar; Okul Öncesi Dönem (0 – 6 Yaş), Masal Dönemi (7 – 9 Yaş), Serüven Dönemi (10 – 12 Yaş), Soyut Konulara Eğilim dönemleri olarak ifade etmektedir. Ayrıca Baraz (1987: 43), bu gelişim dönemlerde çocukların okuyabilecekleri edebi ürünler ile ilgili olarak şu sınıflamayı yapmıştır;

Tablo 9: Gelişim Dönemlerine Göre Çocukların Okuyabilecekleri Edebi Ürünler

Okul Öncesi Dönem (0-6 Yaş)	Masal Dönemi (7-9 yaş)	Serüven Dönemi (10-12 Yaş)
1.Ninniler	1.Kahramanları çocuk olan	1. Ev - okul yaşamı,
2.Öyküler	2.Kahramanları hayvan olan	2. Serüven kitapları,
3.Şiirler	3.Tatil ve doğa öyküleri	3. Mizah,
4.Resimli Kitaplar	4. Efsaneler	4. Yararlı bilgiler,
5.Fıkra, Bilmece	5.Destanlar	5. Gezi kitapları
6.Tekerlemeler	6.Fıkralar	6. Biyografiler,
		7. Şiir
		8.tiyatro eserleri,
		9.Öyküleştirilmiş tarih,
		10.Polisiye kitaplar,
		11. Duygusal kitaplar
		12.Kahramanlık konulu kitaplar
		13.Yabancı ülke anlatan kitaplar

Kaynak: Çencen N. ,(2010)' dan değiştirilerek

Tablo 9' da gelişim dönemlerine göre çocukların okuyabilecekleri edebi ürünlere yer verilmiştir. Soyut düşünme yetisinin gelişmediği, hayal gücünün etkin olduğu (0-6)

Okul öncesi dönemde daha çok ninniler, öyküler, şiirler, resimli kitaplar, bilmeceler, fıkra ve tekerlemeler kullanılır; okul öncesinin devamı olan (7-9) bu dönem çocuklarında da cinsiyet farkı belirginleşmemiştir. Ancak kızlarda bu dönem bir yıl daha uzun sürebilir. Bu dönem çocukları en çok (% 75) masaldan hoşlanırlar. Bu dönem çocuklarının kitapları resimli olmalıdır. Serüven dönemi olarak adlandırılan (10-12) dönemde serüven kitapları, ev-okul yaşamı, mizah, yararlı bilgiler, gezi kitapları, biyografiler, şiir, tiyatro eserleri, öyküleştirilmiş tarih, polisiye kitapları, duygusal kitaplar, kahramanlık konulu kitaplar, yabancı ülkeleri anlatan kitaplar bu dönem çocuklarının ilgisini çekmektedir (Çencen, 2010).

3.5.6. Konu İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

3.5.6.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Şimşek (2006), Şimşek “Tarihsel Romanın Eğitimsel İşlevi” adlı çalışmada tarihsel romanların bireylerde sorgulayıcı düşünme yetilerine engel olmayarak, tarihsel gerçekleri yansız bir şekilde aktardığı, onların zihinsel ve duygusal ilerlemelerine destek olduğu ve eğitimsel yönüyle kayda değer bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır (Şimşek,2006).

Ünlü (2006),“Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders Materyali Olarak Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Görüşleri” adlı çalışmada edebi türlerin tercih edilme nedenleri, hangi konuların öğretiminde kullanıldığı, belirli bir öğretim yoluyla kullanılma durumları edebi ürün tercihinde belirlenen ölçütler, akademik başarıya etkisi ve karşılaşılan problemler analiz edilmeye çalışılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yazılı edebi ürün kullanımında karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak, edebi metinlere erişme zorluğu, zaman sorunu, kalabalık sınıflarda uygulama sorunu, velilerin Sorumsuz tavırları olduğunu, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yazılı ve sözlü edebi ürün kullanımının sonuçları öğrenci merkezli eğitimin kolaylaştırması, kavram öğretimini desteklemesi, bilgilerin kalıcılığını arttırması olarak belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yazılı ve sözlü edebi ürün kullanmayı tercih ettikleri konular tarih konularının öğretimi, vatandaşlık bilgisi konularının öğretimi, coğrafya konularının öğretimi, güncel konuların öğretimi, tüm öğrenme alanlarının öğretimidir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yazılı ve

sözlü edebi türleri kullanma nedeni olarak oluşturdukları kategoriler; dikkat çekme, anlamlı öğrenme, motivasyon - Güdüleme, akademik başarıyı artırma, duyuşsal gelişimi destekleme, şeklindedir.

Şimşek (2006), "İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihsel Hikayeye Yönelik Öğrenci Görüşleri "adlı çalışmanın örneklemini Kırşehir İli' nde altıncı yedinci ve sekizinci sınıflarda öğrenim gören öğrencilere yapılan araştırma sonucunda öğrencilerin tarihsel hikaye kullanımına yönelik olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür. Tüm sınıf düzeylerinde, öğrencilerin tarihsel hikaye kullanımına yönelik olumlu tutum geliştirdikleri, yedinci sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, sekizinci sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilere nazaran daha fazla olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür.

Öztürk (2007), Edebi metinlerin coğrafya öğretiminde kullanımı adlı çalışmada, coğrafya dersinde kullanılabilecek edebi türler içerisinde yer alan şiirler, anılar, gezi yazıları öyküler, makaleler, romanlar belgeseller biyografiler yer almaktadır, ayrıca çocukların kendi gezileri, anılar da çocukların ilgisini çeken yazılar arasında kullanılabilir, "*Bir an önce görülsün diye Akdeniz Toroslar' da ağaçlar hep çocuk kalır*"(Akın,1989,9).Örnek şiirde eğretilme yoluyla konunun akılda kalıcılığı sağlanmaktadır.

Keskin (2008), "Romanlarla Tarih Eğitimi ve Öğretimi" isimli çalışmanın amacı İlköğretim altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin görüşleri ile Sosyal Bilgiler dersi tarih konularını öğrenmede tarihi romanların etkilerini belirlemektir. Okunan tarihi romanlarda Osmanlı kuruluş döneminden cumhuriyete kadar olan dönemin ilgi gördüğü, bu dönemin ilgi görmesinin nedeni olarak, cumhuriyetin kuruluş döneminde yaşanan mücadelenin yoğun olması gösterilebilir. Ayrıca araştırmada Sosyal Bilgiler müfredatında yer almasına rağmen Eski Çağ Medeniyetleri' nin anlatıldığı romanların sayıca yetersiz olması bu durumun bir nedeni olarak gösterilebileceği vurgulanmıştır. Öğrenciler tarihi romanları okuyarak olayların içinde var olmuş, hayal güçlerini kullanarak dönemi hissetmişlerdir. Öğrenciler tarihi romanları okuyarak yeni kavram ve kelimeleri öğrenmişlerdir, böylece kelime dağarcıkları gelişmiş, günümüzde kullanılmayan bazı kelimeleri öğrenmişlerdir. Okudukları tarihi romanlardan öğrendikleriyle ilgili olarak yardımseverliği, dayanışmanın vatan kurtuluşundaki yerini ve önemini vatan sevgisinin tüm sevgilerin üzerinde olduğunu, bağımsızlığın her şeyden daha değerli olduğunu

öğrendim yanıtları alınmıştır. Tarihi romanın en çok sevilen özellikleri tarihin herhangi bir zamanı zihinde somutlaştırması, eski çağları anlatmaları Türk milletinin geçmişini anlatması, tarihi anlatarak bilgi vermesi, ara ara şiir gibi mısralarla olayları anlatması, tarihi kahramanları tanıtmaları eski insanların yaşama şekilleri önermeleri yer almıştır.

Doğan (2008), Tarihsel Yazılı Kanıtların Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması, adlı çalışmada Ankara İli'nde Çankaya ilçesinde yer alan Namık Kemal İlköğretim okulu yedinci sınıf öğrencileri, sosyal bilgiler yedinci sınıf "Türk Tarihine Yolculuk" ünitesi ile ilgili alanı içeren uygulama ve konular araştırmanın sınırlılıklarından bazılarıdır. Araştırma bulgularına göre yazılı kanıt ile öğretim yapılan uygulamalarda araştırma grubu lehine anlamlı fark ortaya çıkmıştır.

Oruç (2009), sosyal bilgiler altıncı sınıf ders kitaplarında kullanılan edebi ürün sayısı yüz doksan olarak belirlenmiştir. En çok kullanılan edebi ürün % yirmi dokuz oranıyla hikaye olurken, en az kullanılan edebi ürünün % 0,5 ile günlük olduğu görülmüştür (Oruç, 2009).

Sam ve Kılıç (2011), "Tarihsel Romanın Eğitimsel İşlevi Üzerine Bir Çalışma "Diriliş" romanı örneği Tarihsel Romanın Eğitimsel işlevini ortaya koyma amacıyla olan araştırma, yarı deneysel yöntemde yürütülmüştür. Örneklemini Amasya Üniversitesi sınıf öğretmenliği birinci sınıf öğrencilerinin oluşturduğu araştırmada iki grup oluşturulmuştur. Birinci gruba derste Çanakkale Savaşı anlatım yöntemi ile aktarılmıştır, ikinci gruptan ise konuyla ilgili olan Diriliş Romanının okunması istenilmiştir. Daha sonra iki grubun başarıları karşılaştırılmıştır. İki grup arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Tarih derslerinde tarihi roman okumanın başarıyı olumlu etkilediği milli bilincin güçlenmesinde önemli rol oynadığı, öğretimin tekdüzelikten çıktığını konunun daha iyi ve kalıcı öğrenilmesini sağladığı araştırma sonuçları arasındadır.

Arkılıç, Songören (2011), Çocuk edebiyatının yabancı dil öğretiminde kullanılmasına ilişkin yapılan çalışmada bulgular; edebiyat sayesinde çocukların algı dünyası ve hayal güçleri desteklenir. Ayrıca edebi türler daha akıcı bir dile sahipken, aynı zamanda daha fazla heyecan vericidir. Yazarların en iyi dili edebi ürünlerde kullanırlar. Dolayısıyla öğrencinin kelime dağarcığı edebiyat yoluyla gelişebilir.

Ünlüer ve Yaşar (2012), amaç Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretimde gazete kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşlerini belirlemektir. Nitel yöntemin kullanıldığı araştırmada, görüşme tekniği yarı yapılandırılmış görüşme tekniğidir. Çalışma grubunda

ilköğretim dördüncü sınıftan yirmi altı öğrenci bulunmaktadır. Ölçüt örneklem, analizlerde ise betimsel analizin kullanıldığı araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler Dersinde gazete kullanımının, okuma ve okuduğunu anlama becerisi, dersi günlük yaşamla ilişkilendirme, dersi sevme, dersi daha iyi öğrenme, derste daha etkin olma şeklinde oluşan kategoriler araştırma bulguları arasındadır.

Tangülü ve Sidekli (2013), Sosyal Bilgiler Öğretimi: Öğretmenim Bana Hikaye Anlatır mısın? isimli çalışmada amaç ilkokul dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin sınıf içi etkinliklerle hikaye destekli öğretime ilişkin görüşlerini belirlemektir. Nicel araştırma yöntemi ve deneysel desende, Muğla'da 53 öğrenci ile yapılan çalışmanın sonucunda, sosyal bilgiler dersinde hikâyelerle işlenen dersin öğrenci başarısını arttırdığı görülmüştür.

Gevenç (2014), “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Fıkraların Kullanımı” Çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretiminde fıkra kullanımının akademik başarıya etkisini araştırmaktır. Çalışma Nicel Yöntemle yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Ağrı İl’inde bulunan ortaokulda öğrenim gören yedinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Dönmez, Yazıcı ve Uslu (2015), Tarih Öğretmenlerine Göre Hatıratların Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanılabilirlik Durumları adlı çalışmada Tarih derslerinde hatıratların eğitimsel bir araç olarak kullanılma durumları ile ilgili tarih öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmiştir. Betimsel analiz yöntemiyle yapılan çalışma grubu nitel araştırma amaçlı örneklem yöntemi tipik durum örneklemesidir. Araştırmada veri toplama aracı, açık uçlu soru formudur. Öğretmenlerin neredeyse tamamı hatıratların eğitim öğretimde kullanılmasının hatıratların dersi tekdüzelikten çıkardığını belirtmişlerdir, olayın gerçekleştiği dönemin koşullarının olayların çeşitli yönlerinin bilinmesi gibi özelliklerinden dolayı olumlu yönlerinin olduğundan bahsetmişlerdir. Hatıratların sosyal kültürel ve ekonomik boyutlarının öğretimde kullanılabileceği katılımcı grup tarafından belirtilmiştir. Hatıratların eğitim öğretim sürecinde kullanma şekliyle ilgili olarak bilgi sahi olmadıklarını ifade eden öğretmenler, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü ve Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği mezunu olma durumundan dolayı ortak bir formasyon eğitiminin gerçekleşmemiş olması, gerekçe olarak öğretmenler tarafından ifade edilmiştir.

Kaymakçı (2015), sosyal bilgiler dördüncü sınıf ders kitaplarında birinci dönem hikaye türü yirmi dokuz, biyografi yirmi iki, anı on yedi, özdeyiş ve söylev altı, günlük ve şiir dört, deyim, fıkra, gezi yazısı ve makalenin ise birer defa kullanıldığı görülür. Dördüncü sınıf ikinci dönem ders kitabında seksen dokuz defa kullanılmış olan edebi türler içinde hikayenin42, anı 13, özdeyiş 11,biyografi 5,atasözü ve şiir 3, gezi yazısı söylev ve tekerleme 2, efsane, günlük, mani, mektup, tiyatro, şarkı ve türkünün 1 defa kullanıldığı ortaokul beşinci ve 6. sınıflarda ilk üç sırada hikâye, biyografi ve özdeyişin olduğu görülmektedir. Sosyal bilgiler yedinci sınıfta ise hikâyeden sonra gezi yazısı, özdeyiş, anı, biyografi, siyasetname, mektup, kompozisyon, söylev, şiir, atasözü, destan, günlük, marş, menkıbe, roman sıralaması dikkat çekmektedir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerde edebi ürünleri kullanmaları ile ilgili yapılan araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin en fazla kullandıkları edebi türler hikaye, roman, şiir olarak sıralanmaktadır.

Tokdemir (2015), Devlet Ana adlı çalışmada ise, “Devlet Ana” adlı romanı okuyan katılımcılar romanı okumanın tarih konularının daha önce öğrenilen bilgilerle pekiştirdiğini ve öğrenmenin kalıcı olmasını sağladığını ifade etmişlerdir, ayrıca öğrenilen kavram ve kelimelerin dil gelişimine katkı sağlayarak, bilişsel becerileri geliştirdiği katılımcılar tarafından belirtilmiştir (Tokdemir,2015).

Başol ve Şanlı (2016), Siyasetnamelerin Tarih konularının öğretiminde kullanılmasının etkileri ile ilgili araştırma; Tokat İli Artova ilçesi Gazi paşa ilköğretim okulunda öğrenim gören elli öğrenci örneklem olarak alındığı çalışma, Sosyal Bilgiler dersi tarih konularının öğretiminde siyasetnamelerin kullanılmasının akademik başarıya etkisi araştırılmıştır. Tarih konularının öğretiminde siyasetnamelerin kullanılmasının öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği araştırma sonucudur.

Beldağ ve Aktaş (2016), Sosyal bilgiler dersinde edebi ürün kullanımına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir, araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, araştırma durum çalışması deseniyle yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Rize İli' inde görev yapan farklı ilköğretim okullarından seçilmiş yirmi dört öğretmen ve Recep Tayyip Üniversitesi Sosyal Bilgiler öğrencileri oluşturmaktadır. Öğretmenlerin edebi eserlerde aradıkları niteliklerin dersin daha iyi anlaşılması ve eğlendirici bir özelliğe sahip olması araştırma sonuçları arasındadır. Araştırma sorusuna öğretmenlerin ve öğretmen

adaylarının yanıtlarının paralel olduğu görülmüştür. Öğretmenler ve öğretmen adayları derslerde en çok hikaye türünün kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan yirmi iki öğretmen yazılı edebi ürün kullanmanın faydalı olduğu görüşüne sahipken, iki öğretmen “TEOG sınavına hazırlık ve edebi eser konusunda bilgi sahibi olmama” önermelerini olumsuz görüşe sahip olma nedeni olarak belirtmişlerdir. Edebi eserlerin taşınması gereken özelliklerle ilgili olarak ise öğretmenlerde milli ve manevi değerlere uygun, bilgilendirici, eğlendirici, güncellik gibi niteliklere sahip olmaları gerektiği görüşü hakim görünmektedir. Derslerde hangi tür edebi ürün kullanılmalıdır sorusu; hikaye, roman, şiir, destan ve biyografi türü olarak yanıt bulmuştur (Beldağ ve Aktaş,2016).

Çencen (2017), Sekizinci sınıf öğrencilerinin mektup kullanımına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada karma metodoloji yönteminden faydalanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen çalışma grubunda, Ankara İli'nde öğrenim gören yetmiş beş öğrenci bulunmaktadır. Nitel ve nicel yöntemle yapılan çalışmada nicel veriler yüzde gibi istatistik değerlerle nitel veriler ise betimsel analiz kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde sekizinci sınıf öğrencilerinin mektup kullanımına yönelik olumlu görüşe sahip oldukları belirlenmiştir.

Ünal, Avcı, Karabıyık, Güleş, Demirci (2017), Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Değerlerin Öğretiminde Edebi Ürün Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri adlı çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Fenomenoloji modelinin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu Kastamonu İl merkezinde görev yapan yirmi Sosyal Bilgiler Öğretmeni oluşturmaktadır, araştırmaya katılan öğretmenler gönüllülük ve ulaşılabilirlik esasına göre seçilmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış, veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir.

Araştırma bulguları; çalışma grubunda yer alan öğretmenler sosyal bilgiler dersinde edebi ürün kullanımının değer aktarımını kolaylaştırması, bilgilerin kalıcılığını arttırması, kültürel öğeleri öğretmesi, öğrencilerin derse ilgisini arttırması, ahlaki muhakeme ve değer analizi yapabilme "kategorilerinin oluştuğu görülmektedir.

Yıldırım (2017), Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin edebi ürün kullanımının Erzurum örneği ile belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Erzurum İli Palandöken İlçesi'nde görev yapan yirmi altı Sosyal Bilgiler Öğretmeni oluşturmaktadır.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğunun derslerde edebi ürün kullandığı edebi ürün tercihinde konu, öğrenci seviyesi gibi öğeler ölçüt alınmıştır

Topçu, Kaymakçı (2018), Fenomenoloji deseninin kullanıldığı bir başka araştırma Sosyal Bilgiler Öğretiminde Menkıbelerin Kullanılma Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin belirlenmesine yöneliktir. Kastamonu ve İstanbul İl merkezlerinde görev yapan yirmi Sosyal Bilgiler öğretmenin katıldığı araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İçerik Analizi ile yapılan çözümleme ile sonuçlanmış bulgularda; katılımcıların bir edebi ürün olarak menkıbe ile ilgili birtakım kuramsal bilgilere sahip oldukları anlaşılmıştır. Katılımcıların çoğu derslerde edebi ürün kullandıklarını kullanma nedeni olarak, kalıcı öğrenmeyi sağlama, ilgi ve dikkat çekme; derslerde edebi ürün kullanmayan öğretmenler edebi ürün kullanmama nedeni olarak eğitim eksikliği, konuyla ilgili menkıbe bilmeme önermelerine yer vermişlerdir.

3.5.6.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Smith, Monson ve Dobson (1992) Dört, beşinci sınıf öğretmeni ve bir profesör tarafından sosyal bilgiler dersinde tarihi romanlarla öğretimde öğrencinin öğrenme durumunu belirlemek için yapılan araştırma Kuzey Utah bölgesine aittir. Çalışmada gruplar oluşturulmuş ve bir öğretim yılı boyunca çalışma grubuna, Amerikan Tarihi'ne ait üç roman diğer gruba sosyal bilgiler ders kitapları verilmiştir. Öğrenim yılının başlangıcında ve sonunda gruplara Amerika Tarihi Dönemlerini çevreleyen üç yoruma açık ve hatırlatma soruları sorulmuş ve öğrenciden alınan cevapları gruplandırmaya yardımcı olacak bir şekil oluşturulmuştur. Bulgularda derslerde tarihi romanların kullanıldığı grubun tarihi ayrıntılarla ilgili bilgilerinin kalıcı olduğu ve daha fazla tarihi bilgiye sahip oldukları görülmüştür (Smith- Monson ve Dobson,1992: 371-374).

Glenda Nell Tharp (1995), “Sosyal Bilgiler Dersinde Edebiyat Yoluyla Tarih Öğretimi” Bu çalışmanın amacı beşinci sınıf öğrencilerini programa entegre ederek edebiyat yoluyla eğlenceli ve anlamlı tarih öğretimi gerçekleştirebilmektir. Bu proje öğrencide arzu edeceği uzun süre okumayı sağlayacak ve okuma becerilerini yükseltecek, böylece öğrenciler birbirleriyle etkileşimde olacaktır. Öğrenci tarihi romanları kullanacak, ve tarihi olaylar ve karakterlerle ilgili yüksek seviyedeki düşünce sorularına

cevap verecek, öğrenmeyi teşvik etmek için gayret gösterecektir. Edebi ürünler gibi karşı karşıya kaldığı çeşitli alternatif yöntemlerle aynı zamanda tarihin arka plandaki tecrübeleri ilişkilendirerek anlamlandırabilecektir. Bu programın bitiminde beklenen amaçlar;

Öğrenci Amerikan Tarihini daha derinden anlayacak ve benzer konuları farklı görüşlerle tecrübe edecektir, öğrenci bir diğeri ile iş birliği içinde öğrenecek, yüksek seviyede düşünme beceri ile ilgilenecek meşgul olacak, öğrenci aktif katılım yoluyla konuşma becerisi geliştirecek, öğrenci her gün tarihi roman okuyarak meşgul olacak, öğrenci Amerikan tarihi ve devrim savaşlarının arkasındaki motivasyonu problemleri olayları anlayacak, öğrenci bütünsel değerlendirebilecek, öğrenci doğru olanı ve olmayanı literatüre cevap olarak fark edecektir.

Nelson ve Nelson (1999), "Learning History Through Children's Literature" edebiyattan yararlanmanın yeni bir anlayış olmadığını ve edebiyatın öğrenciyi derste aktif hale getirmede, derse karşı ilgi çekmede ve edebiyatın tarih dersini manalı hale getirmek için derse renk ve ayrıntı sağlamada önemli katkılara sahip olduğunu belirtmiştir. Sosyal bilgiler müfredatında öğrencinin ilgisini çekmede hikayeler öğretimde güçlü bir yoldur. Sosyal bilgilerle ilgili bilgiler insan davranışlarında bağımsız değildir. Hikayeler ,okuyuculara kişilik gelişimini anlama fırsatı sunar, hikayeler yoluyla öğrenci hissederek, bilgi edinme amacı ile vakit harcamaya değer (Common D.,1986).

Tony R. Sanchezand Randy K. Mills (2006) Roman yazarı Walker Percy özellikle kurgusal hikayeler, tarih dahil sosyal bilimlerin insan koşullarını daha açıkça ve tutarlı olarak resmettiğini, benzer olarak; radikal İtalyan sosyalist Antonio Gramsci benzer bir değişim tartışıyordu, hikaye anlatım yoluyla tarih öğretimi ona göre tarihi gelişimin sonucu için temel sağlar, dünyanın kuramsal diyalektiğini hareketi ve değişimi anlar, çabanın özetini geçmiş ve gelecek maliyetini fark eder ,ayrıca çok sayıda eğitimsel çalışmalar, hikaye anlatımının öğrenmeyi anlamlı olarak desteklediğini ortaya koyuyordu. Vatandaşlık eğitimi sosyal bilgilerin önemli bir amacıdır. Özellikle değer yüklü son alanla ilgilidir, hikaye anlatımında eğitimle güçlü karakterler, yurttaşlığın önemli bir unsurudur. Tarihsel kahramanların değerleri zamanı aşabilir, bu yüzden tam olarak bugüne uygun olabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci, uygulama süreci, verilerin toplanması ve verilerin analizi süreçleri açıklanacaktır.

4.1. Araştırmanın Modeli

“5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlere Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” adlı çalışmada, nitel araştırma yaklaşımına dayalı durum çalışması modeli kullanılmıştır. Kişilerin algıları veya günlük davranışlarının araştırıldığı araştırmalar nitel araştırma kapsamında yer almaktadır. Nitel araştırma yapan araştırmacılar, belirli bir konu üzerinde araştırma yaparken o konunun iyi olma düzeyinin öğrenilmesinden ziyade, çok yönlü bakış edinmek arzusundadırlar.

Nitel veri, karmaşık durumları ortaya koymaya yönelik güçlü bir potansiyelle birlikte zengin ve bütüncül bir içerik sunmasıdır. Bu tür veriler, gerçeğe ilişkin ilk elden ve etkili betimlemeler sağlamaktadır” (Miles ve Huberman, 1994/2016). “Nitel analizin güçlü bir yönü de program birimlerine bütüncül olarak bakmasıdır. Bu durum, program sonuçları hakkında genel bilgiler elde edebilmek için bireylerden elde edilen verileri toplamaktan daha fazlasının yapıldığı anlamına gelir. Bir program, grup, kuruluş veya topluluk analiz birimi olduğu zaman, kullanılan nitel yöntemde gözlemler ve nitel tanımlamalar doğrudan o birime odaklanır. Bu durumlarda sadece bireysel kişiler değil, aynı zamanda programlar, kuruluşlar ve topluluklar da durum çalışması odağı olur” (Patton, 2000/2014).

“Durumlar çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilir. Bir birey, bir kurum, bir grup, bir ortam çalışılacak durumlara örnek oluşturabilir. Her iki yaklaşımda da amaç, belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır. Nitel durum çalışmasının, en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler

(ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır. Ayrıca bir durumda meydana gelen değişimleri ve süreçleri anlamak önemli ise bu durumların uzun dönemli çalışması söz konusu olabilir. Durum çalışmalarında genellikle birden fazla veri toplama yöntemi işe koşulur; bu yolla zengin ve birbirini teyit edebilecek veri çeşitliliğine ulaşılmaya çalışılır. Durumlar birbirinden farklı olduğu için sonuçların genellenmesi söz konusu değildir. Ancak bir duruma ilişkin olarak elde edilen sonuçların, benzer durumların anlaşılmasına yönelik örnekler ve deneyimler oluşturması beklenir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.73). Nitel araştırmalar geleneksel araştırma uygulamalarıyla yorumlamanın zor olduğu soruların yanıtlanması için zorunludur. Nitel ve nicel araştırmaların birbirlerine üstünlüğü yorumu yapılamaz, her ikisinin avantaj ve dezavantajları, güçlü olan ve güçlü olmayan yanları vardır. Önemli olan doğru yöntemle araştırmaya başlamaktır (Frankel, Dewers,2000).

4.2. Çalışma Grubu

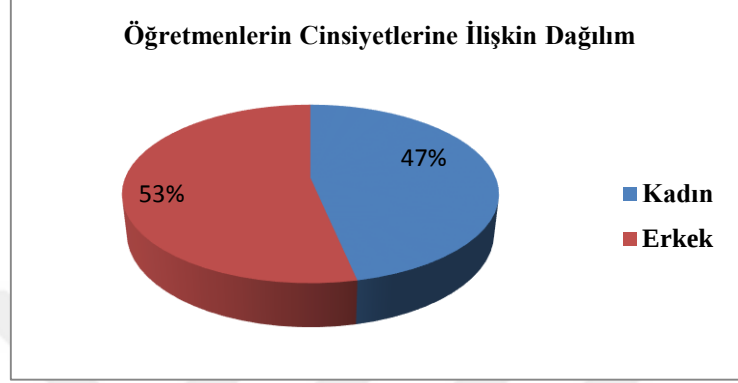
Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak durum çalışması seçilmiştir. Analizler içerik analizi yöntemiyle yapılmıştır. Çalışma grubunu, Elazığ İli'nde bulunan beş eğitim bölgesinden ortaokullarda görev yapan 30 öğretmen ve ilgili okullarda öğrenim gören 67 öğrenci oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Elazığ merkezde bulunan ortaokul 5. sınıf öğrencileri ve yine Elazığ merkezde görev yapan ortaokul 5. sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu araştırmanın örneklemini Elazığ ilinin merkezinde bulunan ortaokulları arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen ortaokul beşinci sınıf öğrencileri ve yine aynı yöntemle seçilen ortaokul beşinci sınıf Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden oluşturmaktadır. Elazığ ilinin merkezinde bulunan ortaokullar 5 eğitim bölgesine ayrılmıştır. Bunlar: Harput Eğitim Bölgesi, Karşıyaka Eğitim Bölgesi, Bahçelievler Eğitim Bölgesi, Fırat Eğitim Bölgesi ve Hazar Eğitim Bölgesi'dir. Bunlar:

- Harput Eğitim Bölgesi (Yıldız bağları Ortaokulu),
- Karşıyaka Bölgesi (Kaya Kara kaya Ortaokulu, İstiklal Ortaokulu),
- Bahçelievler Eğitim Bölgesi (Bahçelievler Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu),

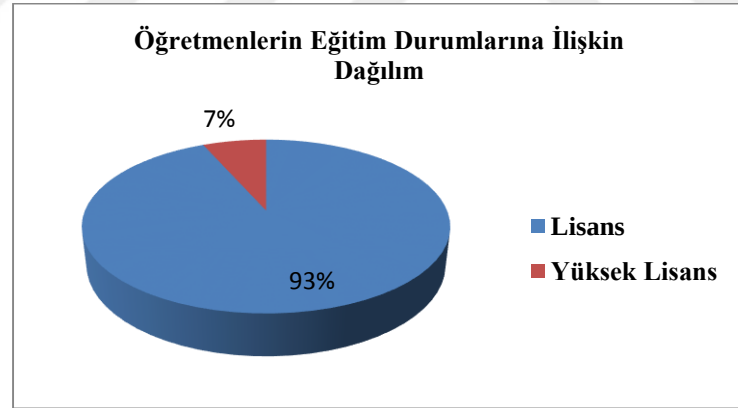
- Fırat Eğitim Bölgesi (Elazığ Ortaokulu, Esra Zafer-Eşref Yıldırım Ortaokulu),
- Hazar Eğitim Bölgesinden (Gazi Ortaokulu, Mustafa Kemal Ortaokulu),

4.2.1. Çalışmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

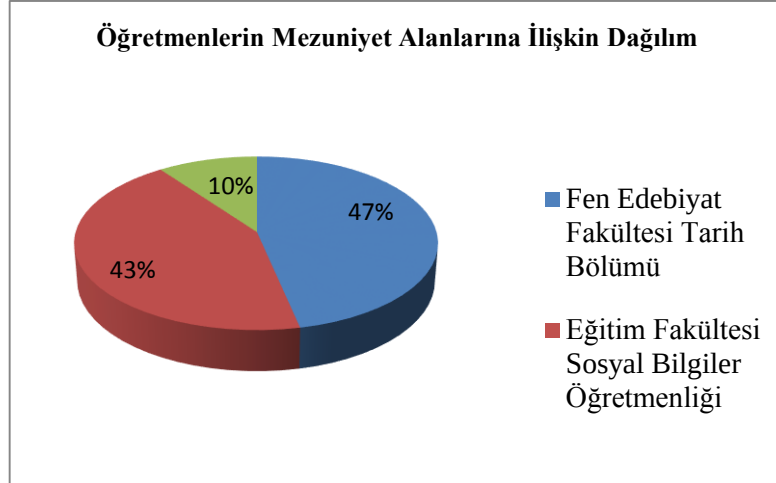
Grafik 1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım

Grafikte, araştırmaya katılan öğretmenlerin % 47 ' si (f=14) Kadın % 53 'ü (f=16) Erkektir.

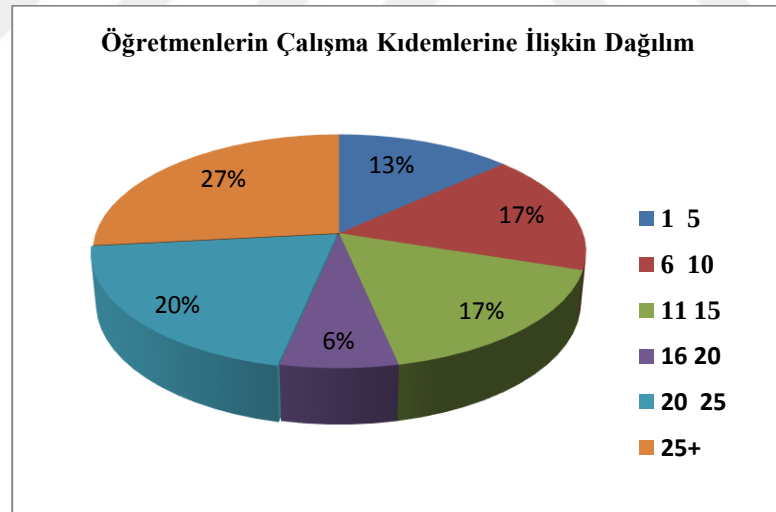
Grafik 2: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına İlişkin Dağılım

Katılımcı öğretmenlerinin % 93' ü (f=28) Lisans % 7' si (f=2) Yüksek Lisans mezunudur.

Grafik 3: Öğretmenlerin Mezuniyet Alanlarına İlişkin Dağılım

Mezuniyet alanlarına ilişkin oluşturulan grafikte, öğretmenlerinin %47'si (f=14) Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü %43 'ü (f=13) Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü % 10' unun (f=3) Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü mezunu olduğu görülmektedir.

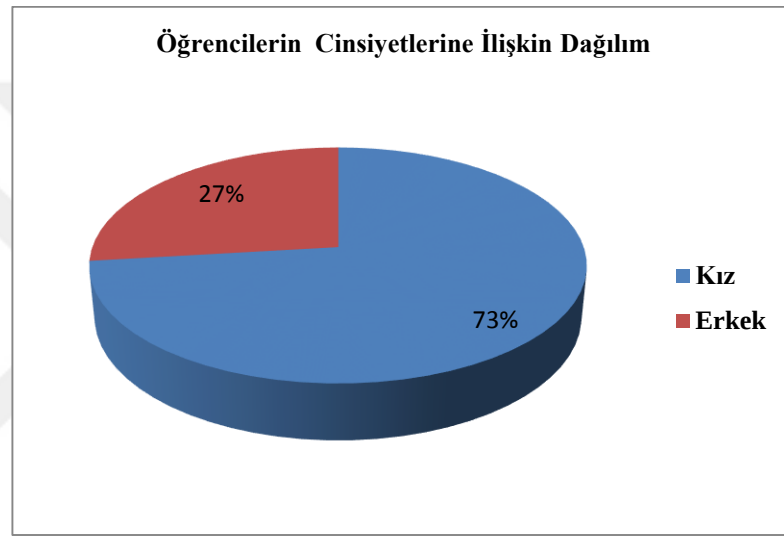
Grafik 4: Öğretmenlerin Çalışma Yıllarına İlişkin Dağılım

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin kıdem yıllarına ait grafikte, çalışma yılı 25 yılın üzerinde olan öğretmenlerinin araştırma kapsamında yer alan katılımcı öğretmenlerinin % 27'sini (f=8) oluşturduğu belirlenmiştir. 6-10 ve 11-15 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler çalışma grubunda yer alan öğretmenlerinin %17'sini (f=5) oluştururken, kıdem yılı 20-25 olan öğretmenlerin çalışma grubunda yer alan

öğretmenlerinin % 20'sini (f=6) ve son olarak da 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler%13'lük (f=4) bir orana sahiptir.

4.2.2. Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Özellikleri

Çalışma grubunda, beşinci sınıf öğrencileri yer almaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında katılımcıların % 73'ünü (f=49) kız , % 27'sini (f=18) erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Grafik 5: Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Dağılım

4.3. Veri Toplama Süreci

Araştırma süreci başlamadan önce araştırmanın yapılacağı eğitim bölgeleri içinde hangi okullarda araştırmanın yürütüleceğine karar verilmiştir. Bu eğitim bölgeleri içinden farklı akademik sosyal, kültürel ve ekonomik yapıya sahip 5 okul ve bu okullardan araştırmaya katılacak öğretmen ve öğrenciler belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın modeli, yöntemi ve veri toplama araçları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu uygulamaların rahat yapılacağı düşünülen okul ve öğretmenle tercih edilerek izin işlemlerinin yürütülmesi için Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile gerekli resmî yazışmalar başlatılmıştır (Ek 1). Yapılan çalışmaya 5 eğitim bölgesinden seçilen yedi okuldan 30 öğretmen, 67 öğrenci katılmıştır.

4.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerin toplanmasına kaynaklık eden teknik görüşmedir. Görüşmeler, uygulama sürecine dönük olarak öğrenci görüşmesi yapılarak verilerin zenginleştirilmesi ve çeşitlendirilmesi sağlanmıştır.

“Görüşme araştırma yürütülürken kullanılan anahtar bir veri toplama aracıdır. Görüşme, görüşmecinin önceden hazırlanmış soruları sorduğu ve cevaplayıcı/görüşülen kişinin cevaplar verdiği amaçlı bir söyleşidir” (Kuş, 2009, s. 50). “Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir.” Görüşme, aynı zamanda araştırmacının sorularına cevap ararken kullandığı bir veri toplama biçimidir. Görüşme, araştırmacıya bir soru veya bir konu ile ilgili yeterince bilgi sağlamaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009, s.161). Görüşme, kişilerle ilgili duygu, tutum, düşünce ve inançlara ait bilgilerin toplanmasında etkili bir tekniktir, bu nedenle sosyal bilim araştırmalarında sık kullanılmaktadır. “Hepimizin günlük hayatında görüşmeci veya görüşülen olarak rol aldığı sayısız durum vardır. En azından bir işe kabul edilme aşamasında herkesin yaşadığı bir görüşme vardır” (Avcı, 2008, s.158-159). “Görüşmenin amacı diğer insanların bakış açılarına ulaşmaktır. Nitel mülakatlar diğer insanların bakış açılarının anlamlı, bilinebilir ve açığa çıkartılabilir olduğu varsayımı ile başlar. Mülakatlar bir insanın zihninden neler geçtiğini açığa çıkarmak ve insanların hikâyelerini bir araya getirmek için yapılır” (Patton, 2000/2014).

Görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Araştırmada Yarı Yapılandırılmış Görüşme Tekniği kullanılmıştır. Sabit seçenekli yanıtlamayı ve konuyla alakalı sahada derinlemesine gidebilmeyi bir araya getiren yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmelerin avantaj ve dezavantajlarını içerir. Örnek olarak katılımcıya kendini anlatabilme fırsatı ve derinlemesine bilgi elde etme gibi avantajlara sahipken, gereksiz konularda çok vakit harcama, kontrolün kaybedilmesi çalışma grubunda yer alan katılımcılarla yapılan görüşmenin belli seviyede yapılmaması güvenilirliğin azalmasına neden olan dezavantajlardır. Durum çalışması; Tarihsel Örgütlenme, Gözlemsel, Hayat hikayesi, Durum, Analizi, Çoklu Durum ve Çoklu Alan olarak türlere ayrılan Durum Çalışması bir veya birden fazla olayın, ortamın, programın sosyal grubun ya da diğer birbiri ile ilişkili sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntemdir. İçerik analizi; İçerik analizi, dolaylı yollarla insan hareketlerini ve tabiatını

belirleme üzerinde fırsat tanıyan bir tekniktir. Sosyal bilimler alanında çoğunlukla kullanılan önemli tekniklerden biridir. İçerik analizi metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içinde yer alan belirli kelime ve kavramların varlığını belirlemeye yöneliktir. Araştırmacılar bu kelime ve kavramların varlığını anlamını ve ilişkilerini belirler ve analiz ederek metinlerdeki mesajlara ilişkin açıklamalarda bulunurlar. Sadece metinler üzerinde kullanılmayan içerik analizi resimlerin televizyon programlarının, çekimlerin incelenmesinde kullanılır. Görüşme tartışma konuşmalar sohbetler tiyatro gösterileri içerik analizi tekniği kullanılarak incelenebilir (Büyüköztürk ve Diğ., 2008: 240).

4.5.Araştırma Sürecinde Uygulanan İşlemler

Görüşmeler 4 hafta sürmüştür. Yapılan görüşmelerin ardından uygulama sonrası yapılan çalışmaların değerlendirilmesi safhasına geçilmiştir. Görüşmeler yüz yüze yapılmış, öğretmenlerin ve öğrencilerin kendileri iyi hissedebilecekleri, sorulara doğru ve içten cevaplar verebilecekleri uygun bir alanda gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerle yürütülen görüşmeler, bireysel yapılırken, öğrencilerle yapılan görüşmeler öğrenci sayısının fazla olması nedeni ile 5'li gruplar halinde yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin süresi 10-15 dakika, öğrencilerle yapılan görüşmelerin süresi 30-50 dakika arasındadır. Öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda bulgular analiz edilmiştir. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına yüklenerek, uygulama süreci sona ermiştir.

4.6. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, “Sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşımdır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001, s.22). “İçerik analizi tekniklerinin ortak paydası, çıkarsama-çıkartım esasına dayanmalarıdır. Hepsi de, mesajlarda gözlenen ve betimlenen öğelerden hareketle bir yorum getirme amacını taşırlar. Bu nedenle içerik analizi, objektiflik-sübjektiflik uçları arasında uzanan bir doğru üzerinde farklı noktalarda yer

alan teknikler içermektedir. Çok biçimli ve çok işlevli bir görünüm taşıyan bu teknikler bütünü, araştırmacıların öznel yaratıcılıklarına da izin veren bir yapıdadır” (Bilgin, 2006, s.1). “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir" (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.73).

Araştırmanın verilerinin (görüşmeler) değerlendirilebilmesi için NVivo 12 nitel veri analiz programından faydalanılmıştır. "NVivo Programı", nitel verileri analiz etmeye, yönetmeye ve şekillendirmeye yardım etmektedir. Modern görünümü kullanımı kolaylaştırmaktadır. NVivo veri tabanı ve dosyaları tek bir dosyada bir arada saklayarak güvenliği sağlar, araştırmacıya birçok dilde kullanma imkânı verir, takım araştırmaları için birleştirme fonksiyonuna sahiptir, araştırmacının verileri kolayca idare etmesine ve aramaları yönlendirmesine olanak sağlar. Dahası, kodları ve kategorileri grafiksel olarak gösterilebilir" (Creswell, 2013/2016). Görüşmelerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak analize uygun hale getirilmiştir. Görüşmedeki ifadelerin analizini kolaylaştırmak için kısa ve anlamlı semboller halinde kodlanmıştır. Analizler yapılırken, ilk önce kod listesi oluşturulmuş sonra bu kod listeleri kendi içerisinde tutarlı olacak biçimde ayarlanmıştır. Daha sonra Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerin edebi ürün kullanımına ilişkin sorulan her soru için ana kategori ve alt kategoriler tespit edilmiştir. Böylece kaç katılımcının aynı kavrama vurgu yaptığı ortaya konulmuştur.

Elde edilen kategoriler ve frekanslar değerleri modeller halinde sunulmuştur. Bu nitel verilerin nicelleştirilmesini ve kategorilerin daha fazla yoğunlaştığı alanların toplu bir şekilde gözler önüne serilmesini sağlar. Bu sayede araştırmaya ilişkin daha net ve kapsamlı bir görüntünün ortaya çıkması sağlanmış olur. Çözümlemelerin yapılmasının ardından, uygulamaların sonuçlarına ilişkin modeller çizilerek Ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve ilgili okullarda öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğrencilerinin edebi ürünlerin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasına ilişkin görüşleri ortaya konularak çıkan bulgular yorumlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, çalışma grubunda yer alan öğretmenlerle ve öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerle ilgili çözümlemeler yer almaktadır. Araştırmaya ait bilgilerin çözümlenmesinde NVivo12 nitel veri analiz programı kullanılmıştır; ayrıca verilen yanıtlar sonucunda oluşturulan kategorilerin yüzdelik oranları belirlenerek tablo ve grafikler hazırlanmıştır.

Analiz ve çözümlemeler yapılırken, öncelikle kod listesi oluşturulmuştur, daha sonra bu kodlamalar kendi içerisinde tutarsızlık göstermeyecek şekilde ana ve alt kategorilere ayrılmıştır. Kategorilerin frekans değeri, yüksek olan bölümleri belirlenmiştir. Daha sonra yazılı edebi ürünlerle ilgili modeller çizilmiş, sonuçlar görselleştirilmiştir.

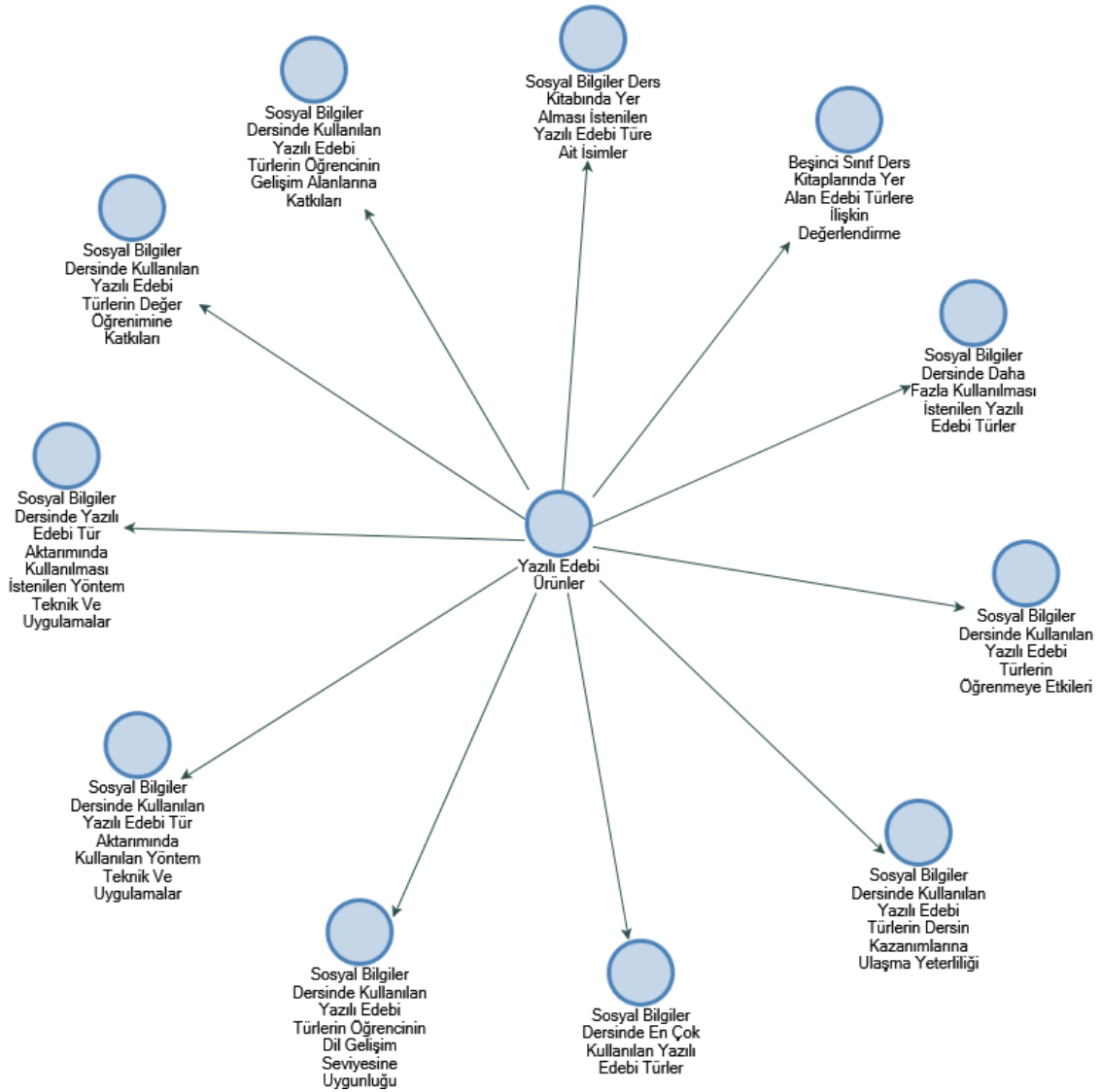
Çalışma grubunda yer alan 30 öğretmen ve 67 öğrenciye 10 sorudan oluşan görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular sorulmuş ve alınan yanıtlar neticesinde benzerlik ve farklılık gösteren ifadeler, ilgili kategorilere yerleştirilmiştir. Yazılı Edebi Ürünlere ilişkin öğelere ayırma işlemi yapılmış ve kod listesi oluşturulmuştur. Bu kod listesiyle araştırma on ana kategoriye ayrılmıştır.

Yazılı Edebi Ürünlere İlişkin ana kategoriler;

- Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Öğrenmeye Etkileri
- Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Dersin Kazanımlarına Ulaşma Yeterliliği
- Sosyal Bilgiler Dersinde En Çok Kullanılan Yazılı Edebi Türler
- Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Dil Gelişim Seviyesine Uygunluğu
- Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Tür Aktarımında Kullanılan Yöntem Teknik Ve Uygulamalar Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılması İstenilen Yöntem Teknik Ve Uygulamalar
- Sosyal Bilgiler Dersinde Daha Fazla Kullanılması İstenilen Yazılı Edebi Türler

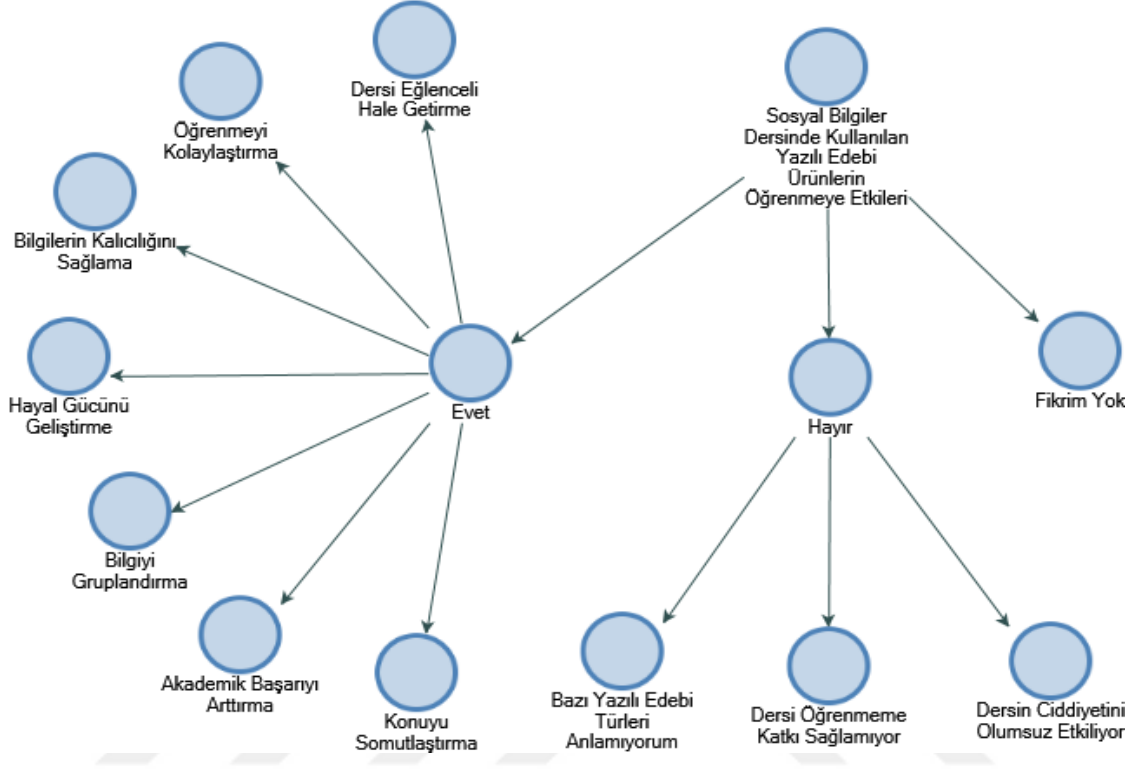
- Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Değer Öğretimine Katkıları
- Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Öğrencinin Gelişim Alanlarına Katkıları
- Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Alması İstenilen Yazılı Edebi Türe Ait İsimler
- Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Edebi Türlerle İlişkin Değerlendirme ile ilgili olarak belirlenmiştir.

Ana kategoriler kendi içinde alt kategorilere ayrılmaktadır.

Şekil 2: Yazılı Edebi Türlerle İlişkin Ana Model

5.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanmanın Öğrenmeye Etkilerine İlişkin Bulgular

Şekil 3: Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanmanın Öğrenmeye Etkilerine İlişkin Öğrenci Modeli

Şekil 3'te araştırmaya katılan öğrencilere “*Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanmanın öğrenmeye etkisi var mıdır?*” sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplar doğrultusunda alt kategoriler ve frekans değerleri belirlenmiştir. Öğrencilerin % 87'si “Evet” öğrenmeye etkisi vardır, % 4'ü “Hayır” öğrenmeye etkisi yoktur cevabını vermiş % 9' u ise görüş bildirmemiştir. Kategoriler “Evet”,(f=58) “Hayır”(f=3) ve “Fikrim yok”(f=6) şeklinde üç ana kategoriye ayrılmıştır. “Evet” öğrenmeye etkisi vardır diye görüş belirten öğrencilerin, en fazla vurguladıkları temalar “Dersi Eğlenceli Hale Getirme”(f=21), “Öğrenmeyi Kolaylaştırma” (f=19), “Bilgilerin Kalıcılığını Sağlama”(f=17), “Hayal Gücünü Geliştirme”(f=3) şeklindedir. Olumlu görüş kategorisi altında yer alan son üç kategori " Bilgiyi Gruplandırma"(f=2) "Akademik Başarıyı

Arttırma" (f=2) "Konuyu Somutlaştırma"(f=2) aynı frekans değerine sahiptir. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 4 'ü olumsuz görüş bildirmiştir.

“Hayır” öğrenmeye etkisi yok diyerek olumsuz görüş belirten öğrencilerin en fazla vurguladıkları temalar “Bazı Yazılı Edebi Türleri Anlamıyorum”,(f=1) “Dersi Öğrenmeme Katkı Sağlamıyor”(f=1) ve “Dersin Ciddiyetini Olumsuz Etkiliyor”(f=1) şeklindedir. Üçüncü ana kategoride de öğrenciler “fikrim yok” diyerek soru hakkında yorum yapmamışlardır. Öğrenmeye etkisi vardır, kategorisi altında şekillenen alt kategoriler; "Dersi Eğlenceli Hale Getirme", “Öğrenmeyi Kolaylaştırma”, “Bilgilerin Kalıcılığını Sağlama” “Hayal Gücünü Geliştirme” “Akademik Başarıyı Arttırma”, “Konuyu Somutlaştırma” ve “Bilgiyi Gruplandırma” olarak şekillenmiştir.

“*Dersi Eğlenceli Hale Getirme*” kategorisi en yüksek frekans değerine sahiptir. Bu kategoride öğrenciler, dersi daha iyi öğrendikleri, mutlu hissettiklerini ve eğlenceli bir ortamda ders işledikleri için daha iyi öğrendiklerini vurgulamışlardır. Öğrencilerin araştırmaya ait örnek cümleleri aşağıda yer almaktadır:

Ö.13(K) “*Akılda kalıcı oluyor. Mesela hoca normal anlattığında aklımda kalmıyorsa hikayeye unutulmaz ve eğlenceli oluyor*”

Ö.7(K) “*Etkisi oluyor, dersi eğlenceli hale getiriyor*”

Ö.12(E) “*Güzel bir öğrenme şeklidir. Dersi hem eğlenceli kılıyor hem de daha iyi anlamamıza yardımcı oluyor.*”

Ö.51(K) “*Dersi dinlememi sağlıyor ve öğrendiğimizde de daha eğlenceli oluyor. Ne kadar güzel dinlersek ve anlarsak daha eğlenceli olur*” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

“*Öğrenmeyi Kolaylaştırma*” kategorisinde öğrencinin dersi anlayabilmesi için kullanılan materyallerin öğrenmeyi kolaylaştırması, öğrencinin dersin içeriği ile ilgili güçlüklerle ilişkin ön yargılarından kurtulmasını sağlayarak, derse adapte olmasını kolaylaştıracaktır. Öğrencilerin yazılı edebi ürünlerin öğrenmeyi kolaylaştırdığına ilişkin ifadeleri:

Ö.42(K) “*İyi olur, hikâye veya şiirle anlatıldığında benim öğrenme seviyem yüksektir, yani hemen ve çabucak öğrenirim*”

Ö.47(K) “*Hikaye dinlemeyi sevdiğim için, öyle daha iyi anlayabiliyorum*” hikaye dinlemeyi sevdiği için yazılı edebi tür ile dersi daha iyi anladığını ifade etmiştir.

Ö.20(K) “*İyi bir etkisi oluyor, yazılı edebi ürünlerle anlatıldığında daha iyi öğrenmemi sağlıyor*” diyerek öğrenci görüşünü ifade etmiştir.

“*Bilgilerin Kalıcılığını Sağlama*” kategorisinde öğrenciler kalıcı öğrenme için tekrar, kodlama, şemalaştırma, öğrenilenlerin zihinde bilgiyi anlamlı hale getirmek için, öğrenilenlerin yakın çevreyle ilişkilendirilmesi, öğrenme sürecinde kullanılan görseller gibi farklı yöntemler bireyde kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesinde etkili bazı yollardır, bununla birlikte bireysel farklılıkların öğrenme sürecinde önemli bir belirleyici olduğu unutulmamalıdır. Araştırmaya katılan öğrenciler, yazılı edebi ürünlerin öğrenmeyi kalıcı hale getirdiğini, aşağıda yer alan cümleleri ile ifade etmektedirler:

Ö.67. (K) “*İyi ve süper, biz birer çocuğuz çocuklar eğlenceyi sever ve aklımızda daha iyi kalıyor.*” Öğrenci düşüncesini özetlemiştir.

Ö.54. (K) “*Böylece hiç unutmayız bu şekilde birisi sorduğunda o hikâyeyi aklımıza getirip herkese anlatabiliriz, hikâye yaşandığı için hiç çıkmaz aklımızdan, eğer garip bir hikâyeyse hiç ama hiç çıkmaz aklımızdan*” yaşanmış bir olayın kalıcılığı sağlayacağı öğrencimizin kategoriye ait düşüncesidir. Kategoriye ait alıntı cümleler:

Ö.6. (K) “*Öğretmenin hikâye veya diğer türden şeylerle anlatması gayet iyi ama şiirlere biraz daha ağırlık verilmeli insanların aklına daha kolay giriyor ve kalıcı oluyor*”

Ö.59. (K) “*Evet, soruları çözerken öğretmenin anlattığı hikayeyi aklıma getiriyorum*”

Ö.13.(K) “*Akılda kalıcı mesela hoca normal anlattığında aklımda kalmıyorsa hikayeyle unutulmaz ve eğlenceli oluyor*”

Ö.11. (K) “*Daha kalıcı bir etkisi oluyor, Bizim öğretmenimiz hep hikâye tarzı şeyler anlatır konuları daha iyi pekiştiriyoruz. Ben en çok biyografi anlatılmasını isterim. Çünkü bir insanın hayatı anlatılması daha akılda kalıcı oluyor.*” Diyerek görüş belirtmişlerdir.

“*Hayal Gücünü Geliştirme*” kategorisi oluşan ikinci alt kategoridir. Hayal gücünün bilginin önünde yer aldığı, eğitimde yaratıcılığın geliştirilmesinde desteklenmesinin önemli olduğu bilinmektedir, hayal gücü çağdaş eğitim anlayışı içerisinde merkeze alınarak, hayal gücünün gerekliliği, hassasiyetle vurgulanmaktadır. Katılımcı öğrenci:

Ö.15. (K) “*Hayal ettiğimiz için daha kalıcı olur, ben hayal ederek daha çabuk öğreniyorum*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

“*Konuyu Somutlaştırma*” kategorisinde soyut kavramların ağırlıkta olduğu Sosyal Bilgiler dersi, soyut kavramların somutlaştırılmasında bazı materyallere ihtiyaç

duymaktadır. Yazılı edebi ürünler bu noktada, farklı türleriyle öğrencinin zihninde olayları canlandırıp konuyu somutlaştırarak, öğrenmeye olumlu katkı sağlamaktadır. Öğrenci cevaplarına ait örnek alıntılar aşağıda yer almaktadır:

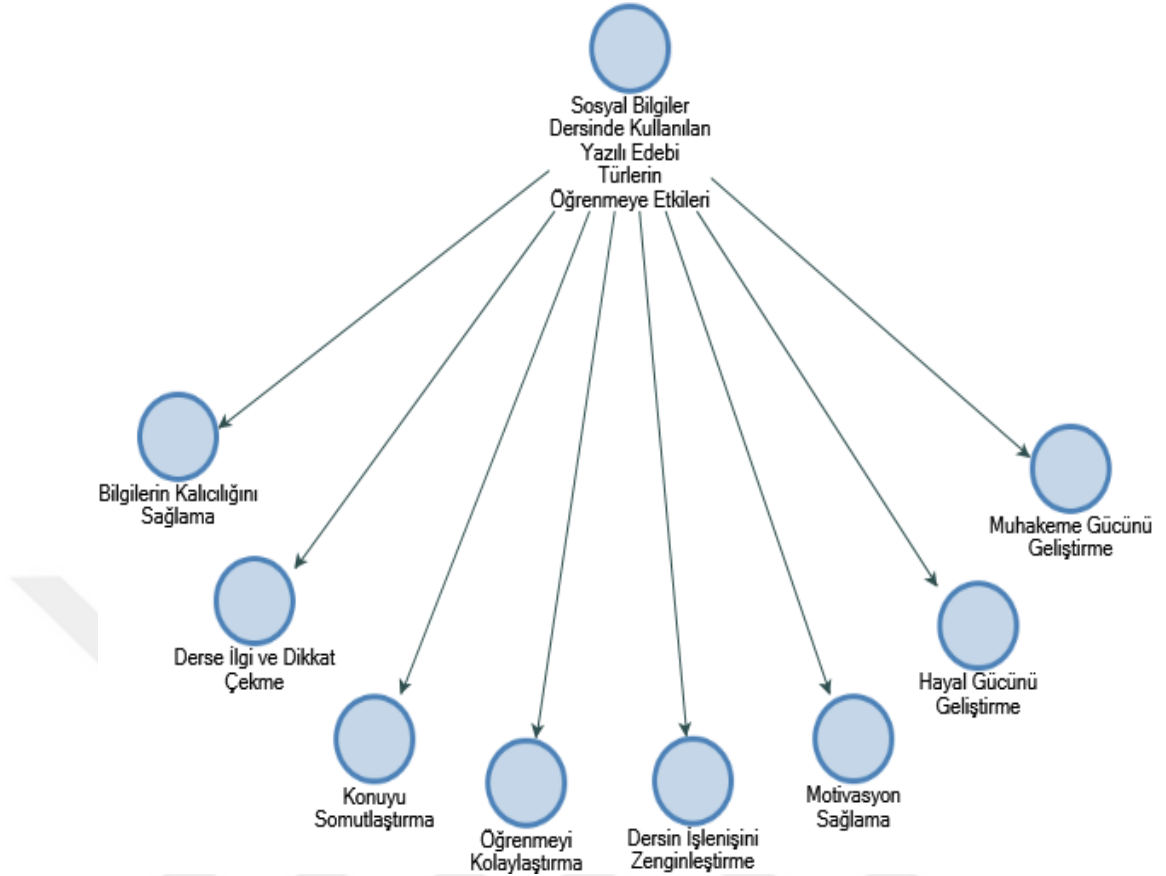
Ö.10. (K) “*Öğrenen kişinin gözünde o olayları canlanır ve kişi o konuyu daha iyi anlar.*” Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisi olduğunu yukarıdaki şekillerde açıklamışlardır.

Bunu yanında, araştırmaya katılan bazı öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisi olmadığı yönünde görüşlerini dile getirmişlerdir. Öğrenciler arasında, derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlere yönelik sorgulayıcı bir yaklaşım olduğu görülmüştür. Dolayısıyla öğrenciler arasında oluşan görüş ayrılığını öğrenciler, derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin olumlu ve olumsuz etkilerini iki ana kategoride açıklamışlardır. Olumsuz görüşte olan öğrencilerin ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö. 50(K) “*Olmasın, Dersin ciddi ve disiplinli bir şekilde işlenmesini isterim*”

Ö.25 (E) “*Olmuyor, hiçbir şekilde öğrenemiyorum*”

Ö.9 (E) “*Ben şiiri istemiyorum şiirleri anlamıyorum*” olumsuz görüşe sahip katılımcı öğrencilerden örnek alıntılara yer verilmiştir.

Şekil 4: Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanmanın Öğrenmeye Etkilerine İlişkin Öğretmen Modeli

“Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanmanın öğrenmeye etkisi var mıdır?” sorusu öğretmenlere yöneltilmiş ve alınan cevaplar doğrultusunda alt kategoriler ve frekans değerleri belirlenmiştir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri, yazılı edebi ürünlerin kullanımının öğrenmeye olumlu katkısı olduğu yönünde görüş belirterek alt kategorileri şu şekilde belirtmişlerdir: “Bilgilerin Kalıcılığını Arttırma”(f=9), “Derse İlgi ve Dikkat Çekme” ve “Konuyu Somutlaştırma”(f=4), “Öğrenmeyi Kolaylaştırma”(f=2), “Hayal Gücünü Geliştirme”, “Derse Katılım Sağlama”, “Dersin İşlenişini Zenginleştirme”, “Muhakeme Gücünü Geliştirme” ve “Motivasyon Sağlama” (f=1) olarak öğretmenler tarafından oluşturulan kategoriler belirtilmiştir.

Yazılı edebi ürünlerin öğrenmeye katkısının olduğu görüşünde olan katılımcı öğretmenlerin görüşlerine ait alt kategoriler aşağıda açıklanmaktadır:

“Bilgilerin Kalıcılığını Sağlama” kategorisinde öğrenme sürecinde farklı duyu organlarının harekete geçirilmesi, bilgilerin kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarılmasını kolaylaştıracak ve bilginin kalıcılığının sağlanmasında güçlü bir köprü görevi üstlenecektir. Aşağıda bilgilerin kalıcılığını sağlama alt kategorisine ait çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin ifadelerine yer verilmiştir:

Öğrt. 1 (K) *“Yaşı küçük olan öğrencilerin oyun odaklı oldukları için dikkatleri çabuk dağılıyor, bu çocukların dersi anlamaları zor oluyor, edebi ürünlerle anlatım daha etkili ve kalıcı oluyor, öyle ki sınavda çocuk konuyu hatırlayamasa da konuyla ilgili edebi türü sınav kâğıdına yazabiliyor. Edebi ürünlerin öğrenmeye olumlu katkısı olduğunu düşünüyorum.”*

Öğrt. 13 (K) *“Evet var, bilgi olarak akılda kalmasında kolaylık sağlamaktadır”*

Öğrt.21 (E) *“Kesinlikle olduğuna inanıyorum, öğrenme sürecinde akılda kalıcılığı ve bilginin uzun süreli bellekte muhafazasını kolaylaştırıyor”*

Öğrt.23 (E) *“Dersin yaşanmış bir olayla, hikâyeye anıyla veya gezi gibi bir türle öğrenciye aktarılması kolaylaşır ve kalıcılığı artar. Öğrenmeye ne kadar farklı tür veya yolla anlatırsak öğrencide derse katılır” şeklinde görüş belirtmişlerdir.*

“Derse İlgi ve Dikkat Çekme” öğrenme sürecinde öğrencinin derse konsantre olabilmesi için dersin ilgi çekici hale getirilmesinin önemli olduğu görüşüne ilişkin ifadeler:

Öğrt.26 (E) *“Bu tür yazıların çocukların ilgisini arttıracak ve öğrenmeyi olumlu etkileyeceğini düşünüyorum”*

Öğrt. 5 (K) *“Elbette olumlu etkisi var. Derse adı geçen kitabı elinizde görmesi derse olan ilgisini arttırır ” öğretmenler yazılı edebi türlerin öğrencinin derse olan ilgisini arttıracaklarını belirtmişlerdir.*

“Muhakeme Gücünü Geliştirme” öğretmenlerinin, öğrencinin yorum gücüne yazılı edebi türlerin olumlu katkı yaptığına dair ifadelerine yer verilmiştir:

Öğrt.4 (K) *“Evet vardır, algılama ve yorumlamayı olumlu etkiler” görüşünde olan öğretmenimizin görüşü doğrultusunda çalışma grubunda yer alan bir başka öğretmen:*

Öğrt.27 (E) *“Tarihi olaylarda öğrenci kendi muhakemesini kullanamadığı için bu metinler faydalı olur” şeklinde görüş bildirmiştir. Görüşme sırasında öğrenciler arasında*

kitap okuma oranının düşük olduğunu belirten öğretmenlerin bu nedenle öğrencilerin; algılama, yorumlama, muhakeme gücünün gelişmediğini, yazılı edebi ürünlerin bu noktada destekleyici bir özelliğe sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

“Konuyu Somutlaştırma” soyut kavramlarla yüklü olan Sosyal Bilgiler dersi içeriği, betimlenip görselleştirilerek, hikaye yoluyla yakın çevreyle veya bilinenle ilişkilendirilerek somutlaştırılması dersin anlaşılmasına katkı sağladığı, öğretmenlerinin söylemleri ile anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin kategoriye ait referans cümleleri aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.20(E) *“Dersin işlenişini zenginleştirdiği için vardır, “Sosyal Bilgiler soyut kavram ağırlıklı bir branştır. Somutlaştırmak adına edebi ürünlerin etkisi fazladır”. Yazılı edebi ürünlerin öğretimi zenginleştirdiği yönünde görüş belirtmiştir.*

Öğrt.1(K) *“Genellikle çocuğun konuyu anlaması için konuyu somutlaştırmak gerekiyor böyle zamanlarda kitapta yer alan edebi ürünler kurtarıcı oluyor” şeklinde görüş belirtmiş.*

Öğrt.27 (E) *“Olumlu etkiye neden olur, çocukta somut hikâye, hayal gücünü geliştirir, kalıcılık sağlar” konuyu somutlaştırdığını ifade etmişlerdir.*

“Motivasyon Sağlama” yazılı edebi ürünlerin kullanımının öğrencide öğrenmeye karşı güdülediğini ve motivasyonunu arttığını belirtmişlerdir.

Öğrt.25 (K) *“Öğrenci motivasyonunu arttırdığını düşünüyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.*

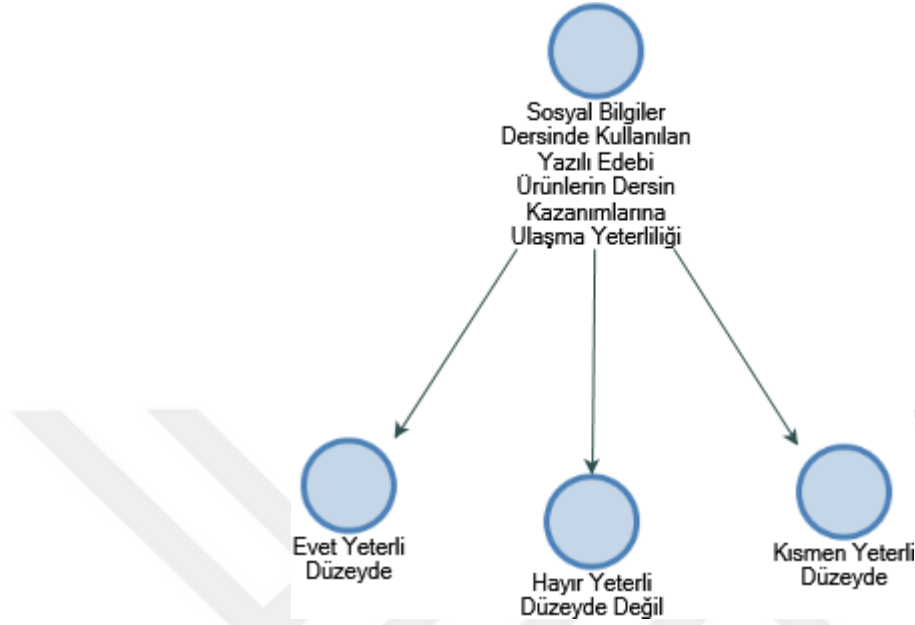
Sosyal Bilgiler dersinde, yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkilerine ilişkin öğretmen ve öğrencilerin yazılı edebi ürünlerin öğrenmeye etkisine ilişkin olumlu görüş kategorisine daha fazla yükleme yaptıkları görülmüştür. Sosyal Bilgiler dersinde, yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiş, derslerde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye olumlu yönde katkı sağladığı fikrinin katılımcılarda hakim olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin daha çok olumlu görüş çatısı altında birleştikleri buna karşın öğrenciler ise “olumlu, olumsuz ve fikrim yok” şeklinde üç ana kategoride görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrenciler olumlu görüş belirttikleri kategorilerde derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin “dersi eğlenceli hale getirme” alt kategorisinde yoğunlaştığı görülmüştür. Dersin eğlenceli olarak işlenmesinin öğrenci tarafından olumlu etki olarak görülmesi aynı zamanda öğrencilerin içinde bulundukları yaş grubunun özelliğine

bağlanabilir. 58 öğrencinin olumlu görüş bildirdiği alt probleme ait hayal gücü alt kategorisine bağlı olarak, şiir ve hikayenin hayal gücünü geliştirdiği ve hayal gücü ile konuyu anlamanın kolaylaştığı ifadeleri yer almaktadır.

Öğretimin farklı yollarla yapılmasının öğrencide öğrenmeyi desteklediği düşüncesinde olan öğretmenler, dersin yaşanmış bir hikaye ile anlatılmasının derse katılımı sağlayacağını, bilgi aktarımını kolaylaştıracağını ve öğrencide motivasyon sağlayacağını ifade etmişlerdir. Yazılı edebi ürünlerle pekiştirilen konularda, öğrencinin sınavda bilgiyi hatırlama noktasında, yazılı edebi ürünlerin destekleyici rol oynadığı öğretmenlerin ortak kanaatidir. Farklı kademelerden çeşitli yaş grubunda olan öğrencilerin yazılı edebi ürünlere yönelik olumlu tutum içinde oldukları, kurulan sosyal ilişkilerde etkili iletişimde belirleyici bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencinin sosyal empati kurabilmesi, yaratıcılığını geliştirmesi için önemli bir materyal olarak görülebilecek yazılı edebi ürünler, okul öncesi eğitimde de önem arz etmektedir. Okul öncesi eğitimde, yazılı edebi ürünler arasında yer alan hikâyeye, belirli bir zaman ayrılarak çocuğun anlama, yorumlama yeteneği desteklenir. Etkinlik ve öğrenme sürecinde yazılı edebi ürünler arasında yer alan şiirin motive edici bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisine ilişkin araştırma sorusuna, üç öğrenci olumsuz görüş bildirmiştir. Derslerde Yazılı edebi ürün kullanımının dersin ciddiyetini ve disiplinini olumsuz yönde etkileyeceğini düşünen öğrencimize ek olarak, başka bir öğrencimiz; artık hiçbir şekilde öğrenemediğini ve çok sıkıldığı için öğrenmesinin mümkün olamayacağını ifade etmiştir. Yazılı edebi türler arasında yer alan şiiri anlamadığı için, bu nedenle şiirin derslerde yer almasını istemediği görüşü, olumsuz görüşe sahip bir diğer öğrenciye aittir.

5.1.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Dersin Kazanımlarına Ulaşma Yeterliliğine ilişkin Bulgular

Şekil 5: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Dersin Kazanımlarına Ulaşma Yeterliliğine ilişkin Öğrenci Modeli

Şekil 5’te öğrencilere “*Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler dersin kazanımlarına ulaşmak için yeterli midir ?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar doğrultusunda üç farklı ana kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler; “Evet Yeterli Düzeyde”, “Hayır Yeterli Düzeyde Değil” ve “Kısmen Yeterli Düzeyde” şeklindedir. Katılımcı öğrencilerin (f=48) %72’si “Evet Yeterli Düzeyde” diye görüş belirtirken, (f=12) % 18’i Hayır “yeterli düzeyde değil” diye görüş belirtmişlerdir. Ayrıca bu kategoride öğrencilerin %10’u (f=6) “Kısmen Yeterli Düzeyde” diye görüşlerini açıklamışlardır.

“*Evet Yeterli Düzeyde*” kategorisinde öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin dersin kazanımlarına ulaşma yeterliliğine ilişkin ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Ö.20 (K) “*Yeterli oluyor, âmâ tabi yanında konuyu baştan anlatmak gerekiyor, sonrasında onları okursak yeterli oluyor*” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Ö.10 (E) “Evet yeterince anlamama yardımcı oluyor; çünkü o sırada olaylar gözümüzün önünde canlanıyor” cümlesi ile düşüncesini ifade etmiştir.

Ö.28 (K) Evet yeterli, çünkü dersi daha eğlenceli ve daha kolay rahat anlamamı sağlıyor” öğrencimize ait görüştür.

Ö.50 (K) “Bence yeterlidir; çünkü bu gibi edebi ürünler bizim bilgi dağarcığımızı genişletir” öğrencilerine ait değerlendirmelerdir.

“Hayır Yeterli Düzeyde Değildir” kategorisinde araştırmaya katılan öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

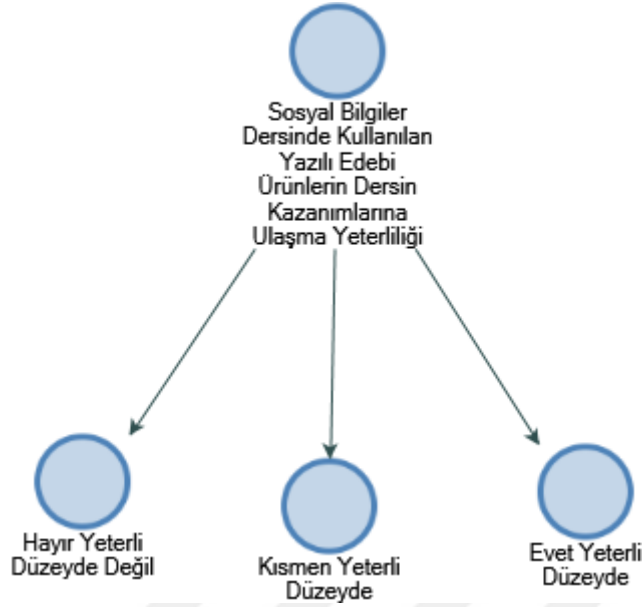
Ö.19(K) “Hayır daha fazla şiir ve hikaye örnekleri olmalı” konuya ilişkin görüşünü böylece belirtmiştir.

Ö.15(K) “Hayır yeterli değildir. Bunlar hakkında ödev veya proje verilirse konu daha iyi anlaşılır” diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Ö.53(E) “Bence hayır yeterli değil, akıllı tahtadan kitaptan pekiştirilmeli, her iki dersten birinde konu tekrarları yapılmalı ve temel iyi oluşturulmalıdır.” Öğrenciler dersin kazanımlarına ulaşma noktasında, yazılı edebi ürünlerin yeterli olmadığını, farklı uygulamalarla öğretimin desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

“Kısmen Yeterli Düzeyde” görüş belirten öğrencilerin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.2(E) “Bazen anlamıyorum ama evet anlamama yardımcı oluyor” kısmen yeterli düzeyde kategorisine ait öğrenci görüşüdür.

Şekil 6: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünlerin Dersin Kazanımlarına Ulaşma Yeterliliği ‘ne İlişkin Öğretmen Modeli

Şekil 6’da öğretmenler “*Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Ürünler Dersin Kazanımlarına Ulaşmak İçin Yeterli midir ?*” sorusu yöneltmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar sonucunda, üç farklı kategori belirlenmiştir. Öğretmenlerden %53’ü (f=16) “Hayır Yeterli Düzeyde Değil”, %27’si (f=8) “Kısmen Yeterli Düzeyde”, %17’si (f=5) “Evet Yeterli Düzeyde” şeklinde kategoriler oluşmuştur.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler dersin kazanımlarına ulaşmak için yeterli midir ? Ana kategoriye ait öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“*Hayır Yeterli Değil*” kategorisinde öğretmenler Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan yazılı edebi ürünlerin yeterli olmadığı görüşünü belirtmişlerdir:

Öğrt.1(K) “*Ders kitabı bile tam olarak dersin hedef kazanımları için yeterli düzeyde değilken, kullanılan edebi ürünlerin yeterli olduğunu söylemek doğru olmaz. Bana göre yetersiz ve kendini tekrar eden bir yapıya sahip. Derslerimi işlerken eksikliği internet veya kirtasiyeden aldığım farklı kaynakları kullanarak gidermeye çalışıyorum. Kitaplarda yazılı edebi ürün sayısı arttırılmalı.*” Derste kullanılan Sosyal Bilgiler ders kitabının dahi tek başına yeterli olmadığını, farklı kaynaklarla öğretimi desteklediğini ifade etmişlerdir.

Öğrt.2(K) “*Dil yeterince sadeleştirilmediği için yeterli bulmuyorum*” biçiminde düşüncesini özetlemiştir.

Öğrt.27(E) “Hayır yeterli değildir, günümüz insanı öğrencisi okumayla çok barışık olmadığı için muhakemesi gelişmemektedir. Edebi metinler arttırılırsa olumlu dönüt alabiliriz.

Öğrt.19(E) “Yeterli değildir, çünkü Sosyal Bilgiler dersinin çok geniş kapsamlı bir içeriği bulunmaktadır” diyerek öğretmenlerin düşüncelerini belirtmişlerdir.

“Evet Yeterli” kategorisinde derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin dersin kazanımlarına ulaşmada yeterli düzeyde olduğunu düşünen öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Öğrt.12(E) “Yeterli olduğunu düşünüyorum, şiir, anı, makale ve biyografi ve hatta karikatür bile kullanılmıştır” diyerek oldukça çeşitli edebi ürünlerin kullanıldığını vurgulamıştır.

“Kısmen Yeterli” kategorisinde araştırmaya katılan öğretmenlerin edebi ürün kullanımının kısmen yeterli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir:

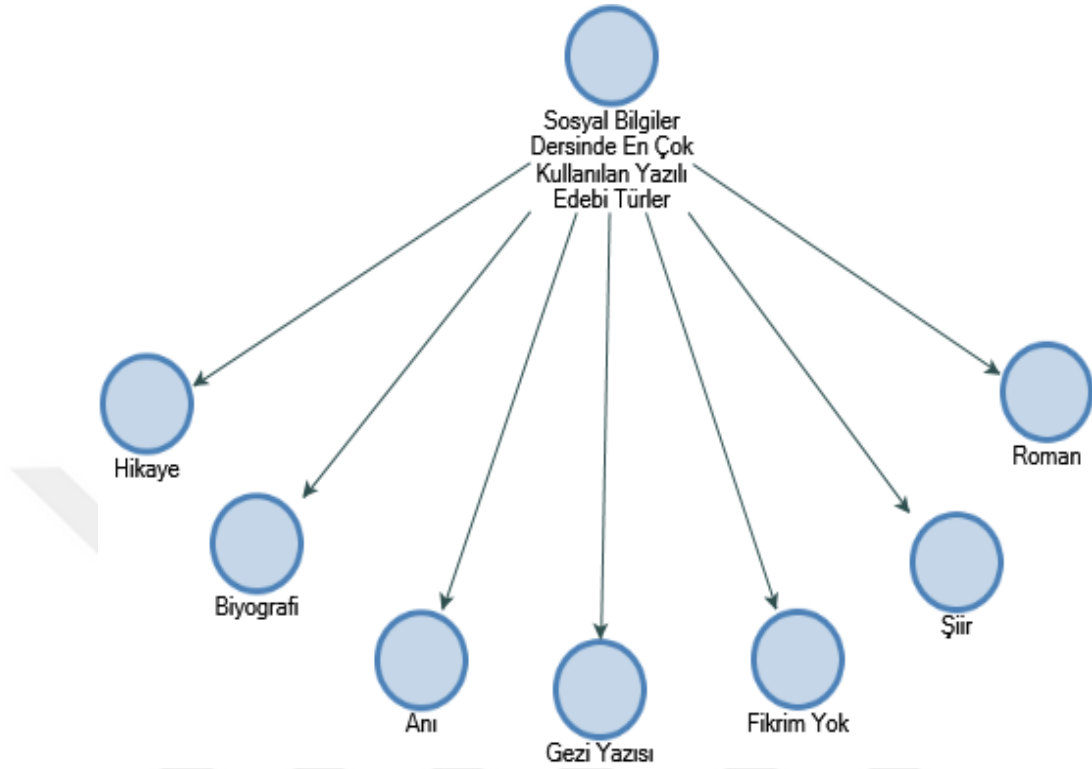
Öğrt.15(E) “Tek başına yeterli olmasa da derste kullanılması dersin öğrenilmesine fayda sağlar” diyerek görüş bildiren öğretmen, edebi ürünlerin derste kullanılan bir yardımcı materyal olduğunu vurgulamıştır.

Öğrt.20(E) “Kendi alanlarında yeterlidir. Fakat kazanımı tamamlama noktasında tek başına yetersiz”

Öğrt.28(E) “Bireysel farklılıklar olduğu için bireysel olarak hedeflere ulaşılabilir” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Bu kategoride çalışma grubunda yer alan öğrencilerinin tamamı, öğretmenlerinin ise % 97 'si araştırma sorusunu yanıtlamıştır. Katılımcı öğretmenlerinin % 3'ü görüş belirtmemiştir. Öğretmenler ve öğrenciler arasında görüş ayrılığı olduğu görülmektedir. Öğrenciler ağırlıklı olarak “Evet Yeterli Düzeyde” diye görüş belirtirken, öğretmenler “Hayır Yeterli Düzeyde Değil” şeklinde görüş belirtmişlerdir. En çok yükleme yapılan ikinci kategoride ise öğrenciler “Hayır Yeterli Düzeyde Değil” görüşünü belirtirken, öğretmenler ise “Kısmen Yeterli Düzeyde” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Son kategoriye ise öğrenciler "Kısmen Yeterli Düzeyde", öğretmenler ise son kategoriye “Evet Yeterli Düzeyde " olarak belirlemişlerdir.

5.1.2. Sosyal Bilgiler Dersinde En Fazla Kullanılan Edebi Türlerle İlişkin Bulgular

Şekil 7: Sosyal Bilgiler Dersinde En Fazla Kullanılan Edebi Türlerle İlişkin Öğrenci Modeli

Şekil 7’de öğrencilere “*Sosyal Bilgiler dersinde en fazla kullanılan yazılı edebi türler nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya, öğrencilerin % 97’si (f=65) cevap verirken, % 3’ü (f=2) kararsız kalmıştır. Öğrencilerin soruya verdikleri cevap doğrultusunda, yedi ana kategori oluşturulmuştur. Öğrencilerin % 69’ u (f=46) “hikaye” türünü en fazla kullanılan edebi tür olarak vurgulamışlardır. Kullanılan diğer edebi türleri sırasıyla, (f=28) “Biyografi”, (F=3) “Anı” ve “Gezi yazısı”, (F=1) “Şiir”, ve “Roman” oluşan diğer kategoriler ve frekans değerleridir. Aşağıda öğrencilerin bu kategoriye ait görüşleri verilmiştir:

“*Hikâye*” öğrenciler tarafından en fazla vurgulanan kategori olmuştur:

Ö.3(K) “*Hikâyeye derste daha çok zaman ayrılır.*” Öğrenci görüşünü açıklamıştır.

Ö.6(K) “*Öğretmenimiz bize en çok hikâye tarzında anlatıyor ve bu bizim daha iyi anlamamızı sağlıyor.*” Hikâyeyle öğretimin dersin anlaşılmasını olumlu etkilediğini belirtmiştir.

Ö.52(K) “*Hikâye fakat çok sıkıcı*” hikâye türünün derslerde sık kullanılması öğrenci tarafından sıkıcı bulunmuştur.

Ö.12(E) “*Bence hikâye en çok kullanılan tür çünkü örnek olarak üretim dağıtım ve tüketim konusunda kâğıdın vb. şeylerin yolculuğunu hikâye ile anlatılıyor*”

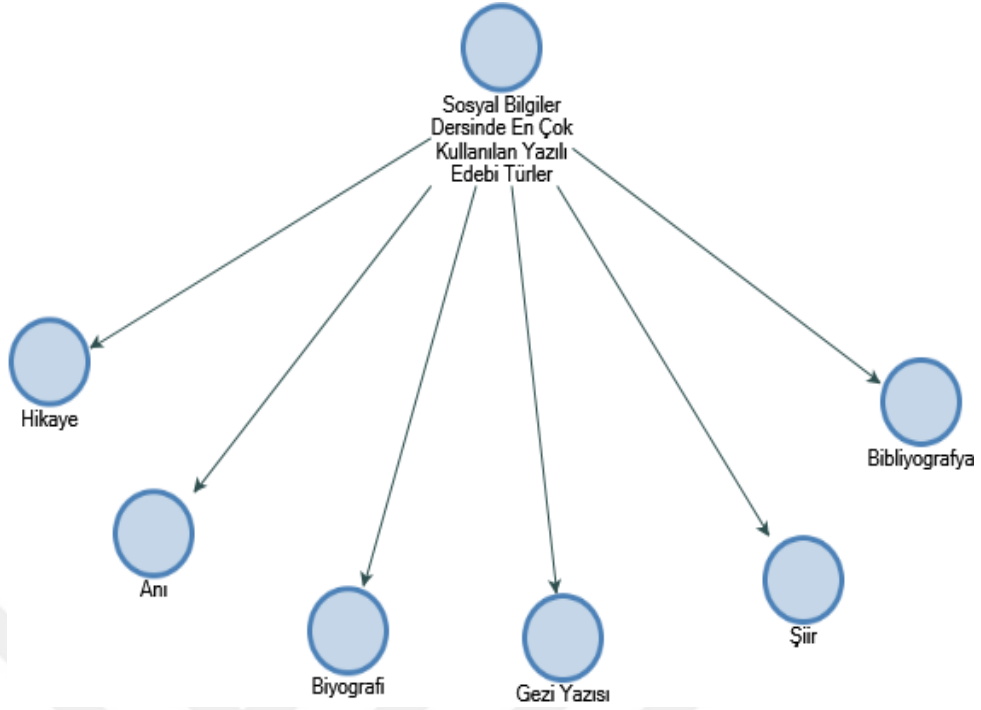
Ö.19(K) “*En çok hikâye daha fazla şiir olmasını isterdim*” Hikâyenin en fazla kullanılan tür olduğunu ifade eden öğrencilerin, hikayenin konunun anlaşılmasına önemli katkı yaptığını, bunun yanında farklı edebi türlere de ağırlık verilmesi gerektiğini cümleleri ile vurgulamaktadırlar.

“*Biyografi*” ikinci en çok yüklemenin yapıldığı biyografi kategorisine ait öğrenci örnek cümleleri, aşağıda yer almaktadır:

Ö.45(K) “*Bence en çok biyografi yazılı edebi ürün kullanılıyor*” derslerde en fazla kullanılan yazılı edebi türün biyografi olduğunu düşünen öğrencimizle aynı görüşte olan diğer öğrencimiz:

Ö.41(E) “*Kurtuluş savaşı, tarihte başarılı insanlar bilim adamlarının hayatı bize örnek oluyor*”

Ö.47(K) “*Bence en çok biyografi kullanılıyor*” çalışma grubunda yer alan bazı öğrencilerin derslerde en fazla kullanılan yazılı edebi türün, biyografi olduğunu belirtmişlerdir.

Şekil 8: Sosyal Bilgiler Dersinde En Fazla Kullanılan Edebi Türlerle İlişkin Öğretmen Modeli

Şekil 8’de öğretmenlere “*Sosyal Bilgiler dersinde en fazla kullanılan yazılı edebi türler nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin %93’ü (f=28) soruyu yanıtlarken, %7’si kararsız kalmıştır. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar sonucunda altı ana kategori belirlenmiştir. Öğretmenlerin % 70’i (f=21) ilk sırada “hikaye” türünün kullanıldığını belirtmişlerdir. (f=19) “Anı”, (f=12) “Biyografi”, (f=7) “Gezi yazısı”, (f=5) “Şiir” ve (f=1) “Bibliyografya” kullanılan diğer türler olarak değerlendirilmiştir.

“*Hikaye*” kategorisi öğrenci görüşlerinde olduğu gibi öğretmenler tarafından da en fazla vurgulanan tema olmuştur. Bu konuda bazı öğretmen görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

Öğrt.1(K) “*Ben ders anlatırken özellikle tarihsel konularda hikaye ve biyografilerden alıntılar yapmaya çalışırım. Bunlar öğrencinin dikkatini kendimde toplamak için ders dışında araştırıp okuduğum edebi ürünlerdir.*”

Öğrt.27(E) “*Hikaye türü, tarihi hikayeler öğrenciyi düşünmeye sevk ettiği için*” ifadeleri doğrultusunda derslerde en fazla kullanılan yazılı edebi türün hikaye türü olduğu görülmektedir.

“*Anı*” Öğretmenler tarafından yazılı edebi türler arasında bulunan anı türünün derslerde en çok kullanılan ikinci edebi tür olduğu vurgulanmıştır:

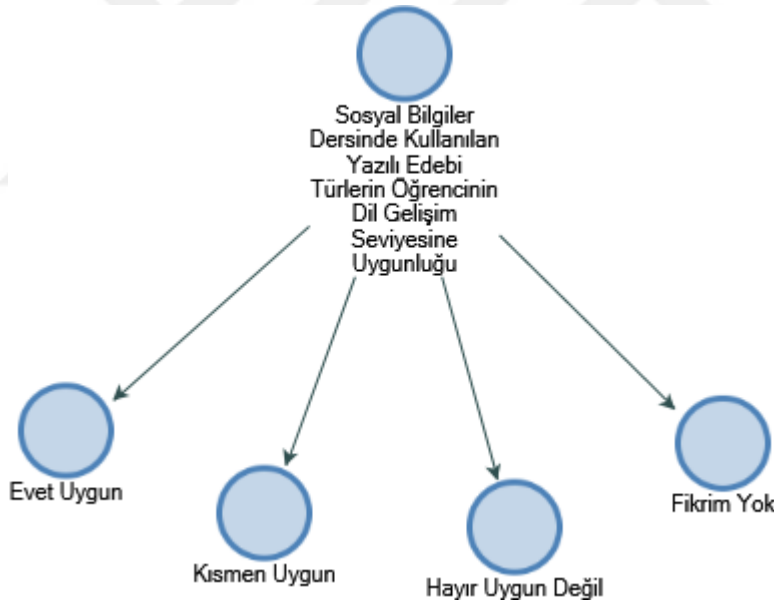
Öğrt.9(E) “Anılar kullanılıyor” bazı öğretmenler, derslerde en fazla kullanılan yazılı edebi türün anı türü olduğu görüşünü belirtmişlerdir.

“Biyografi” Biyografi türüne ait öğretmen görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.6(E) “Biyografi kullanılır” öğretmenlerin bazıları da derslerde biyografi kullanımının önemini vurgulamışlardır.

Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullanılan edebi türlere ait araştırma sorusunda, öğretmen ve öğrenciler tarafından en fazla vurgulanan tür “hikaye” olmuştur. Hikaye türünün akılda kalıcı özelliğe sahip olduğu, kitapta kağıdın yolculuğunun hikaye yazılı edebi türüyle anlatıldığı, hikâyenin aynı zamanda konuyu daha iyi anlamaya yardımcı olduğu öğrenci görüşleri arasındadır. Öğretmenlere ait ifadeler arasında ise öğrencileri düşünmeye sevk ettiği için hikayelerden yararlandıkları görüşü yer almaktadır.

5.1.3.Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Dil Gelişim Seviyesine Uygunluğuna ilişkin Bulgular

Şekil 9: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Dil Gelişim Seviyesine Uygunluğuna ilişkin Öğrenci modeli

Şekil 9’da Öğrencilere “Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi türler öğrencinin dil gelişim seviyesine uygun mudur?” sorusu yöneltilmiş görüşleri alınan öğrenciler soruya dört ana tema altında cevap vermişlerdir. Bu temalar “Evet Uygun” (f=45), “Kısmen Uygun” (f=18), “Hayır Uygun Değil”(f=2) ve “Fikrim Yok”(f=2)

kategorileri olarak sıralanmıştır. Araştırma kapsamında katılımcı öğrencilerin % 97'si soruyu yanıtlamış, % 3'ü görüş bildirmemiştir.

"Evet Uygun" yazılı edebi ürünlerde kullanılan dilin öğrenci düzeyine uygun olduğunu belirten öğrenciler, referans cümleleri ile görüşlerini desteklemektedirler:

Ö.7(K) "*Bol bol kitap okuduğumdan olsa gerek kelime haznem geniş ve çoğu kelimeyi anlayabiliyorum*"

Ö.19(K) "*Gayet açık ve net kelimeler kullanılıyor ve anlıyorum; çünkü çok fazla değişik kelime kullanılmıyor*"

Ö.12(E) "*Evet çoğunlukla anlayabiliyorum, bazen anlayamadığım kelime de oluyor. Örneğin " edebi " kelimesi*"

Ö.26(K) "*Hiçbir sorun yok anlatılan her edebi ürünü eksiksiz anlayabiliyorum.*"

"Kısmen Uygun" Yazılı edebi ürünlerde kullanılan dilin gelişim seviyelerine kısmen uygun olduğunu düşünen öğrenciler, görüşlerini aşağıda yer alan cümleleri ile ifade etmektedirler:

Ö.20(K) "*Bazılarını anlarken, bazılarını anlayamıyorum*"

Ö.1(K) "*Bazılarını anlamını bilmiyorum; ama bazılarını anlayabiliyorum*"

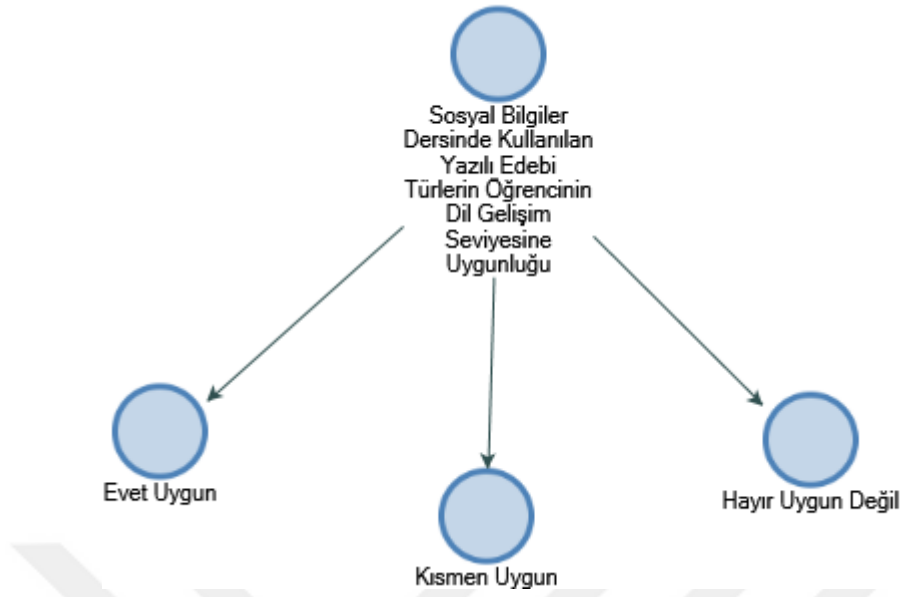
Ö.18(K) "*Bazı yazılı edebi ürünlerde yer alan kelimeleri anlamadığım oluyor*"

Ö.21 (K) "*Düzeyimde olanları anlayabiliyorum; ama bazen öyle kelimeler oluyor ki, sanki tarih kitabı okuyorum*"

Ö.39 (E) "*Bazen anlıyorum, bazen ise anlamıyorum öğretmenime soruyorum*"

"Hayır uygun değil" Yazılı edebi ürünlerde kullanılan dilin gelişim seviyelerine uygun olmadığını düşünen öğrenciler, kategoriyi açıklamışlardır:

Ö.58 (K) "*Hayır anlamıyorum.* "Katılımcı öğrenciler derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin dil gelişim düzeyine uygunluğuna ilişkin değerlendirme yapmışlardır.

Şekil 10: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Dil Gelişim Seviyesine Uygunluğuna ilişkin Öğretmen Modeli

Şekil 10’ da katılımcı öğretmenlere “*Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi türler öğrencinin dil gelişim seviyesine uygun mudur?*” sorusu yöneltilerek üç ana kategori belirlenmiştir. Evet Uygun”(f=15), “Kısmen Uygun” (f=9) ve “Hayır Uygun Değil”(f=6), şeklinde görüş bildirmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin tamamı araştırma sorusunu yanıtlamıştır. Bu kategoride öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında tutarlılık görülmektedir.

"Evet Uygun" derslerde kullanılan yazılı edebi türlerin öğrencinin dil gelişim seviyesine uygun olduğu düşüncesinde olan öğrencilere ait örnek alıntılar aşağıdaki gibidir:

Öğrt.20(E) "*Seviyeye uygundur; fakat her ne kadar uygun olsa da bir edebiyat eserinin kendine has ağır bir dili mevcuttur*"

Öğrt.4(K) "*Anlaşılabilir düzeydedir*"

Öğrt.8(K) "*Evet uygundur*"

Öğrt.12(E) "*Kullanılan dilin uygun olduğunu düşünüyorum*"

Öğrt.5(K) "*Eski kitaplar pek uygun değil ; ama yeni baskılar uygun (Nutuk gibi)*"

"Kısmen Uygun" derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin dil gelişim seviyesine kısmen uygun olduğunu düşünen öğrencilere ait referans cümleler aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.6(E) *"Bazen ağır Osmanlıca kelimeler bulunmaktadır, bu da anlaşılmayı zorlaştırmakta ve öğrencileri sıkabilmektedir."*

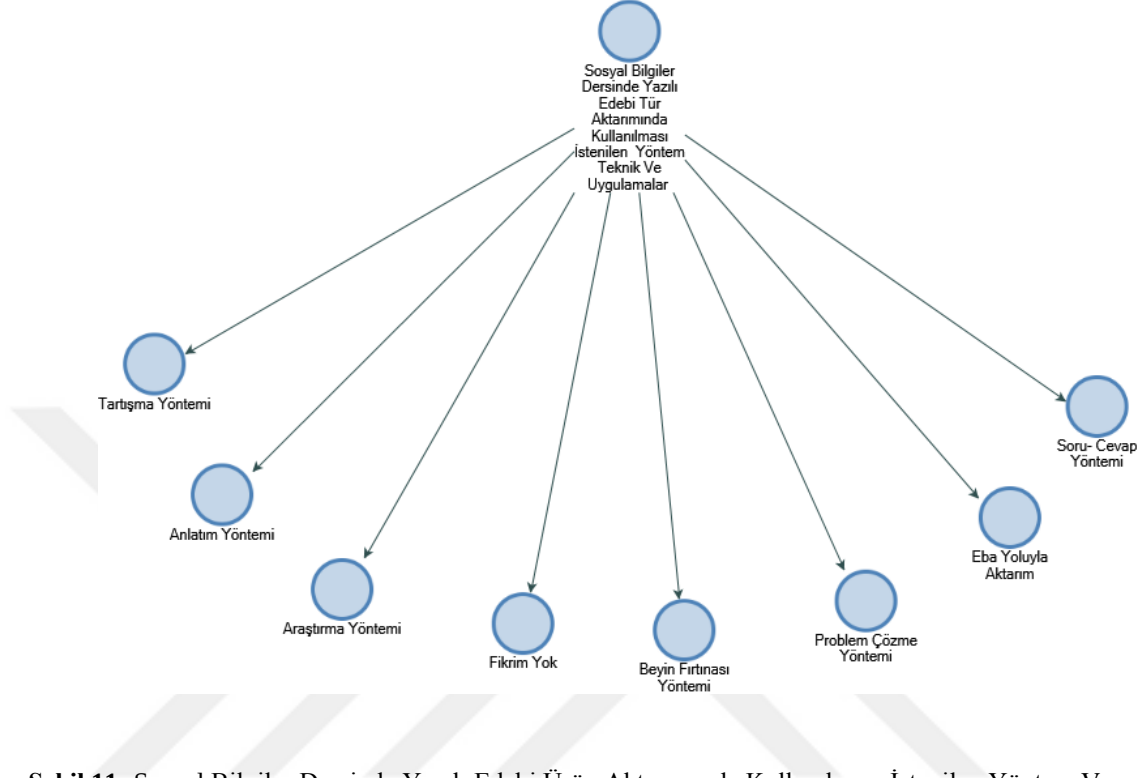
"Hayır Uygun Değil" kategorisine ait örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Öğrt.19(E) *"Kesinlikle uygun değildir, örnek olarak verilen edebi alıntılarda Arapça var ve Türkçe kelime dağarcığında bulunmayan kelimeler var"*

Öğrt.21(E) *"Edebi ürünler, kişinin günlük hayatta kullandığı kelimeleri az kullanır, Bu da sanatın sanat için yapılması gerektiği kaygısının bir ürünüdür. Pedagogik eğitimle, bu eserlerin öğrencinin seviyesine indirilerek verilmesi (özet yoluyla sadeleştirme) mümkün olabilir."*

Alt problem öğretmen ve öğrenciler tarafından yanıtlanmıştır. Evet kategorisine yapılan yükleme sonucu derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğrencinin dil gelişim seviyesine uygun olduğu belirlenmiştir. Kategori sıralamasına bakıldığında ,öğretmen ve öğrencilerin aynı kategorileri benzer sıraya aldıkları görülmüştür, dolayısıyla öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında tutarlılık olduğu görülmektedir.

5.1.4. Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Aktarımında Kullanılması İstenilen Yöntem Ve Tekniklere İlişkin Bulgular

Şekil 11: Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Aktarımında Kullanılması İstenilen Yöntem Ve Tekniklere İlişkin Öğrenci Modeli

Şekil 11’de öğrencilerin “*Sosyal bilgiler dersinde yazılı edebi ürün aktarımında hangi yöntem ve teknikler kullanılmalıdır?*” Sorusuna ilişkin fikirleri alınmış ve bu fikirler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir. Bu kategoride öğrenciler, “Tartışma Yöntemi”(f=25), “Anlatım Yöntemi”(f=19), “Araştırma Yöntemi”(f=17), “Fikrim Yok” (f=13), “Beyin Fırtınası Yöntemi”(f=11), “Problem Çözme Yöntemi”(f=9), “EBA Yoluyla Aktarım” (f=3) ve “Soru-Cevap Yöntemi”(f=2) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Araştırma sorusu, öğrencilerin % 80’ i tarafından yanıtlanmış, %19 ’u ise görüş bildirmemiştir.

“*Tartışma Yöntemi*” yapılandırmacı yaklaşıma uygun eğitim anlayışında olan öğrencilerin, bilginin oluşturulması, yapılandırılması, sorgulama, neden-sonuç ilişkisi kurma ilkeleriyle oluşturulmuş öğretim sürecine, eğilimli oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin derslerde yazılı edebi tür aktarımında kullanılmasını istedikleri yöntemi özellikle tartışma olarak belirlemiş ve görüşlerini aşağıdaki şekillerde dile getirmişlerdir:

Ö.31(E) “*Bence tartışma ile aktarılmalıdır. Çünkü: Neden böyle anlattığını neyi savunduğunu anlamam gerekiyor*” belirtmişlerdir. Sorgulayıcı bir tutumda olan öğrencimizin yanıtına ek olarak çalışma grubunda yer alan bir diğer öğrenci:

Ö.10(E) “*Tartışılarak, yani hem bizim görüşlerimizle hem de öğretmenimizin görüşleriyle öğrenmeliyiz, katılımcı öğrenci, öğretmenin ve öğrencinin görüşleri alınarak öğretimin yapılmasından yanadır*”

Ö.19(K) “*Fikir alışverişi olmalıdır ve konu tartışılıp evde araştırılıp doğru bulunmalıdır*” diyerek öğrenciler fikirlerini açıklamışlardır.

“*Anlatma Yöntemi*” anlatma yönteminin derslerde kullanılmasını isteyen öğrencilerine ait örnek alıntılar aşağıda yer almaktadır:

Ö.59(K) “*Anlatım yöntemi, hoca bize bazı insanların yaşamlarını anlatıyor. Biz de onları örnek almaya çalışıyoruz.*” Çalışma grubunda yer alan öğrencilere ait referans cümlesi ile anlatım yönteminin derste kullanılması istenmektedir.

“*Eba İle Öğretim*” ile öğrenciler izleyerek ve dinleyerek de konuyu öğrenebilmeliyiz diyerek, yöntemin önemine vurgu yapmışlardır:

Ö.7(K) “*Bence Eba ile de bu edebi ürünleri dinleyebilmeliyiz*”

Ö.15(K) “*Etkinlik, konuyla ilgili kısa film yüzde yüz olmalı veya görsellerle gösterilebilir*”

Ö.62(E) “*Filmle izleyebilmeliyiz*” çalışma grubunda yer alan öğrencilerin Eba ile öğretimin yapılmasına yönelik düşüncelerini ifade etmişlerdir.

“*Araştırma Yöntemi*” bu yöntemde öğrenci merkezde öğretmen rehber konumundadır. Bilgiyi öğrenci kendi araştırarak elde etmektedir:

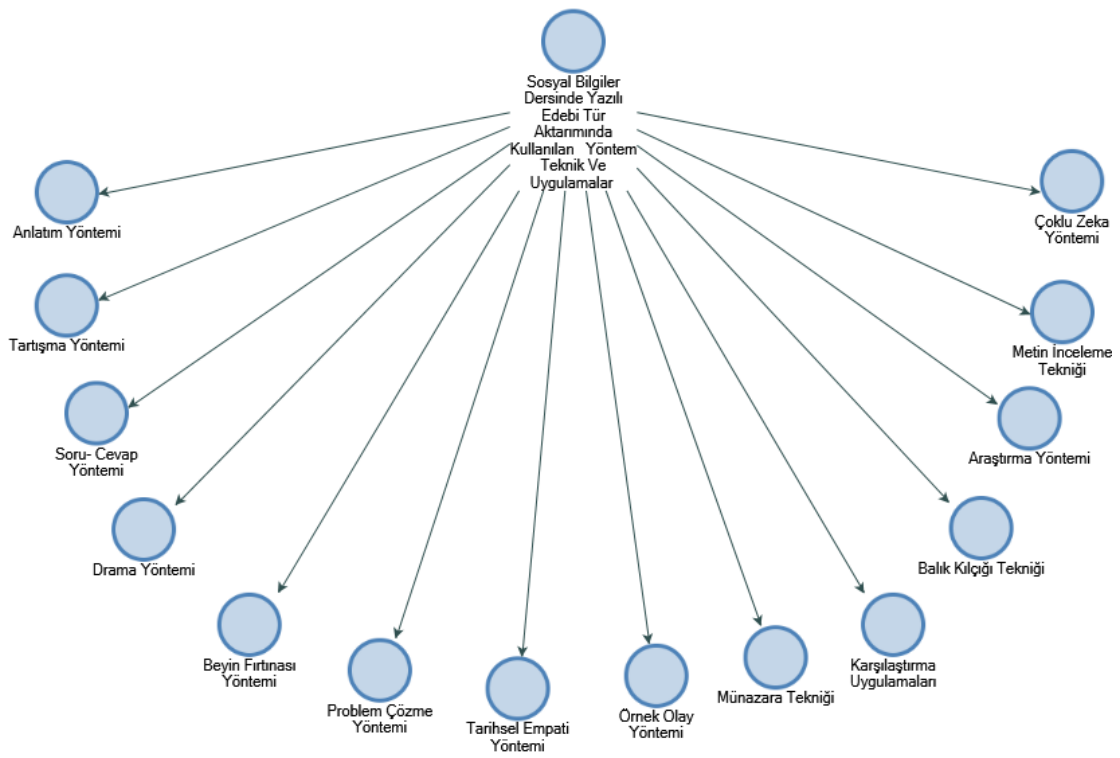
Ö.20 (K) “*Araştırınca daha çok bilgi ediniyorum ve bu da benim işime yarıyor, bende daha etkili oluyor. Bence en iyisi araştırma*” şeklinde görüş belirten öğrenci yaparak-yaşayarak öğrenmenin önemine de vurgu yapmıştır.

“*Problem Çözme*” problem çözme yaklaşımı günümüzde oldukça üzerinde durulan ve eğitim sisteminizde en çok vurgulanan yaklaşımdır. Çünkü nüfusun artması ile birlikte toplumlarda kırsal alanlardan şehirlere olan göçler sonunda basit toplum anlayışından karmaşık toplum yapısına büründüğümüzde karşılaştığımız problemlerde

daha zorlaşmaktadır. Bu durumda eğitimin temel işlevlerinden biri de öğrencileri bu problemlere hazırlamaktır. Bu konuda aşağıda öğrenci görüşlerine yer verilmiştir:

Ö.64 (K) “*Problem çözmeyi daha çok seviyorum*” diyerek yöntemin eğlenceli ve sınıfın çoğunun katılımı ile derslerde daha aktif olduklarını vurgulamışlardır.

Ayrıca öğrenciler Anlatma Yöntemi, Eba ile Öğretim, Araştırma Yöntemi, Problem Çözme Yöntemi, gibi yöntem ve tekniklerin de derslerde farklılık olması açısından kullanılmasının öğrenmeyi daha zevkli hale getireceği ve kalıcılığı arttıracığı şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Şekil 12: Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Aktarımında Kullanılan Yöntem ve Teknikler'e İlişkin Öğretmen Modeli

Şekil 12’de katılımcı öğretmenlerin “*Sosyal Bilgiler Dersinde yazılı edebi ürün aktarımında hangi yöntem ve teknikleri kullanıyorsunuz?*” Sorusuna ilişkin fikirleri alınmış ve bu fikirler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir. “Anlatım Yöntemi”(f=26), “Tartışma Yöntemi”(f=17), “Soru-Cevap Yöntemi”(f=7), “Drama Yöntemi”(f=4), “Beyin Fırtınası Yöntemi”(f=4), “Problem çözme Yöntemi”(f=3), “Örnek Olay Yöntemi”(f=3), “Araştırma Yöntemi”(f=2), “Tarihsel Empati Yöntemi”(f=2), “Metin İnceleme Tekniği” (f=1) ve “Çoklu Zeka

Yöntemi” (f=1) “Münazara Tekniği”(f=1), “Karşılaştırma Uygulamaları”(f=1), “Balık Kılıcı Tekniği”(f=1), oldukça fazla teknik ve yöntem öğretmenler tarafından vurgulanmıştır. Öğretmenlerin tamamı araştırma sorusunu cevaplamıştır.

Öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklerin daha fazla çeşitlilik gösterdiği gözlenmiştir. “Tarihsel Empati”, “örnek olay”, “münazara”, “metin inceleme”, “karşılaştırma”, “balık kılıcı” ve “çoklu zeka yöntem ve uygulamalarının” öğretmenlerin temaları arasında yer aldığı gözlenmiştir, bu durum doğal olarak öğretmenlerin uzman kişiler olmasıyla açıklanabilir. Öğretmen ve öğrenci vurgulamalarının bu soruda paralellik göstermesi beklenemez.

“*Anlatma Yöntemi*” öğretmenlerin derslerde anlatım yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Anlatım yönteminin konunun anlaşılması ve bilginin kalıcılığının sağlanması için kullanıldığı öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Öğrenme ilkeleri arasında yer alan ekonomiklik ilkesi ile konunun kısa sürede anlatımı ve kalabalık sınıflar için etkili bir yöntem olan anlatma yöntemi kategorisine ait öğretmen görüşleri aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.15(E) “*Anlatım Yöntemi.*” Derste anlatma yöntemini kullandığını ifade eden öğretmenin, ilgili kategoriye ait bir başka öğretmen görüşü:

Öğrt.1(K) “*Bu konuda gelenekselciyim, çoğunlukla anlatma yöntemini kullanıyorum*”

“*Tartışma Yöntemi*” farklı düşüncelerin birbirine ihtiyaç duyduğu; farklı görüşlerin düşünce dünyasını geliştirip bilimin ilerlemesine katkıda bulunduğu bilinmektedir. Eğitim kalitesinde yüksek standardı yakalamış ülkelerin sıklıkla tartışma yöntemine ait teknik ve uygulamaları kullandığı, öğrencileri küçük yaştan itibaren öğrenen ve öğreten olarak konumlandıran bir vizyonla, öğretim sürecini sürdüren anlayışın araştırmamızda, öğretmenlerin tarafından ikinci sıraya alındığı görülmektedir. Tartışma Yöntemi kategorisine ait örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.4 (K) “*Tartışma Yöntemi*” diyerek görüş belirtmiştir.

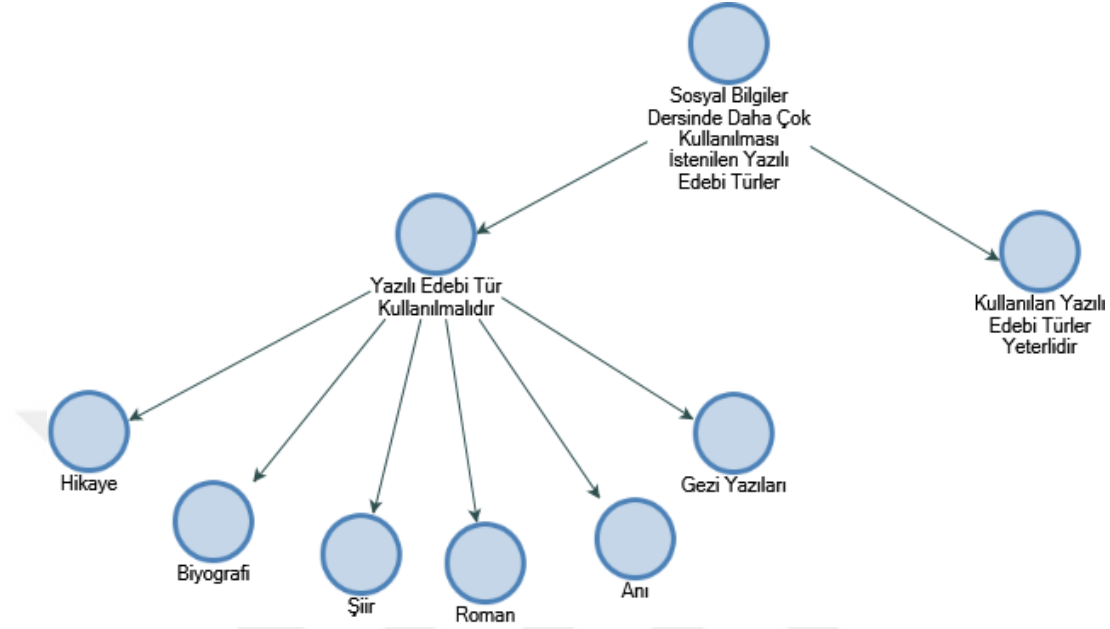
Öğrt.11(E) “*Tartışma Yöntemi* ” öğretmenlerin derste tartışma yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir.

“*Araştırma Yöntemi* ”ile ilgili kategoriye vurgu yapan öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Öğrt. 5 (K) “Konularımızla ilgili olanları önceden araştırma ödevi vererek ve bulunan bilgileri derste okutularak kullanıyorum” bu yöntemle öğretmen öğrencinin derse hazır bulunuşluk seviyesini artırarak gelmesini sağlamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde Yazılı Edebi Ürün Aktarımında Kullanılan Yöntem Teknik ve uygulamalar, Sosyal Bilgiler dersinde Yazılı Edebi Ürün Aktarımında Kullanılması İstenilen Yöntem Teknik Ve Uygulamalara ilişkin öğrenci yanıtlarında tartışma yönteminin yirmi beş frekans değerine, öğretmen yanıtları rehberliğinde anlatım yönteminin yirmi altı frekans değerine sahip olduğu görülmektedir. Öğretmen ve öğrenciler tarafından en fazla yüklemenin anlatım ve “tartışma yöntemine” yapıldığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin ilk etapta kullandıkları yöntemin “anlatım yöntemi” olduğu, öğrencilerin ise yazılı edebi ürün aktarımında en çok kullanılmasını istedikleri yöntemin “tartışma yöntemi” olduğu araştırma sonuçları arasında yer almaktadır. Anlatım ve tartışma yöntemiyle yapılan aktarımın daha kalıcı olduğu, konularla ilgili önceden araştırma ödevi vererek ve araştırma sonucu elde edilen bilgilerin derste okutularak kullanıldığı, öğretmenlerinin ifadeleri arasında yer almaktadır. Öğrencilerin sorgulayıcı bir tutum içinde oldukları araştırma süreci içinde gözlemlenmiştir. Bu duruma paralel olarak tartışma yöntemini ilk sıraya alan öğrencilerin “neyi, niçin, neden” öğrendiklerini bilme merakına sahip oldukları görülmektedir. Herkesin düşüncesi alınarak tartışma yöntemine başvurulması gerektiği fikrine sahip öğrenciler, derslerde yazılı edebi ürünlerin aktarımında, tartışma yöntemine başvurulması gerektiği; çünkü” neden böyle anlatılıyor”, “niçin ne savunuluyor” anlamının gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. Araştırma yönteminin bilgi edinme sürecinde verimli bir yol olduğu araştırma yöntemini savunan öğrenci görüşüdür.

5.1.5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılması İstenilen Yazılı Edebi Türlerle İlişkin Bulgular

Şekil 13: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılması İstenilen Yazılı Edebi Türlerle İlişkin Öğrenci Modeli

Şekil 13’de öğrencilerin, “*Sosyal Bilgiler dersinde daha çok kullanılmasını istediğiniz edebi tür var mıdır?*” sorusuna ilişkin fikirleri alınmış ve bu fikirler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Bu soruda belirlenen iki ana kategori vardır. Öğrencilerin % 97’ si “Yazılı Edebi Tür Kullanılmalıdır” % 3’ ü “Kullanılan Yazılı Edebi Türler Yeterlidir” şeklinde görüş belirtmişlerdir. “Yazılı Edebi Tür Kullanılmalıdır” kategorisi kendi içinde “Hikaye” % 43’lük bir oranla (f=29) derslerde kullanılması en çok istenilen yazılı edebi ürün olmuştur., Derslerde kullanılması istenilen yazılı edebi türler “Biyografi”(f=27), “Şiir”(f=20), “Roman”(f=5), “Anı”(f=6) ve “Gezi yazıları”(f=1) olarak alt kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoride öğrencilerin ders kitaplarında ve yararlanılan diğer kaynaklarda kullanılan yazılı edebi ürünlerin kullanımının yeterli görmedikleri yorumu yapılabilir.

“Yazılı Edebi Tür Kullanılmalıdır” kategorisinde, derslerde kullanılan yazılı edebi türlerin yeterli olmadığını farklı türlerin veya mevcut türlerin artırılması gerektiğini düşünen öğrenci görüşlerine ait kategori yüksek değerdedir. Yazılı Edebi tür kullanılmalıdır, kategorisine yönelik öğrencilerin yazılı edebi tür ismi belirttikleri açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir.

“Hikaye” derslerde en fazla kullanılması istenilen yazılı edebi türün hikaye olduğu, kategorinin frekans değerleri incelenerek belirlenmiştir, öğrencilerin örnek ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Ö.16(K) “Hikayeyle. Bize hikayeler içerisinden şifreleri kelimeleri bulup bize ayrıntılı olarak anlatıyor” dersin hikayeyle anlatılmasını isteyen öğrencimizin görüşüne ek olarak hikaye kategorisine yükleme yapan bir başka öğrencimiz:

Ö.55 (E) “Evet hikaye daha çok akılda kalabilir” hikayenin akılda kalıcı özelliğinden bahsetmiştir.

“Biyografi” yazılı edebi türünün öğrenciler arasında ilgi gördüğü, insanlığa yaptığı faydalı işlerden dolayı ismi tarihe yazılmış insanların biyografilerine yer verilmesi gerektiğini düşünen öğrencilerinin kategoriye ait ifadeleri:

Ö.28(K) “Biyografi; çünkü başkalarının hayatlarını öğrenmek istiyorum”

Ö.21(K) “Bence biyografi kullanılırsa daha etkileyici olur ve eğlenceli hale gelir, öğrenciler zevk alır dersten” şeklindedir.

“Şiir” kategorisinde şiirin ezberlenme, aynı zamanda öğrenciyi derse bağlama özelliğinden dolayı derslerde kullanılması istenilen kategorinin öğrenci cümleleri aşağıda yer almaktadır:

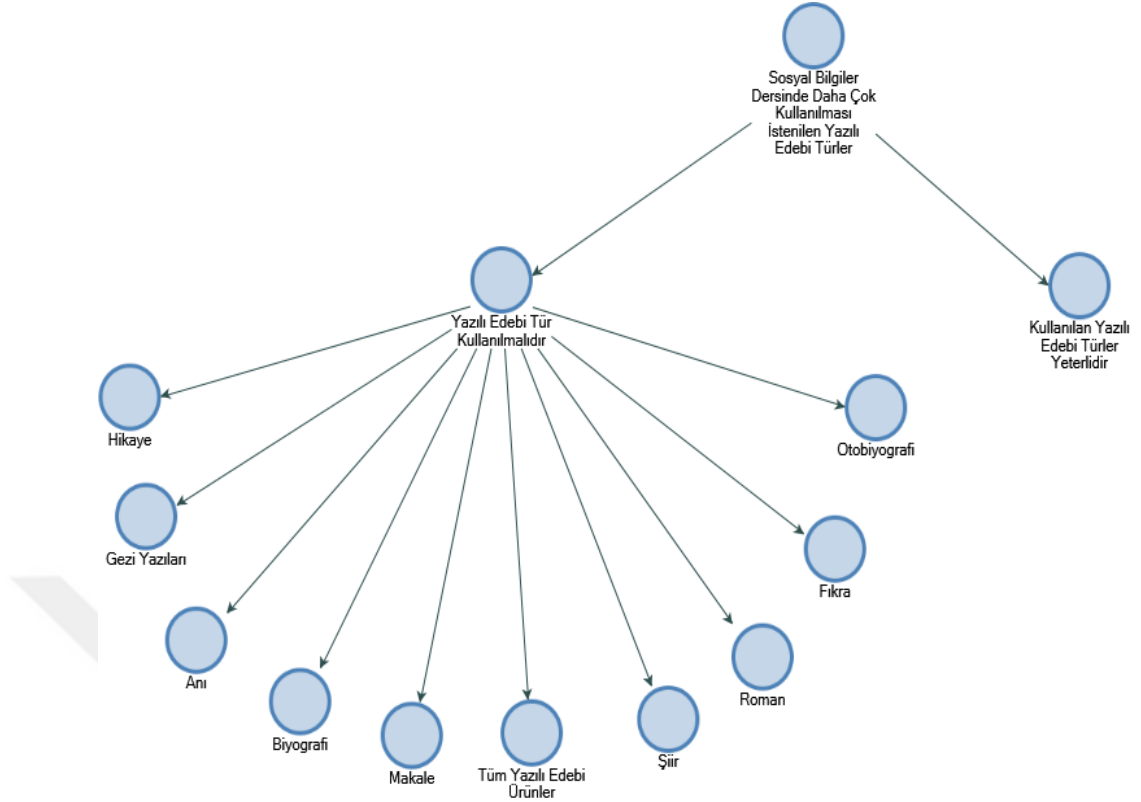
Ö.3(K) “Şiir çünkü onları ezberliyorum” şiirin ezberlenme özelliğine vurgu yapan öğrencimizle aynı kategoriye yükleme yapan bir diğer öğrencimiz:

Ö.19(K) “Şiir olmasını isterim; çünkü şiirleri çok severim; aynı zamanda ilgimi çekip konuyu daha iyi anlamamı sağlıyor ve daha fazla beni derse bağlıyor” şiirin bireyi derse bağlama özelliği öğrenci tarafından dile getirilmiştir:

Ö.20 (K) “Şiir çünkü şiir dersimizde hiç kullanılmıyor” hikaye biyografi ve şiir öğrencilerinin derslerde kullanılmasını istedikleri yazılı edebi türlerdendir.

“Kullanılan Yazılı Edebi Türler Yeterlidir” kategorisinde derslerde kullanılan türlerin yeterli olduğunu düşünen öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö.53 (K) “Kullanılan Türler Yeterlidir” diyerek kullanılan yazılı edebi türleri yeterli görmektedir.

Şekil 14: Sosyal Bilgiler Dersinde Daha Fazla Kullanılması İstenilen Yazılı Edebi Türlerle İlişkin Öğretmen Modeli

Şekil 14’de katılımcı öğretmenlerin “*Sosyal Bilgiler dersinde daha çok kullanılmasını istediğiniz edebi tür var mıdır?*” sorusuna ilişkin fikirleri alınmış ve bu fikirler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir.

Şekil 14’de görüldüğü gibi öğretmenler bu konuda iki ana kategori belirlemişlerdir. Bu kategoriler “Yazılı Edebi Tür Kullanılmalıdır” ve “Kullanılan Yazılı Edebi Türler Yeterlidir”(f=6) şeklinde belirtilmiştir. Öğretmenlerin % 87’ si tarafından cevaplanan araştırma sorusuna öğretmenlerin % 13 ’ü görüş bildirmemiştir. Öğretmenlerin % 67’si “Yazılı Edebi Tür Kullanılmalıdır” yönünde görüş belirtirken, %20’si “Kullanılan Yazılı Edebi Türler Yeterlidir” yönünde görüş belirtmişlerdir. Araştırma sorusuna katılımcı öğretmenlerin % 13’ ü görüş belirtmemiştir.

“Yazılı Edebi Tür Kullanılmalıdır” ana kategorisi kendi içinde alt kategorilere ayrılmıştır. Öğretmenler kullanılmasını önerdikleri edebi türler arasında “Hikaye”%33’lük (f=10) bir oranla ilk sırada yer almaktadır. Daha sonra sırasıyla “Gezi Yazıları”, “Anı” (f=6), “Biyografi” (f=4), “Makale” (f=3), “Tüm Yazılı Edebi Ürünler”,

“Şiir” (f=2), “Roman”(f=1), “Fıkra”(f=1) ve “Otobiyografi” (f=1) alt kategorileri gelmektedir.

“Yazılı Edebi Tür Kullanılmalıdır” kategorisinde öğretmenler derslerde kullanılan yazılı edebi türlerin yeterli olmadığını artırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu kategoriye yükleme yapan öğretmenlerin alt kategorilere ait ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“Hikaye” Öğrencilerde olduğu gibi öğretmenlerde en çok vurgu yaptıkları kategoridir. Aşağıda hikaye türünün derslerde kullanılması gerektiğini düşünen öğretmenlere ait doğrudan alıntılara yer verilmiştir:

Öğrt.6(E) “Hikayelendirme ve şiir tekniği ile sunulan konuların daha katkı vereceğine inanıyorum, anı tarzı ve makale sunumu da değerlendirilmelidir” ‘diyerek görüşünü belirten öğretmenimize ek olarak bir başka öğretmen :

Öğrt.2(K) “Hikayeler” katılımcı öğretmen görüşünü özetlemiştir.

“Gezi Yazısı” yeni yerler görme, tarihi yapıları tanıma isteği gezi yazılarını cazip kılmaktadır. Öğrenci için dersin ilginç hale getirilmesinde önemli bir araç olarak görülebilecek gezi yazıları ile ilgili öğretmen referans cümleleri aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.15 (E) “Gezi Yazıları”

Öğrt.18(K) “Gezi yazıları” öğretmenler, gezi yazılarının kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Anı” yazılı edebi türler arasında yer alan anı, aynı zamanda, tarihi belge niteliği taşımaktadır. Yazarın deneyimlerine yer verdiği bu tür, yaşadığı döneme tanıklık ettiği için, öğrencinin geçmişi farklı açılardan değerlendirebilmesine olanak tanımaktadır.

Öğrt.13(K) “Anı” diyerek düşüncesini belirten öğretmenimizle aynı kategoriye yükleme yapan bir diğer katılımcı öğretmen:

Öğrt.14(K) “Anı kullanılması öğrencinin hatırlaması bakımından ve olayların tartışılması açısından daha da verimli olacaktır” ifadesi ile görüşünü belirtmiştir.

“Kullanılan Yazılı Edebi Türler Yeterlidir” kullanılan yazılı edebi türlerin yeterli olduğu görüşünde olan öğretmenlerin örnek alıntı cümleleri, aşağıda yer almaktadır:

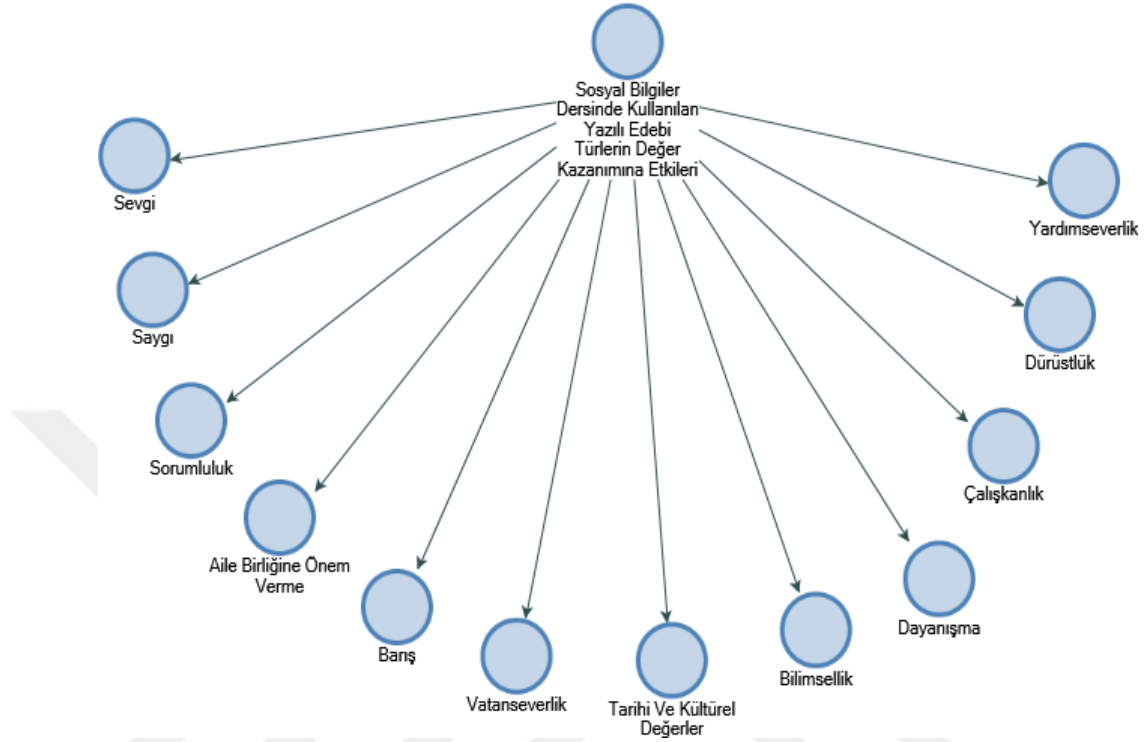
Öğrt. 8(K) “Kullanılan Yazılı Edebi Türler Yeterlidir.”

Öğrt.10(E) “Bahsedilen türler yeterlidir.” Öğretmenlerin kullanılan türlerin yeterli olduğu görüşünde olup görüşlerini böylece açıklamaktadırlar.

Derslerde daha fazla kullanılması istenilen yazılı edebi türlere ait sıralamada öğretmen ve öğrenciler ilk sıraya hikaye türünü almışlardır. Araştırmanın üçüncü ve altıncı alt problemi Sosyal Bilgiler dersinde en çok kullanılan ve kullanılması istenilen edebi türler arasında hikaye ilk sıradadır. Dolayısıyla hikaye türü dersin gereksinimlerini karşılama yeterliliği olan yazılı edebi tür olarak görülebilir. Öğretmenler genel manada dersin soyut kavramlarla dolu olduğunu bunu somutlaştırma adına her tür edebi türün kullanılabileceğini hikaye ve şiir ile sunulan konuların öğrenmeye daha fazla katkı sağlayacağını, anı türünün konunun hatırlanması ve olayların tartışılması açısından verimli olacağını dil gelişimine uygunluğuna dikkat edildiği sürece her tür edebi türün kullanılabileceğini, konuyla ilgili makale yazılarından faydalanılabileceğini belirtmişlerdir. Öğrenciler ise; şiirin hiç kullanılmadığını şiirin daha fazla kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir, şiiri çok sevdiğini belirten bir diğer öğrencimiz, şiirin konuyu daha iyi anlama ve derse odaklanma, şiirin ezberlenme özelliğinden dolayı derslerde yer almasını istediğini ifade etmiştir.

“Kullanılan Yazılı Edebi Türler Yeterlidir” kategorisinde çalışma grubunda yer alan katılımcı üç öğretmen ve altı öğrenci kullanılan yazılı edebi türlerin yeterli olduğu başka bir yazılı edebi türe gerek olmadığı görüşündedir.

5.1.6. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Değer Kazanımına Etkileri' ne İlişkin Bulgular

Şekil 15: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Değer Kazanımına Etkileri' ne İlişkin Öğrenci Modeli

Şekil 15'te öğrencilerin “*Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler özellikle hangi değerlerin öğrenilmesine katkıda bulunmaktadır?*” sorusuna ilişkin fikirleri alınmış ve bu fikirler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir. Araştırma sorusunu öğrencilerin %82'si cevaplamış, % 16'sı kararsız kalmıştır. Bu kategoride on iki alt kategori belirlenmiştir. Bu kategorilerde yer alan değerler sırasıyla ; “Sevgi” ve “Saygı”(f=29), “Sorumluluk”(f=21), “Aile Birliğine Önem verme”(f=11), “Barış”(f=10), “Vatanseverlik”(f=6), “Tarihi ve Kültürel Değerler”(f=5), “Bilimsellik”(f=4), “Dayanışma”(f=3), “Çalışkanlık”, “Dürüstlük” ve “Yardımseverlik” değerleridir. Bu değerler içinde en çok vurgulananlar “Sevgi”, “Saygı”, “Sorumluluk”, değerleridir.

“*Sevgi, Saygı, Değeri*” kategorisinde Sosyal Bilgiler dersinde önemli bir yere sahip olan değerlerin, yazılı edebi türlerle ilişkisi belirlenmeye çalışılan araştırma sorusunda, öğrencilerinin en fazla yüklemeyi “Sevgi ve Saygı” değerine yaptıkları

belirlenmiştir. Sevgi ve saygı birlikteliğinin hürmetin kapısını açarak, yaşamı güzelleştireceği, insan ilişkilerinin niteliğini arttıracığı düşünülmektedir. Sevgi ve saygı değerine ait öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

Ö.1 (K) “Bence bizim yaşımızdaki çocukların bilmesi gereken her şeyde katkısı var mesela sevgi saygı” yazılı edebi ürünlerin sevgi saygı değer kazanımına katkıda bulunduğunu ifade eden öğrencimizin görüşüne ek olarak bir diğer katılımcı öğrenci:

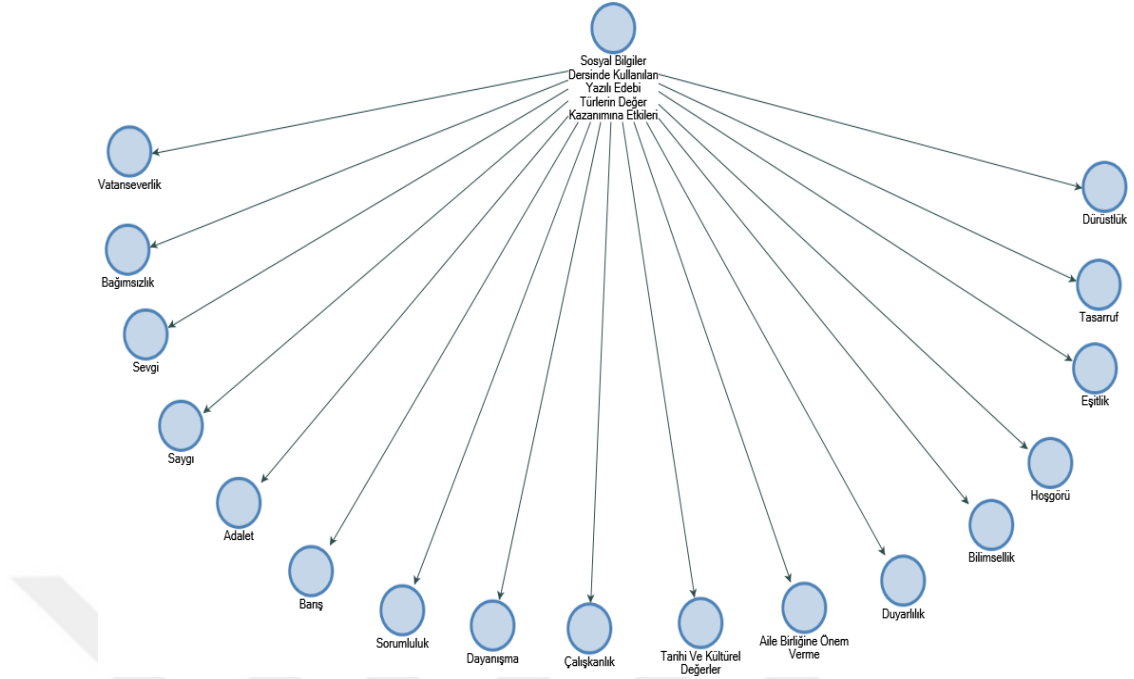
Ö.20 (K) “Bence bizde daha büyük bir etki bırakıyor, onunla ilgili örnekler veriyor, konuyu daha iyi öğretiyor. Mesela sevgi saygı vb. şeyleri bize öğretiyor” diyerek düşüncesini ifade etmiş, bir başka öğrenci;

Ö.50 (K) “Ülkemizin kalkınmasında rol oynuyor. Sosyal bilgiler dersinde yazılı edebi ürünler sorumluluk barış sevgi ve saygı gibi değerlerin anlatmasını sağlamaktadır” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

“Sorumluluk” kategorisinde yazılı edebi ürünlerin değer kazanımında, sorumluluk değerine ait öğrenci cevapları aşağıda belirtilmiştir.

Ö.6 (K) “En çok sorumluluk duygusu aslında bütün değerlerime katkıda bulunuyor”.

Ö.50 (K) “Ülkemizin kalkınmasında rol oynuyor. Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürünler sorumluluk gibi değerlerin anlatmasını sağlar” Sorumluluk değeri kategorisine ait öğrenci görüşlerine yer verilmiştir.

Şekil 16: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Değer Kazanımına Etkileri' ne İlişkin Öğretmen Modeli

Şekil 16’da öğretmenlerin “*Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler özellikle hangi değerlerin öğrenilmesine katkıda bulunmaktadır?*” sorusuna ilişkin fikirleri alınmış ve bu fikirler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir. Araştırma sorusunu öğretmenlerin % 87’si cevaplamış ve % 13’ü herhangi bir görüş belirtmemiştir. Alt probleme ait 17 kategori belirlenmiştir. “Vatanseverlik”(f=13), “Bağımsızlık”(f=8), “Sevgi” ve “Saygı”(f=6) değerleri en çok vurgulanan değerlerdir. Bunlar dışında “Adalet” (f=6), “Barış”, “Sorumluluk” ve “Dayanışma”(f=5), “Çalışkanlık” ve “Tarih ve Kültürel Değerler”(f=3), “Aile Birliğine Önem verme”(f=2), “Duyarlılık”, “Bilimsellik” (f=2), “Hoşgörü”, Eşitlik” (f=2), “Tasarruf” ve “dürüstlük” (f=1) değerleri de öğretmenler tarafından vurgulanmıştır.

“*Vatanseverlik Değeri*” kategorisinde vatan sevgisinin öğrencide yerleşip büyümesinde, Sosyal Bilgiler dersinin önemli bir kaynak olduğu bilinmektedir. Öğretmenlerinin, en büyük frekans değerini verdikleri vatanseverlik değerine yönelik açıklamaları aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.2 (K) “*Vatan, Millet Sevgisi*” yazılı edebi ürünlerin vatan, millet sevgisi kazandırdığı öğretmen görüşünü takiben bir diğer katılımcı öğretmen:

Öğrt.20 (E) “Öncelikle vatan bayrak millet sevgisi ardından iyi sorumluluklarını bilen bir vatandaş olma bilincini kazandırır.” Diyerek görüşünü belirtmiştir.

Öğrt.28 (E) “Öğrenciye aile birliği ve dürüstlikle ilgili bir şey veremiyoruz, sadece vatanseverlik değeri” Katılımcı öğretmen, sadece vatanseverlik değerinin öğrenciye kazandırılan değer olduğu görüşündedir.

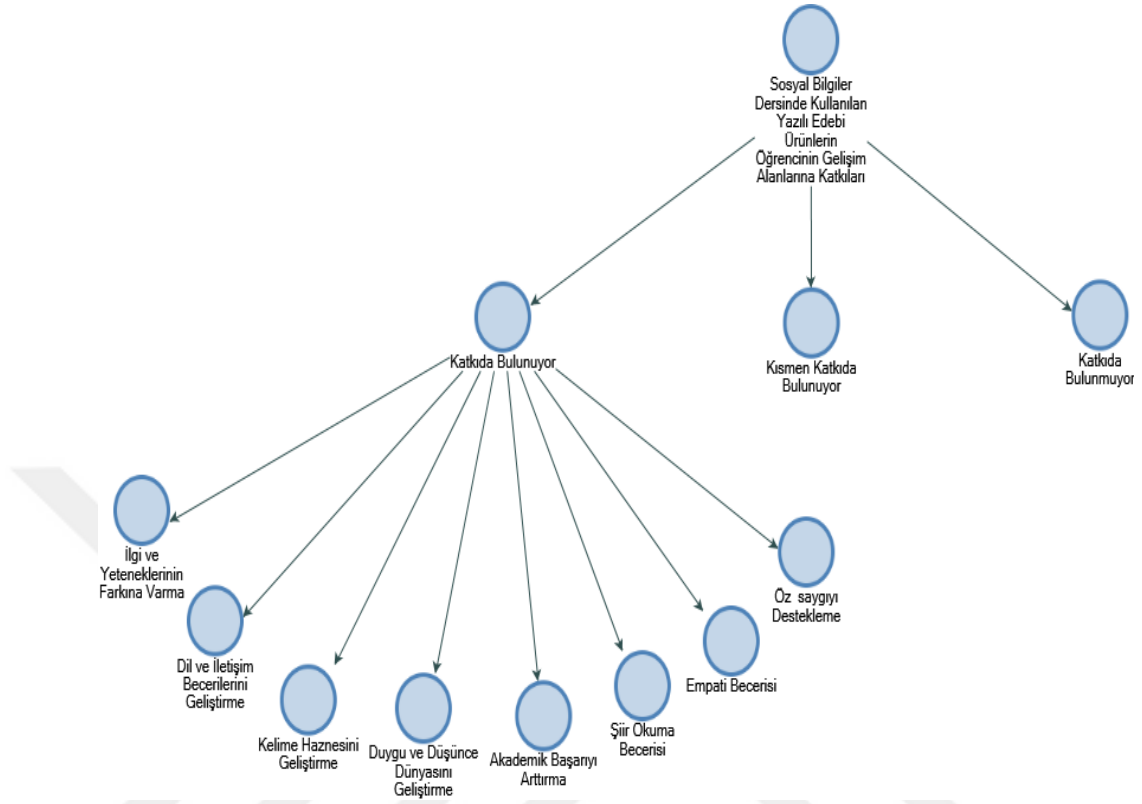
“Bağımsızlık değeri” kategorisi öğretmenlerinin en fazla yükleme yaptıkları ikinci kategoridir. Kategoriyeye ait öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

Öğrt.12 (E) “Bağımsızlık” yazılı edebi türlerin, bağımsızlık değer kazanımına katkıda bulunduğu katılımcı öğretmene ait cümledir.

Dürüstlük değeri öğrencilerin %1'inin, öğretmenlerin %3 'ünün yanıtlarıyla son sırada yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin değer kazanımına etkilerine ilişkin çözümlemeye verilen yanıtlara bakıldığında 13 öğretmen vatanseverlik değerini, 29 öğrenci sevgi-saygı değerini ilk sıraya almışlardır. Dürüstlük değeri ise bir frekansla öğretmen ve öğrenciler tarafından son sıraya alınmıştır. Öğretmenlerin derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin milli ve tarihi değerlere, büyüklere saygı küçüklere sevgi, Türk Büyüklerini Tanıma, özellikle gelenek ve göreneklerin yaşatılması, öğrencilerin geçmişini tanıyarak büyümeleri, gelecek planları yaparken geçmişten ders çıkarabilmeleri için yazılı edebi ürünlerin bu değerlerin öğrenimine katkıda bulunduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda yazılı edebi ürünler Sosyal Bilgiler dersi çeşitli değer ve konulardan oluştuğu için bir çok değerın öğretilmesine, aile içinde görev ve sorumlulukları, vatandaşların üzerine düşen sorumlulukları, bilimsel araştırma ve etiği, insanlarla empati kurarak sevgi ve anlayışı, birlikte iş yapma ve dayanışmayı bunun gibi bir çok değerın yanında insani değerlerin neler olması gerektiğinin bilinmesine katkı sağlamaktadır. Vatandaşlık bilinci kazandırma, geçmişten yeteri kadar faydalanıp kendine inancı olan insan yetiştirme gayreti öğrenciye kazandırılması hedeflenen değerler arasında yer almaktadır.

5.1.7. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Gelişim Alanlarına Katkılarına İlişkin Bulgular

Şekil 17: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Gelişim Alanlarına Katkılarına İlişkin Öğrenci Modeli

Şekil 17’de öğrencilerin “*Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğrencinin gelişim alanlarına, duysal özelliklerine katkısı var mıdır?*” sorusuna ilişkin görüşleri alınmış ve bu görüşler incelenerek ana ve alt kategoriler ile frekans değerleri belirlenmiştir. Üç ana kategori belirlenmiştir. Bunlar: “Katkıda Bulunuyor”, “Kısmen Katkıda Bulunuyor” ve “Katkıda Bulunmuyor” şeklinde belirlenmiştir. “Katkıda Bulunuyor” kategorisi bulunma nedenlerine göre alt kategorilere ayrılmaktadır: “İlgi ve Yeteneklerin Farkına Varma”(f=4), “Dil ve İletişim Becerilerini Geliştirme”, “Kelime Haznesini Geliştirme”, “Duygu ve Düşünce Dünyasını Geliştirme”, “Akademik Başarıyı Artırma”, “Şiir Okuma Becerisi”, “Empati Becerisi ve “Öz Saygıyı Destekleme” şeklinde belirtilmiştir. Bu kategoriler içinde en fazla yükleme “İlgi ve Yeteneklerin Farkına Varma”, “Dil ve İletişim Becerilerini Geliştirme” ve “Kelime Haznesini Geliştirme” kategorilerine yapılmıştır. Araştırma sorusuna öğrencilerin %93’ ü “Katkıda Bulunuyor” % 4’ü “Katkıda Bulunmuyor” olarak görüş bildirmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 3'ü yazılı edebi ürünlerin öğrencinin gelişim alanlarına “Kısmen Katkıda Bulunduğunu” belirtmişlerdir.

“*Katkıda Bulunuyor*” kategorisinde Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi türlerin öğrencinin gelişim alanlarına katkılarının en büyük frekans değerine sahip olan yeteneklerin farkına varma alt kategorisi olduğuna dair öğrenci görüşlerine yer verilmiştir:

“*İlgi ve Yeteneklerin Farkına Varma*” kategorisinde derslerde kullanılan yazılı edebi türlerin ilgi ve yeteneklerin farkına varılmasında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir:

Ö.10 (E) “Evet katkıda bulunuyor, örneğin sporla ilgili yazılar bizim spora ilgi duymamızı sağlıyor” şeklinde görüş belirten öğrencimizin görüşüne ek olarak öğrenciler:

Ö.26 (K) “Evet, sosyal bilgiler dersi benim birçok yeteneğimin farkında olmamı sağladı” diyerek görüş bildirmiştir.

Ö.35(K) “Evet bulunuyor ve benim yeteneklerimin gelişmesine katkıda bulunuyor.”

Ö.39 (E) “Bence bana katkısı çok bulunuyor her geçen gün daha fazla yeteneklerim gelişiyor” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

“*Kelime Haznesini Geliştirme*” yazılı edebi türlerde yer alan kelimelerin öğrenilmesinin kelime haznesini geliştirdiğine dair görüşlere ait kategoriye ilişkin öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

Ö.3 (K) “Bulunuyor, okuduğum hikayeler sayesinde öğrendiğim yeni kelimeleri şiirlerimde kullanıyorum”

Ö.44 (K) “Evet bulunuyor, çünkü bütün kelimeler anlamlı olursa her şeyde katkısı olur.” Yazılı edebi türlerde kullanılan kelimelerin öğrencinin kelime dağarcığına olumlu katkı yaptığı öğrenci ifadeleri ile anlaşılmaktadır.

“*Empati Becerisi*” duygudaşlık olarak da adlandırılan empati kavramı, bir başka insanın duyguları ile ilgili farkındalık kazanma olarak ifade edilebilir. “Empati becerisi” kategorisine ait öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.45(K) “Mutlu oluyorum, örneğin bir uzayla ilgili hikayelerde uzayda aya basan kişiler nasıl his hissederse o hikayeyi okuduğum zaman benim de içimde bir his oluyor ama bu hissi anlatamıyoruz” şeklindedir.

“Akademik Başarıyı Arttırma” yazılı edebi ürünlerin bireyin gelişim alanlarını desteklediği, öğrencinin derslerde başarılı olmasını sağladığına ilişkin örnek öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.18(K) “Evet bu sayede kendimi geliştirebiliyorum ve ilgimi çeken hikâyeler, fıkralar, yazılı edebi ürünler olursa derslerimde daha başarılı olurum” ifadeleri olduğu gibidir.

“Öz Saygıyı Destekleme” kişinin kendi özüne karşı tutumu ve farkındalığı olarak tanımlanabilecek öz saygı kavramı, öz benlik, öz değer ifadeleri ile de literatürde yer almaktadır. Kategoriyeye ait örnek alıntılar öğrenci cümleleri ile aşağıda açıklanmaktadır:

Ö.21(K) “Evet bana ilham kaynağı oluyor, beni gaza getiriyor ve kendime olan inancımı destekliyor” şeklinde belirterek yazılı edebi ürünlerin gelişim alanlarına olumlu yönde katkıda bulunduğu ve kendine inancı desteklediği vurgulamıştır.

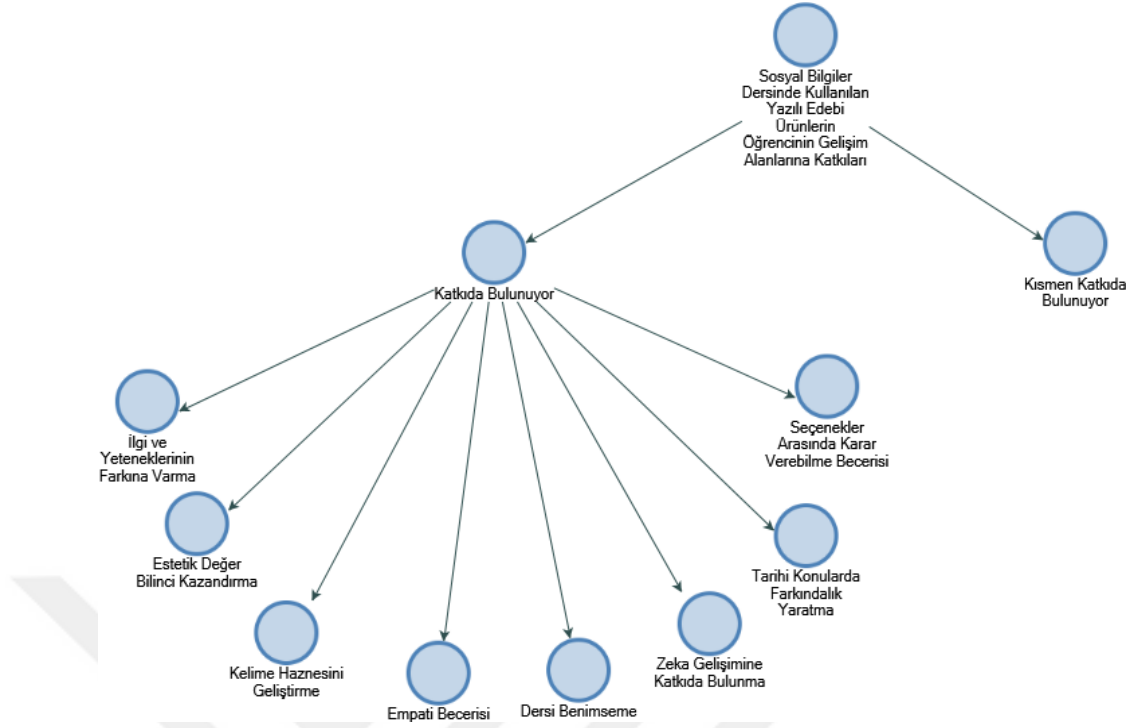
Ö.33(E) “Evet, bu değerlerden ilham alıp daha çok çalışmaya gayret ediyorum” kararlılık ve gayret kelimeleri, öğrencilerin kategoriye ilişkin vurguladıkları temalardır.

“Katkıda Bulunmuyor” kategorisinde, derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin, gelişim alanlarına herhangi bir katkısının olmadığını düşünen öğrenciler:

Ö.22(K) “Hayır benim ilgi ve yeteneklerime katkıda bulunmuyor” diyerek yazılı edebi ürün kullanımı hakkında olumsuz görüş bildirmiştir.

“Kısmen Katkıda Bulunuyor” kategorisinde öğrenciler derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğrenci gelişim alanlarına kısmen katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir:

Ö.24(K) “Evet bulunuyor fakat yeterli değil” diyerek görüşünü özetleyen öğrencimize ek olarak bir başka öğrenci:

Şekil 18: Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Yazılı Edebi Türlerin Öğrencinin Gelişim Alanlarına Katkılarına İlişkin Öğretmen Modeli

Şekil 18’de öğretmenlerin “*Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğrencinin gelişim alanlarına, duyuşsal özelliklerine katkısı var mıdır?*” sorusuna ilişkin görüşleri alınmış ve bu görüşler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturularak frekans değerleri belirlenmiştir. Öğretmenler bu modelde iki ana kategoriye vurgulamıştır. “Katkıda bulunuyor” ve “Katkıda Bulunmuyor” şeklinde ana temalar belirlenmiştir. “Katkıda bulunuyor” kategorisi kendi içinde sekiz alt kategoriye ayrılmıştır. Bunlar; “İlgi ve Yeteneklerin Farkına Varma”(f=2), “Estetik Değer Bilinci Kazandırma”(f=2), “Kelime Haznesini Geliştirme”(f=1), “Empati Becerisi”(f=1), “Dersi Benimseme”(f=1), “Zeka Gelişimine katkıda Bulunma”(f=1), “Tarihi konularda Farklılık Yaratma”(f=1) ve “Seçenekler Arasında Karar Verebilme Becerisi”(f=1) olarak alt kategorilere ayrılmıştır. Bu alt temalar içinde ; “İlgi ve Yeteneklerin Farkına Varma”, “Estetik Değer Bilinci Kazandırma” ve “Kelime Haznesini Geliştirme” becerileri öğretmenler tarafından ön plana çıkarılan kategorilerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 80’i katkıda bulunuyor derken, %20’ si kısmen katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

“*Katkıda Bulunuyor*” kategorisinde ön plana çıkan alt temalara ilişkin görüşler aşağıda belirtilmiştir.

“*İlgi ve Yeteneklerin Farkına Varma*” İlgi ve yeteneklerin farkında olunması, bireyin ileriki yıllarda bilinçli tercihler yapabilmesi için, büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Kategoriye ilişkin görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

Öğrt.17 (E) “*İlgi ve yeteneklerinin farkına varmasında etkilidir*” diyerek düşüncesini belirten öğretmene ek olarak aynı kategoriye yükleme yapan bir başka öğretmen ise:

Öğrt.4(K) “*İlgi ve yetenekleri arttırıcı yöndedir*” yazılı edebi ürünlerin ilgi ve yetenekleri geliştirdiği görüşündedir.

Öğrt.30(K) “*Duyuşsal özelliklerine katkısı tabi ki var. Özellikle ilgi ve yeteneklerinin farkına varmalarında bu doğrultuda kendilerini geliştirmede katkılarının olduğunu düşünüyorum.*” diyerek öğretmenimiz görüşünü özetlemiştir.

“*Dersi Benimseme*” Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisinde, üçüncü basamakta yer alan sevmeye, ait olma gereksiniminin doyurulması ile bir üst basamağa değer, başarı ve saygı basamağına geçişin kolaylaşacağı düşüncesindedir. Bu düşünce temelinde, öğrencinin dersi sevmesi ve sahiplenmesi dersi benimsemesini sağlayacaktır. Kategoriye yönelik örnek alıntı cümlesine aşağıda yer verilmiştir:

Öğrt.1 (K) “*Duyuşsal alanla ilgili sevmeye, beğenmeye, değer haline getirme gibi unsurları düşünecek olursak bir çocuk dersin eğlenceli ve güzel geçtiğine inanırsa o dersi anlar ve benimserse mutlaka onu sahiplenir dolayısıyla duyuşsal alana hitap edilmiş olunur.*” Şeklinde görüş bildirmiştir.

“*Tarihi Konularda Farkındalık Yaratma*” Geçmişin anlaşılabilmesinin geleceğe yön vermede, etkili ve önemli olduğu bilinmektedir. Bu alt kategoriye ait öğretmen görüşü aşağıda verilmiştir:

Öğrt.2 (K) “*Tarihi doğru yorumlama, tarihi konularda farkındalık yaratma, tarih bilincinin oluşmasına katkı sağlar*” katılımcı öğretmen görüşünü ifade etmiştir.

“*Zeka Gelişimine Katkıda Bulunma*” Yapılan araştırmalarda, zekanın eksik tanımlandığı, zekanın farklı boyut ve türlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazılı edebi ürünlerin, öğrencinin farklı zeka alanlarının gelişimine katkıda bulunduğunu kategorize eden anlayışa ait referans cümle, aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.27(E) “Elbette bulunuyor, çocuk kendini daha rahat ifade eder, bazı zekâ alanlarının gelişmesine katkıda bulunur” cümlesi ile görüşünü belirtmiştir. Zekâ kavramına farklı açılardan yaklaşan Gardner, zekâyı, değişen dünyada, hayatı idame ettirebilmek ve değişime yabancı kalmamak amacı ile her insanda biricik olan yeteneklerin tamamı olarak görmektedir. Gardner; kişisel, sosyal, uzamsal, ritmik, matematiksel, kinestetik, görsel ve doğa zekâ türlerinden bahsetmiştir ve farklı zekâ türlerinin de olabileceğini ve bunun araştırmaya değer olduğunu vurgulamıştır. Böylece öğretim sürecinde farklı yöntem, teknik ve uygulamaların yer alması gerekliliği ortaya çıkmış, öğrenen zihin yapısı anlaşılmaya çalışılmış, bu yolda önemli adımlar atılmıştır.

“Estetik Değer Bilinci Kazandırma” Edebi türlerin, estetik değer bilinci kazandırdığına dair kategoriye ilişkin görüş, aşağıda yer almıştır:

Öğrt.6(E) “Elbette vardır, edebiyat sahip olduğu estetik yönüyle her zaman insan duyularına daha iyi hitap etmektedir” şeklinde yazılı edebi ürün kullanımının bu yönde güçlü bir araç olduğunu vurgulamıştır.

“Kelime Haznesini Geliştirme” Edebi türlerde yer alan kelimelerin, öğrenci tarafından öğrenilerek günlük yaşamda kullanılması, öğrencinin kelime haznesini ve bilgi ufğunun geliştireceği düşünülmektedir. Kategoriyi destekleyen öğretmen görüşü:

Öğrt.13(K) “Mutlaka vardır. Bilgi, kelime dağarcıklarının zenginleşmesi. Bilgi ufuklarının daha da gelişmesini sağlar” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

“Seçenekler arasında karar verme becerisi” kategoriye ilişkin örnek alıntılara yer verilmiştir:

Öğrt.26(E) “Vardır, ilgi ve yetenek konusunda çeşitli seçenekle karşılaşan çocuğa yardımcı olmaktadır”

“Kısmen Katkıda Bulunuyor” alt kategorisine ait öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Öğrt.14 (K) “Çok katkı sağladığını düşünmüyorum. Yazılı Edebi Ürünlerin duyuşsal özellikleri etkileme gücü azdır” şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrt.21(E) “Edebi ürünün öğrencinin duyuşsal özelliklerini etkisi altına alma veya tesir etme gücü azdır. Birey doğuştan ve çevrenin etkisi ile kalıplaşmış duyuşsal özelliklerine göre, ilgi duyduğu türlere yönelir”.

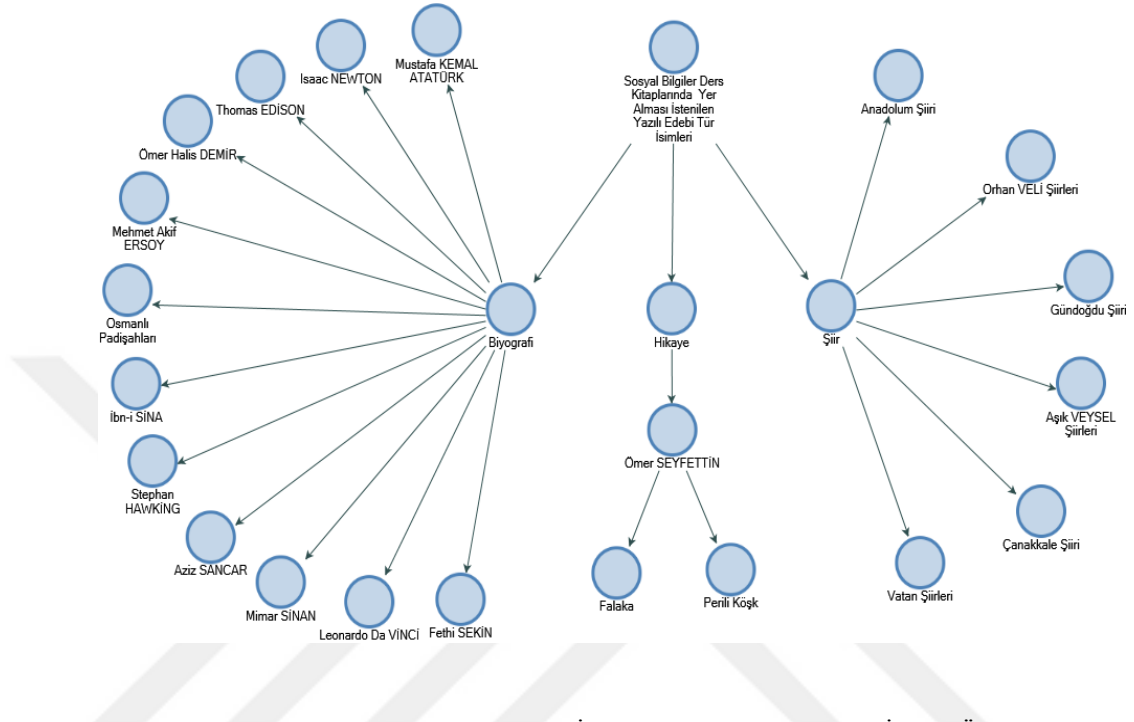
Öğrt.22(K) “*Tam anlamıyla katkısı yoktur*” şeklinde fikrini belirten bazı öğretmenlerin, yazılı edebi ürünlerin duyuşsal özellikleri etkileme gücünün az olduğu görüşündedir.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğrencinin gelişim alanlarına katkılarına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak kategoriler oluşturulmuştur. Öğrenciler kategorileri “Katkıda Bulunuyor”, “Kısmen Katkıda Bulunuyor” ve “Katkıda Bulunmuyor” şeklinde ifade ederken, öğretmenler “Katkıda Bulunuyor” ve “Kısmen Katkıda Bulunuyor” olarak ana kategorileri şekillendirmişlerdir.

Öğrenciler, derslerde kullanılan bazı yazılı edebi ürünlerin kendilerine inancı desteklediği, yazılı edebi ürünlerden öğrenilen kelimelerin yazdıkları şiirlerde kullandıkları, yazılı edebi ürünlerin öğrenci için bazı durumlarda ilham kaynağı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, öğrencilerin akademik başarılarına derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin olumlu katkıda bulunduğu, yazılı edebi ürünlerde yer alan önemli şahsiyetlerin öğrenciler tarafından rol model alındığı, öğrencilerin dil ve iletişim becerilerine anlatma ve şiir okuma becerisine olumlu yönde katkı sağladığına ifadelerinde yer vermişlerdir. İlgi ve yeteneklerin farkına varma öğretmen ve öğrencilerin ilk sıraya alarak görüş birliğine vardıkları alt kategoridir. Öğrenci ve öğretmen görüşleri arasında tutarlılık olduğu yorumu yapılabilir. Öğretmenler; ilgi ve yeteneklerin farkına varma alt kategorisinin yanına ,estetik değer bilinci kazandırma alt kategorisini alırken, öğrenciler; kelime haznesini geliştirme, dil ve iletişim becerilerini geliştirme, öz saygıyı destekleme, duygu ve düşünce dünyasına olumlu katkı sağlama kategorilerini sıralamışlardır.

Araştırma sorusunu katılımcı öğrencilerin tamamı, öğretmenlerin % 90'ı yanıtlamıştır.

5.1.8. Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer Alması İstenilen Yazılı Edebi Tür Ve Yazılı Edebi Türe Ait İsime İlişkin Bulgular

Şekil 19: Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer Alması İstenilen Yazılı Edebi Tür'e İlişkin Öğrenci Modeli

Şekil 19'da öğrencilerinin “*Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Yer Almasını İstedığınız Yazılı Edebi Tür ve Türe Ait Örnek Var mıdır?*” sorusuna ilişkin görüşleri alınmış ve bu görüşler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler ders kitabında yer almasını istediğiniz yazılı edebi türlere ait model üç ana kategoriden oluşmaktadır. Öğrenciler üç ana kategori belirlemişlerdir. Bunlar : “Biyografi” (f=87), “Hikaye”(f=3) ve “Şiir”(f=6) kategorileri ve bunlara ait alt kategoriler belirlenmiştir.

“Biyografi” türü kendi içinde on iki alt temaya ayrılarak en fazla vurgulanan kategori olmuştur. Bu alt kategoriler “Mustafa Kemal ATATÜRK”(f=13), Isaac NEWTON”(f=12), “Thomas EDISON”(f=8), Ömer Halis DEMİR”(f=5), “Mehmet Akif ERSOY”(f=6), “İbn-i SİNA”(f=5), “Stephan HAWKING”(f=3), “Aziz SANCAR”(f=2), “Mimar SİNAN”(f=1), Leonardo Da VINCI” (f=1) ve “ Fethi SEKİN” (f=1) olarak belirlenmiştir. “Hikaye” türünde ise Ömer Seyfettin’in “Falaka” (f=1) ve “Perili köşk”(f=1) eserlerinin olması istenmiştir.

Öğrenciler, üçüncü alt temada “Şiir”(f=6) türünün kitaplarda yer almasını isterken en çok olması gerektiğini düşündükleri şiir isimleri ; “Anadolu şiiri”(f=1), “Orhan Veli Şiirleri”(f=1), “Gün doğdu Şiiri”(f=1), “Aşık Veysel Şiirleri”(f=1), “Çanakkale Şiiri”(f=1) ve “Vatan Şiirleri”(f=1) olarak belirlenmiştir.

“*Biyografi*” kategorisi ders kitaplarında yer alması gerektiği en çok vurgulanan tema olmuştur. Bu konuda ders kitaplarında yer alması gereken şahsiyetler, sırasıyla aşağıda belirtilmiştir.

“*Mustafa Kemal ATATÜRK*” vurgusu öğrenciler tarafından en çok önerilen kategori olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili öğrenci görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.6(K) “*Bence Atatürk’ün veya Aşık Veysel’in hayatı, öğretileri, sözleri öğüt ve şiirleri anlatılmalı ve değer verilmelidir.* Diyerek görüş belirtirken, bir başka öğrenci

Ö.33(E) “*Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk’ün hayatı ve eserleri daha fazla anlatılmalı çünkü Türkiye Cumhuriyetinin kurucusudur.* Diyerek görüş belirtmiştir.

Ö.24(K) “*Atatürk ün hayatı olabilir, geleceğe bakmak için ondan daha fazla örnek alırsız*” diyerek görüş belirtmişlerdir.

Ö.42(K) “*M. Kemal ATATÜRK çünkü ülkemiz için birçok yenilik yapıp bize latin alfabesi getirdi*” öğrenciler, Mustafa Kemal Atatürk biyografisinin beşinci sınıf ders kitabında yer almasını istemektedirler.

“*Isaac NEWTON*” Bilimde gözlem ve deneyi ön plana çıkaran aydınlanma çağı düşünürü Newton, öğrencilerin Mustafa Kemal Atatürk’ten sonra en çok vurguladıkları isim olmuştur:

Ö.55(E) “*Newton çünkü fizik dikkatimi çeker*”.

Ö.49(K) “*Newton, çünkü birinin kafasına elma düşse elmayı yere koyar kalkar gider; ama Newton yer çekimini buldu*” diyerek öğrenci bilimde merak ve gözlemin önemine değinmiştir.

“*Thomas EDİSON*” bazı öğrenciler, Thomas Edison biyografisi yer almalıdır, diye görüş belirtmişlerdir:

Ö.50(K) “*Bilim insanları. Edison asla pes etmez çalışır ve sonunda başarır. Bende Edison gibi olmak istiyorum*”. Şeklinde görüş belirterek Edison'un rol model yönünü vurgulamıştır.

“Ömer Halis DEMİR” yakın dönemde vatanseverlik, bağımsızlık, özgürlük gibi değerlerin öncü ismi haline gelmiştir. Öğrenciler ders kitaplarında hayat hikâyesine yer verilmesinin gerekliliğine vurgu yaparak, tanınmasını istemektedirler. Ömer Halis Demir biyografisine kitaplarda yer verilmelidir, kategorisine ait öğrenci referans cümleleri aşağıdaki gibidir:

Ö.39 (E) “Bence Ömer Halis DEMİR. Ömer Halis DEMİR olmasaydı vatan hainleri bizim milletimizi alacaktı. Ömer HALİSDEMİR 'i çok beğeniyorum” diyerek rol ve model yönüne vurgu yapmıştır.

Ö.36(K) “Ömer Halis DEMİR çünkü Ömer Halis DEMİR vatan ve millet için canını feda edenler arasındaydı”. Şeklinde kahramanlık yönü vurgulanmıştır.

“Mehmet Akif ERSOY” Mehmet Akif Ersoy biyografisi 2017 -2018 beşinci sınıf ders kitaplarında yer almaktadır, öğrencilerin kategoriye yönelik referans cümlelerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.35(K) “Mehmet AKİF ERSOY; çünkü Mehmet Akif ERSOY İstiklal marşını yazmıştır. Bu yazmasının sebebi vatana karşı sevgisi, saygısı, vatanseverliği” yönü vurgulanmıştır.

“Hikaye” Hikaye kategorisine ilişkin alıntı cümleler aşağıda verilmiştir:

“Ömer SEYFETTİN” kategorisi verilmiştir. Eserlerin ders kitaplarında okutulması gereklidir vurgusu yapılmıştır.

Ö.21(K) “Bence; Ömer SEYFETTİN Hikâyesi: Perili köşk” öğrenci tarafından eser ismi belirtilmiştir.

“Şiir” kategorisi ders kitaplarında şiir yazılı edebi türünün yer alması gerektiği düşüncesinde olan öğrencilerine ait örnek ifadeler:

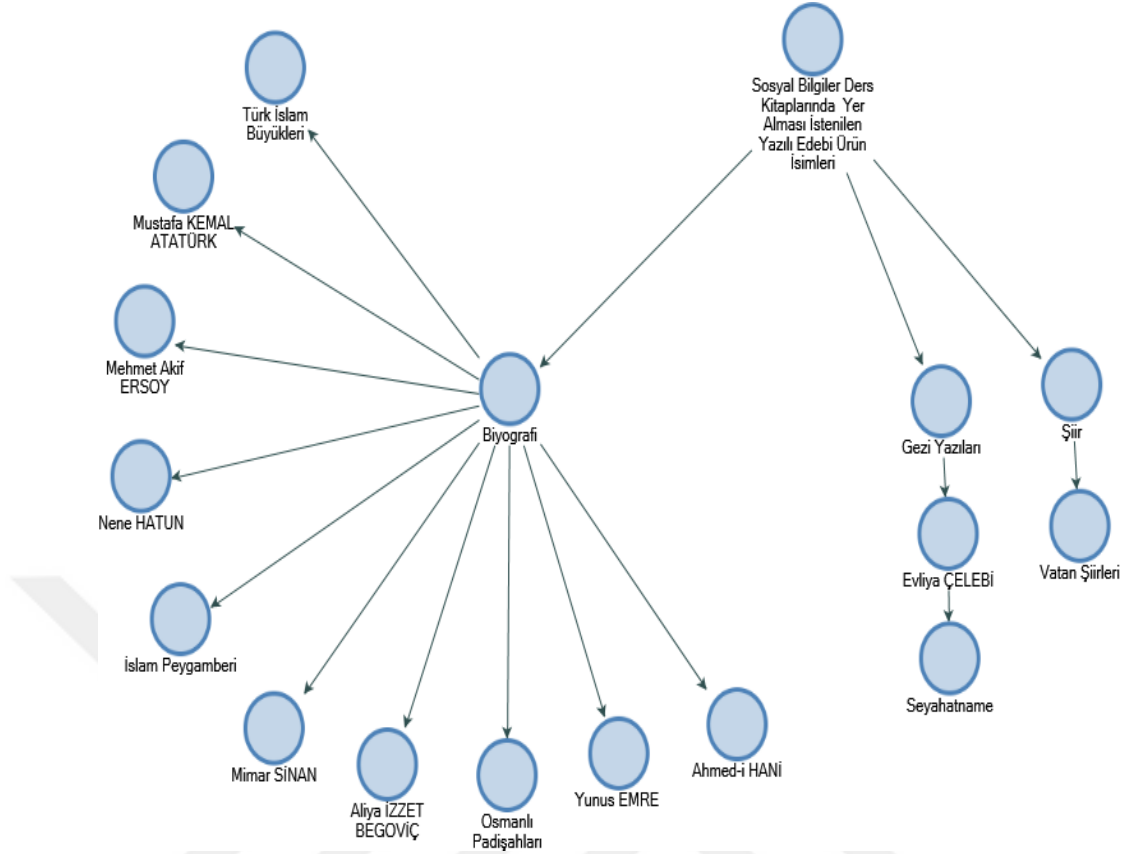
“Orhan VELİ şiirleri” Orhan Veli şiirlerinin ders kitaplarında yer almasını isteyen öğrenci cümlesi aşağıda verilmiştir:

Ö.10(E) “Orhan Veli'nin şiirleri olabilir”

“Vatan Şiirleri” kategoriye ait örnek ifadeler:

Ö.19(K) “Asker, şehit ve vatan ile ilgili daha çok şiir olmalı örneğin Çanakkale ilgili şiirlere yer verilmelidir. Böylece yaşadığımız vatanın ne zorluklarla aldığımızı hiç unutmayız”

Ö.37(K) “Vatan şiirleri yer almalıdır”. Öğrencilerin ders kitaplarında, asker, şehit ,Çanakkale, vatan şiirlerinin ders kitaplarında yer almalıdır.

Şekil 20: Sosyal Bilgiler Ders Kitabında yer Alması İstenilen Yazılı Edebi Tür' e İlişkin Öğretmen Modeli

Şekil 20’de öğretmenlerinin “*Sosyal Bilgiler ders kitabında yer almasını istediğiniz yazılı edebi tür ve türe ait örnek var mıdır?*” sorusuna ilişkin görüşleri alınmış ve bu görüşler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir. Model üç ana kategoriye ayrılmıştır. “Biyografi” (f=19), “Gezi Yazıları” (f=2) ve “Şiir”(f=2) kategorileri kendi içinde alt kategorilere ayrılmıştır.

Biyografi kategorisi en çok çeşitlilik gösteren kategori olmuştur. Kendi içinde “Türk İslam Büyükleri”(f=4), Mustafa Kemal ATATÜRK”(f=3), “Mehmet Akif ERSOY”(f=2),“Nene HATUN”(f=2), “İslam Peygamberi”(f=1), “Mimar SİNAN”(f=1), “Aliya İZZET BEGOVİÇ”(f=1), “Osmanlı padişahları”(f=1), “Yunus EMRE”(f=1) ve “Ahmedi HANİ” (f=1) olarak belirtilmiştir. “Gezi yazıları” kategorisinde “Evliya ÇELEBİ” ve eseri olan “Seyahatname” alt temalar belirlenmiştir. “Şiir” kategorisinde “Vatan Şiirlerine” yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

“Biyografi” çalışma grubunda yer alan öğretmenler en çok biyografi türüne ait örneklerin olması gerektiğini vurgulamışlardır. Biyografi türüne ait örnek ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

“*Türk İslam Büyükleri*” ders kitaplarında yer alması istenilen, Türk İslam Büyükleri biyografilerine ilişkin katılımcı öğretmenlerin referans cümleleri aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.13(K) “Geçmişten günümüze Türk büyüklerinin biyografileri”

Öğrt.3(K) “Nizamülmülk, Tonyukuk ve Türk İslam Bilginlerine ağırlık verilmelidir”

Öğrt.21(E) “Ders kitaplarında Biyografiler etkili oluyor. Tarihte yer etmiş büyüklerin hayatları ve faaliyetleri verilebilir.”

Öğrt.23 (E) “Dünya edebiyatı ve birçok bilim insanının biyografileri öğrencilere ders kitaplarında verilmeli. Birçok yazar ve bilim insanının eserleri ve yaptıkları buluşları biliyoruz; ancak bunları hangi şartlarda yaptıklarını bilmiyoruz”

Öğrt.19 (E) “Nene Hatun, Kara Fatma. Geçmişte vatan savunmasında önemli rol oynayan o döneme katkı sağlamış Türk büyükleri olabilir”

“Mustafa Kemal ATATÜRK” öğretmenlerin ikinci kategoride en fazla vurgu yaptıkları temadır.”

Öğrt.14(K) “Mustafa KEMAL” diyerek katılımcı öğretmen görüşünü belirtmiştir.
“ Osmanlı Padişahları”

Öğrt.11(E) “Osmanlı dönemi padişah biyografileri şeklinde aktarılabilir.”

Öğrt. 14 (K) “Kanuni Sultan Süleyman: Kanunname”

Öğrt.28 (E) “Yavuz Sultan Selim e daha çok yer verilmelidir, savaşlarda yer alan gözü pek halk içinde delibaş olarak adlandırılan akıncılar yer alabilir.

“Mehmet Akif ERSOY” kategoriye ait öğrenci ifadesi aşağıda verilmiştir:

Öğrt.20(E) “Biyografi öğrencinin konuyla alakadar olmalarını sağlayacaktır. M.Akif Ersoy biyografisi yer almalıdır.”

“Ahmed-i Hani” biyografi türüne ait öğretmen cümlesi aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.1(K) Ahmed-i Hani biyografisi yer almalıdır. Ahmed-i Hani'nin yanlış anlaşıldığını düşünüyorum. Ahmed-i Hani çocukları geleceğin mimarı olarak görmüştür ve onların maneviyatla yetişmeleri gerektiğini düşünmüştür. Gençler için öğütte bulunduğu eseri mevcuttur.

“Gezi Yazıları” gezi yazıları kategorisine ait örnek açıklamalar aşağıdaki gibidir:
“Evliya ÇELEBİ” Gezi yazıları kategorisine ait Evliya Çelebi alt kategori, öğrenci görüşü ile açıklanmaktadır:

Öğrt.8(K) “*Seyahatname Evliya Çelebi*”

Öğrt.10(E) “*Evliya Çelebi: Seyahatname*” olarak görüş belirtmişlerdir.

“Şiir” kategorisinde; birçok kavramı bünyesinde taşıyabilen ve birçok şeyi bir cümle ile anlatma özelliğine sahip yazılı edebi türlerden biri olan şiir, çalışma grubu tarafından verilen frekans değerleri ile kategoriye yönelik öğretmenlerin örnek ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

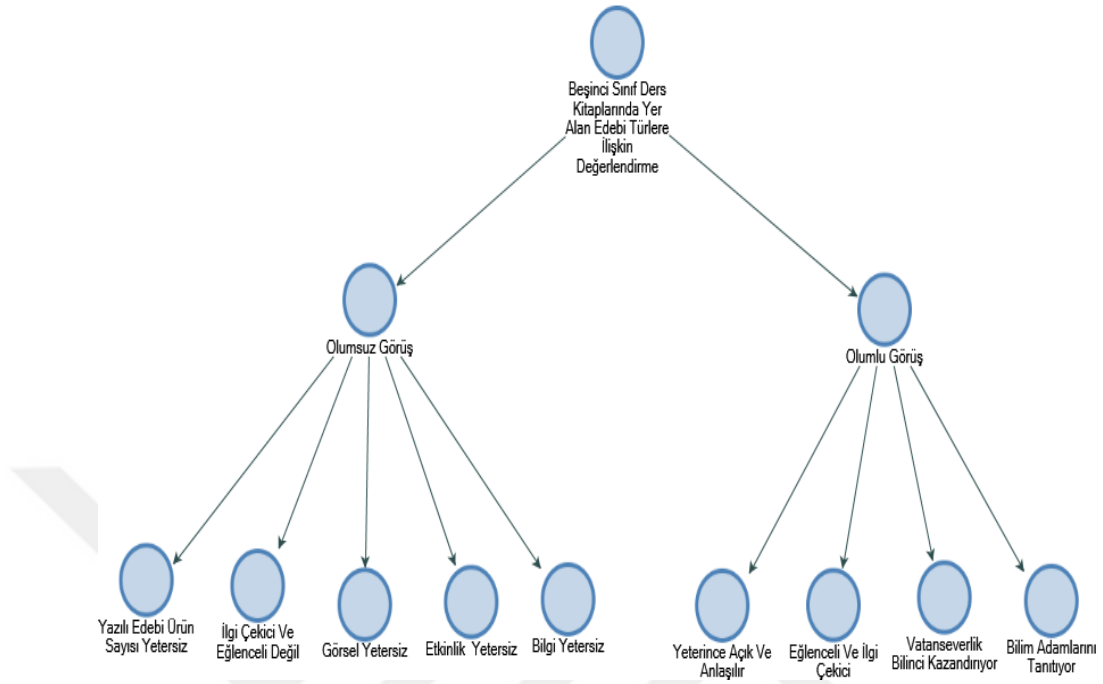
“*Vatan Şiirleri*” Şiir ana kategorisi altında şekillenen alt kategori vatan şiirlerine ait öğrenci ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

Öğrt.4(K) “*Önemli şair (Vatan Şairi) ve devlet adamları tanıtılabilir.*”

Öğrt.5(K) “*Özellikle kurtuluş savaşı konuları işlenirken o dönemi anlatan şiirler, anılar ve biyografilere yer verilebilir*” Çalışma grubunda yer alan bazı öğretmenlerin görüşleri bu şekildedir.

Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alması istenilen yazılı edebi tür ve metin isimlerine ilişkin bulgularda, öğretmen ve öğrenci cevapları paralellik göstermiştir. Biyografi türü, her iki tarafta frekans değeri en büyük kategori olarak belirlenmiştir.

5.1.9. Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Yazılı Edebi Türlerle İlişkin Bulgular

Şekil 21: Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Yazılı Edebi Türleri Değerlendirme'ye Yönelik Öğrenci Modeli

Şekil 21’de öğrencilerin “2017-2018 eğitim-öğretim döneminde 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan yazılı edebi ürünlerle ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin görüşleri alınmış ve bu görüşler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir. Bu model başlıca iki ana kategoriye ayrılmıştır: “Olumsuz Görüş”(f=27) ve “Olumlu Görüş”(f=30) olarak kategoriler oluşturulmuştur. “Olumsuz Görüş” kategorisi “Yazılı Edebi Tür Sayısı Yetersiz”% 28’inin (f=19), “İlgi Çekici ve Eğlenceli Değil”(f=6), “Görsel Yetersiz”(f=3), “Etkinlik Yetersiz (f=3)” ve “Bilgi Yetersiz” (f=2) alt kategorilerine ayrılmıştır.

“Olumlu görüş” (f=27) ,kategorisi kendi içinde dört alt kategoriye ayrılmıştır; “Eğlenceli ve İlgi Çekici”(f=7), “Yeterince Açık ve Anlaşılır”(f=2), “Vatanseverlik Bilinci Kazandırıyor”(f=1) ve “Bilim Adamlarını Tanıtıyor”(f=2) şeklinde vurgulanmıştır.

“2017-2018 eğitim-öğretim döneminde 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan yazılı edebi ürünlerle ilgili düşünceleriniz nelerdir ?” alt problemine; öğrencilerin % 85’i görüş belirtmiş,% 15’i kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. Görüş belirten öğrencilerin % 40’ı olumlu görüşe , % 45’i olumsuz görüşe sahiptir.

“*Olumsuz Görüş*” olarak öğrencilerinin belirledikleri ana ve alt kategorilere ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.22(K) “*Sosyal bilgiler ders kitabında olan yazılı edebi ürünleri beğenmiyorum, açıkçası ben sosyal kitabında olan hiçbir şeyi beğenmiyorum benim için yararlı şeyler değil*”

“*Yazılı Edebi Tür Sayısı Yetersiz*” kategorisinde ders kitabında yer alan yazılı edebi türlerin yetersiz olduğunu düşünen öğrencilerin örnek cümlelerine aşağıda yer verilmiştir:

Ö.1 (K) “*Bence sosyal bilgiler kitabında olan edebi ürünler yeterli değil*” diyerek görüşünü belirtmiştir.

Ö.9 (E) “*Bence yeterli değil, biyografi ve tarihe daha çok yer verilmesi lazım*” cümlesi ile düşüncesini özetlemiştir.

Ö.63 (K) “*Ben şiiri sevdiğim için keşke Sosyal Bilgiler kitabında şiir daha çok olsa*” şeklinde şiirin ders kitabında daha fazla yer almasını istemektedir.

Ö.19(K) “*Çok az edebi ürün var, en az da şiir var*” cümlesi ile düşüncesini ifade etmiştir.

“*Etkinlik Az*” beşinci sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan yazılı edebi türlerin etkinlik ağırlıklı olmadığını düşünen öğrencilerin, bu kategoriye yönelik görüşlerine, aşağıda yer verilmiştir:

Ö.10(E) “*Bence çok fazla yazı var; fakat çok az etkinlik var*” görüşünü belirterek etkinliklere daha fazla yer verilmesini istemektedir.

“*İlgi Çekici Değil*” alt kategorisinde ders kitabında yer alan yazılı edebi ürünlerin ilgi çekici ve eğlenceli olmadığını düşünen öğrencilerin görüşlerine ait örnek alıntılar:

Ö.21(K) “*Daha fazla resim olmalı, bizim ilgimizi çekmeli*” öğrenci görüşünü takiben benzer görüşte olan bir diğer öğrenci:

Ö.18(K) “*Sosyal Bilgiler kitabında komik fıkralar, ders verici bizi olumlu etkileyen hikayeler olursa daha mutlu olurum ve bu dersten sıkılmam. Böylece dersi daha*

iyi dinleyip sınavlarda daha başarılı olurum” cümlesi ile ifade ederek görüşünü belirtmiştir.

Ö.62(E) *“Eğlenceli değil, biraz daha fazla resim olsaydı daha iyi anlayabilirdik.”*
Diyerek görüş belirtmiştir.

“Bilgi Az” kategorisinde ders kitabında yer alan yazılı edebi ürünlere ilişkin değerlendirmede, bilginin yetersiz olduğunu düşünen öğrencilerin, kategoriye ait düşüncelerine yer verilmiştir:

Ö.27(K) *“Olumsuz görüşüm: Az bilgi veriyor”*

Ö.47(K) *“Teknoloji ile ilgili konular daha fazla olması daha iyi olurdu”*
Öğrencilerinin kategoriye açıklayan cümleleridir.

“Olumlu Görüş” Sosyal bilgiler ders kitabında yer alan yazılı edebi türlerle ilgili olumlu görüşe sahip öğrenci yanıtları aşağıda yer almaktadır:

“Eğlenceli ve İlgi Çekici” kategorisinde öğrencilere ait ifadeler aşağıda verilmiştir:

Ö.27 (K) *“Olumlu görüşüm; eğlenceli hikâyeler var.”*

Ö.66(K) *“Çocuklar için yardımcı ve eğlenceli olduğu için beğeniyorum”.*

Ö.39(E) *“Evet eğlenceli beğeniyorum; çünkü bana memleketimin kültür ve mirasını anlatıyor.”*

Ö.3 (K) *“Gerçekten çok güzel şeyler anlatılıyor, Örnek verecek olursak Anadolu’nun çok güzel” olduğu gibidir.*

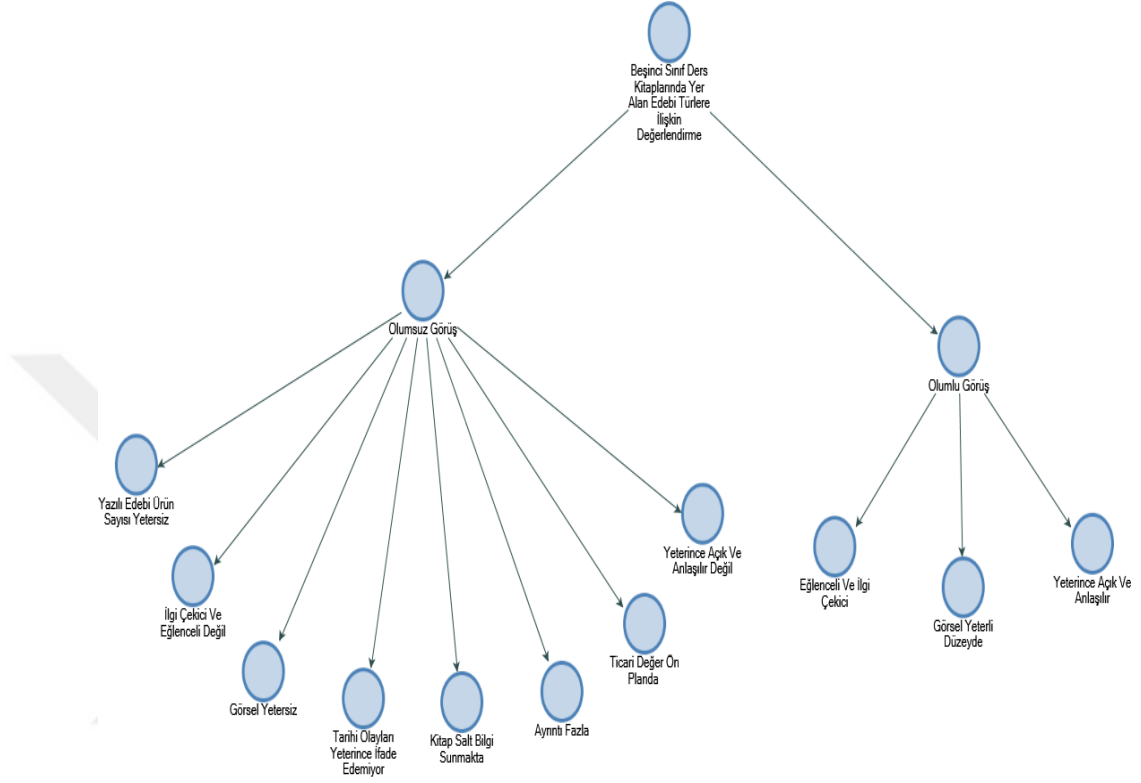
“Yeterince Açık ve Anlaşılır” ders kitabında yer alan yazılı edebi ürünlerin yeterince açık ve anlaşılır olduğunu düşünen öğrencilere ait cümleler, aşağıda yer almaktadır:

Ö.20(K) *“Bence çok iyi tam bize göre anlaşılır bir şekilde bize konuyu öğretiyor, bence çok iyi.”*

“Bilim Adamlarını Tanıtma” ders kitaplarında yer alan yazılı edebi türlerin bilim adamlarını tanıtma niteliğine sahip olduğu, bu durumun olumlu olarak algılandığı aşağıda yer alan öğrenci görüşleri ile desteklenmektedir:

Ö.46(K) *“Beğeniyorum, çünkü bilim adamlarını az biliyorsam, sosyal bilgiler kitabını okudum daha çok bilim insanı tanıdım”*

Ö.41(E) “Kurtuluş savaşı ile ilgili bilgiler ve daha çok öğrenebileceğim açık ve çok bilgi olduğu için Sosyal Bilgiler kitabını severim” öğrenciler tarafından kitapta yer alan edebi türlere ilişkin olumlu yönde değerlendirme yapılmıştır.

Şekil 22: Beşinci Sınıf Ders Kitaplarında Yer Alan Yazılı Edebi Türleri Değerlendirme'ye yönelik Öğretmen Modeli

Şekil 22’de öğretmenler “2017-2018 eğitim-öğretim döneminde 5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan yazılı edebi ürünlerle ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin görüşleri alınmış ve bu görüşler incelenerek ana ve alt kategoriler oluşturulup frekans değerleri belirlenmiştir.

Şekil 22’de iki ana kategori oluşmuştur. “Olumsuz görüş”(f=16) ve “Olumlu görüş” (f=8) olarak ayrılan kategoriler kendi içinde alt kategorilere ayrılmıştır. “Olumsuz Görüş” kategorisi kendi içinde “Yazılı Edebi Tür Sayısı Yetersiz” % 33 ’ünün (f=10), “İlgi Çekici ve Eğlenceli Değil” (f=4), “Görsel Yetersiz” (f=1), “Tarihi Olayları Yeterince İfade Edemiyor”(f=1), “Kitap salt Bilgi sunmakta”(f=1), “Ayrıntı Fazla”(f=1), “Ticari Değer Ön Planda”(f=1) ve Yeterince Açık ve Anlaşılır Değil” (f=1) şeklinde ayrılmıştır.

“Olumlu Görüş” kategorisinde üç alt kategori belirlenmiştir: “Eğlenceli ve İlgi Çekici”(f=1), “Görsel Yeterli Düzeyde”(f=1) ve “Yeterince Açık ve Anlaşılır”(f=1) olarak vurgulanmıştır. Öğretmenlerin %80’i görüş belirtirken %20’si kararsız olduklarını vurgulamışlardır. Öğretmenlerin %27’si olumlu görüşe sahipken ,% 53’ü olumsuz görüşe sahiptir.

“Olumsuz Görüş” kategorisinde öğretmenler, ders kitabında yer alan yazılı edebi türlerle ilgili olumsuz gördükleri kısımlara ait referans cümleleri verilmiştir:

“Yazılı Edebi Tür Sayısı Yetersiz” kategorisine ait öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Öğrt.22(K) “Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitabında edebi ürünlerden çok internet haberlerinden yararlanıldığını düşünüyorum. Yazılı edebi ürünlere yeterince yer verilmediği kanısındayım. Kitapta yazılı edebi tür sayısının yetersiz olduğunu düşünen öğretmenimize ait referans cümle olduğu gibidir.

Öğrt.30 (K) “Yazılı edebi ürünlere daha fazla yer verilebilir; çünkü bu öğrencilerin dikkatini çekmekte ve öğrenmelerine yardımcı olmakta.” Şeklinde görüş belirten öğretmen, yazılı edebi türlere daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmiş ve böylece derse karşı dikkat çekmede daha etkili bir araç olacağını ifade etmiştir.

Öğrt.25(K) “Türk büyüklerinin Biyografilerine yer verilmelidir” görüşünü ifade etmiştir.

Öğrt.26(E) “Ürünlerde düşünmeye yöneltecek, çocuğun fikir üretebileceği edebi ürünler arttırılsın.” ifadesinde yazılı edebi ürünlerin düşünmeye yönlendirme ve fikir üretimini destekleme özelliğine dikkat çekmiştir.

“Eğlenceli Ve İlgi Çekici Değil” kategorisinde öğretmenlere ait referans cümleleri aşağıda sıralanmaktadır:

Öğrt.24(K) “Daha eğlenceli, biraz daha merak uyandıracak, belki daha çocukların ilgisini çekecek konular ve içerikler seçilebilir.” öğretmenimizle benzer düşüncede olan, çalışma grubunda yer alan bir diğer öğretmenimiz;

Öğrt.6(E) “Güzel ancak zaman zaman öğrencinin anlayabileceğinden ağır, ayrıca çekici, etkileyici tarz pek yakalanmış denilemez (Bir kısmı için), Resimli hikayelendirme yoluyla mesajlar daha kalıcı şekilde verilebilir” görüşünü ifade etmiştir.

Öğrt.25(K) “Öğrencilerin ilgisini çekecek hikayelere daha çok yer verilmelidir” cümlesi ile öğretmenimiz düşüncesini açıklamıştır.

“Görsel Yetersiz” şeklinde görüş belirten öğretmenlere ait referans cümlelere aşağıda yer verilmiştir:

Öğrt.10(E) “5.Sınıf seviyesine uygun görsellerin daha fazla yer alması uygun olabilir”

Öğrt.21(E) “Beşinci sınıf seviyesi 4+4+4 sistemi malumunuz ortaokullara kaydırılan bir seviye. Çocukların hazır bulunuşluk düzeyleri düşük somut dönemden henüz kurtulamamış öğrenci seviyesidir. Bu nedenle kitaplardaki edebi ürünlerin daha çok görsele dayalı olması ve somut noktada zenginleştirilmesinde fayda vardır”

Öğrt.20(E) “Yetersiz, daha çok görsellik ve seviyeye uygun edebi ürünler olmalı; çünkü 5.sınıf öğrencileri yaş itibari ile küçükler” diyerek görüşlerini belirtmişlerdir.

“Kitap Salt Bilgi Sunmakta” kitabın yalnızca bilgi sunduğunu ifade eden öğretmenlerin düşüncelerine ait örnek cümleler:

Öğrt.1(K) “Kitap daha çok görselliği ön plana çıkararak salt bilgi sunmaktadır”.

Öğrt.4(K) “Çoğu zaman öğrenciyi sıkacak ve gereksiz uzatacak bilgiler var. Bunların yararına çok inanmıyorum.” olduğu gibidir.

“Ticari Değer Ön Planda” kategorisinde olumsuz görüş ön planda tutulmuş öğretmenlere ait referans cümleleri verilmiştir.

Öğrt.28(E) “Ticari değer ön planda tutuluyor, örneğin kayak merkezleri neden niçin yapıldığı ile ilgili bilgi vermek yerine daha çok ticari değere vurgu yapılıyor.”

“Olumlu Görüş” bildiren öğretmenlerin görüşleri aşağıda belirtilmiştir.

“Eğlenceli ve İlgi Çekici” kategorisinde kitap eğlenceli ve ilgi çekici hazırlanmıştır, alt kategorisine yükleme yapan öğretmenlerinin referans cümlelerine aşağıda yer verilmiştir:

Öğrt.19(E) “Yenilenen 5.sınıf Müfredat programıyla birlikte konular daha da sadeleşmiş, görsele ağırlık verilmiştir, konularla bilgiler daha kalıcı ve ders sıkıcı olmaktan çıkarılmıştır”. Katılımcı öğretmen, görselin yeterli olduğu, konuların sadeleştirilerek ders kitabının sıkıcı olmaktan çıkarıldığı görüşündedir.

Öğrt.15(E) “Kitap öğrencinin ilgisini çekecek düzeyde, konunun anlaşılmasında kolaylık sağlamaktadır”. Şeklinde görüşünü özetleyen öğretmenimize ek olarak aynı kategoriye yükleme yapan bir başka öğretmen:

Öğrt.29(E) “Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersinde yer alan yazılı edebi ürünler yeterli ve öğrencilerin seviyesine uygundur.” düşüncesine yer verilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan katılımcılardan araştırmacı tarafından, beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan yazılı edebi ürünlerin değerlendirilmesi istenmiş öğretmen ve öğrencilerden alınan cevapların ışığında veriler düzenlenmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin yazılı edebi tür sayısının yetersiz olduğu kategorisine yaptıkları yüklemelere bakıldığında, öğretmen ve öğrencilerin görüş birliğine sahip oldukları yorumu yapılabilir. Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan yazılı edebi türlerin yetersiz olduğunu düşünen öğretmen ve öğrenciler sıralamaya ikinci olarak kitabın eğlenceli olmadığı alt kategorisini almışlardır. Kitabın ilgi çekici ve eğlenceli bir içeriğe sahip olmadığını düşünen öğretmen ve öğrenci düşünceleri arasında tutarlılık görülmektedir. Öğrenciler etkinliğin görselin ve bilginin az olduğunu düşündükleri kitaba yönelik değerlendirmelerde bulunmaktadır. Öğretmenler kitabın tarihi olayları yeterince ifade edemediğini, kitabın salt bilgi sunduğunu, ayrıntının fazla olduğunu, kitabın yeterince açık ve anlaşılır olmadığını, internet haberlerinin ağırlıkta olduğunu ve kitapta yer alan metinlerde ticari değerin ön planda tutulduğunu ifade etmişlerdir.

ALTINCI BÖLÜM

VI. SONUÇ TARTIŞMA ÖNERİ

6.1. Sonuçlar

Bu çalışmada yazılı edebi ürünlerin 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanımına yönelik araştırma yapılmıştır. Edebi ürünlerin eğitim öğretime katkıları, kalıcı öğrenmeye etkisi gibi yönler araştırılmıştır. Ders kitabında yer alan yazılı edebi ürünlerin yeterlilik durumu, öğretmenlerin en fazla kullandıkları yazılı edebi ürünler, derste kullanılan yöntem teknik ve uygulamalar, yazılı edebi ürünlerin değer kazanımına ve öğrencinin gelişim alanlarına etkilerine yönelik görüş ve düşüncelerinin tespitine ilişkin inceleme yapılmıştır.

Araştırmada, katılımcı öğretmenlerinin tamamı Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeyi olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrenciler, yazılı edebi ürünlerin öğrenmeyi olumlu etkilediği düşüncesine sahipken, üç öğrencimiz olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bu durumu da yazılı edebi ürünlerin dersin ciddiyetini olumsuz etkilediği, bazı yazılı edebi ürünlerin anlaşılmadığını ve öğrencinin çok sıkıldığı için öğrenemediğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin düşünceleri doğrultusunda yazılı edebi ürünlerin dersin kazanımlarına ulaşma yeterliliği olduğu sonucuna, öğretmenlerin düşünceleri doğrultusunda ise derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin dersin kazanımlarına ulaşma yeterliliğine sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Derslerde en çok kullanılan yazılı edebi ürünün hikaye olduğu tespit edilmiştir. Hikaye türünün dersin kazanımlarına ulaşma yeterliliğine büyük oranda sahip olduğu yorumu yapılmıştır.

Yazılı edebi türlerde kullanılan dilin öğrenci gelişim düzeyine uygun olduğu belirlenmiştir, yazılı edebi ürünlerde kullanılan dilin öğrencinin dil gelişim seviyesine uygun olduğu katılımcılar tarafından belirtilmiş, dolayısıyla öğretmen ve öğrenciler arasında fikri birlik olduğu görülmüştür. Derslerde kullanılan yazılı edebi türlerde yer

alan kelimelerin öğrenci seviyesine uygun olduğu, derslerde kullanılan türlerin anlaşılmasında, zorluk yaşanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün aktarımında kullanılan yöntem teknik ve uygulamalara ilişkin araştırma sorusu, öğretmenler tarafından anlatma yöntemi, öğrenciler tarafından tartışma yöntemi olarak yanıt bulmuştur. Öğrenciler aktarımın en fazla frekans değerine sahip olan, tartışma yöntemi ile yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Elde edilen bulgulara göre; öğretmen ve öğrencilerin hikaye türünü, Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması istenilen türler arasında paralel yanıtlarla ilk sıraya aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Derslerde kullanılması istenilen yazılı edebi tür sıralamasında öğretmen ve öğrencilerin hikaye türünü ilk sıraya aldıkları görülmüştür.

Derslerde kullanılan yazılı edebi türlerin, Cüceloğlu (2018) tarafından hayatın pusulası olarak tanımlanan değerlerin kazanımına ilişkin incelemede; yüksek frekansla öne çıkan; sevgi ve saygı, vatanseverlik, bağımsızlık gibi değer kazanımına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda, yazılı edebi türlerin öğrencinin duyuşsal özelliklerin gelişimine katkıda bulunduğu, öğretmen ve öğrenci görüşleri ile yazılı edebi ürünlerin özellikle öğrencinin ilgi ve yeteneklerinin farkına varmasında etkili olduğu belirlenmiştir.

Ders kitaplarında yer alması istenilen yazılı edebi türlere ait alt problem katılımcılar tarafından, biyografi, gezi yazısı, hikâye, şiir yazılı edebi türleri sıralamaya alınmıştır. En yüksek frekans değerine sahip biyografi, öğretmen ve öğrencilerin ilk sıraya aldıkları kategoridir.

Beşinci sınıf ders kitaplarında yer alan yazılı edebi türler çalışma grubu tarafından değerlendirilmiştir, öğretmen ve öğrencilerin paralel yanıtlarıyla ders kitaplarında, yazılı edebi türün yetersiz olduğu görülmüştür. Yazılı edebi türün yetersiz olduğu, ilgi çekici ve eğlenceli olmadığı, görselin yetersiz olduğu araştırmadan çıkan sonuçlardır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin ve öğrencilerin yanıtları arasında büyük oranda tutarlılık görülmektedir.

Araştırmanın birinci alt problemine, yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisi çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin ve öğrencilerin yazılı edebi türlerin öğrenmeye olumlu katkı yaptığını ifade etmişlerdir. Alt kategorilere öğretmenler ve öğrenciler tarafından farklı frekans değerleri verilmiştir.

Araştırmanın yazılı edebi ürünlerin dersin kazanımlarına ulaşma yeterliliğine ilişkin ikinci sorusuna, katılımcı grup tarafından verilen yanıtlar arasında, paralellik saptanmamıştır.

Araştırmanın ikinci sorusu, yazılı edebi ürünlerin dersin kazanımlarına ulaşma yeterliliğine ve beşinci sorusu derslerde kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili olarak yöneltilen sorulara çalışma grubunun verdiği yanıtlar arasında paralellik görülmemiştir.

Araştırmanın dördüncü alt problemine, çalışma grubu tarafından verilen yanıtlar arasında, büyük oranda tutarlılık görülmektedir.

Araştırma sürecinde görüşme esnasında öğrencilerin yazılı edebi ürünlerin hızlı bilgi gelişimini sağlayacağı, dolayısıyla bu durumun çok iyi düşünceler uyandıracağı, yazılı edebi ürünlerin Sosyal Bilgiler dersinin ülkenin kalkınmasında rol oynayacağı, edebi ürünlerin gelecek nesiller için fayda sağlayacağı, yazılı edebi ürünlerin dersin öğretimine, öğretimin zenginleştirilmesine olumlu katkıları olacağı, hak ve sorumluluk bilinci ile ilgili olarak farkındalık sağlayacağı ifade edilirken, demokratik bir anlayış ve tutumla hem öğretmenin hem öğrencinin fikirlerinin alınacağı, dolayısıyla herkesin hakkının teslim edileceği bir anlayışla hareket edilmesinin gerekliliği aynı zamanda öğrenciler tarafından vurgulanmaktadır.

Öğretim sürecinin ilgi çekici ve eğlenceli hale getirilmesinin proje ve aktivitelerin ağırlıkta olduğu bir eğitim paradigmasına dikkat çekildiği görülmüştür. Özellikle bilim adamlarının hayatlarına merakın olduğu, milli mücadelenin anlatıldığı içeriğe sahip yazılı edebi ürünlerin öğrenciler tarafından daha fazla ilgi ve kabul gördüğü ve mutluluk kelimesinin öğrenciler tarafından sıklıkla kullanıldığı, araştırma sürecinde araştırmacı tarafından tespit edilen detaylardır.

6.2. Tartışma

Oruç'un yapmış olduğu çalışmada ders kitaplarında en fazla kullanılan türün hikaye olduğu belirlenmiştir, beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alması istenilen ve derslerde en fazla kullanılan yazılı edebi türün hikaye olduğu araştırmamızın bulguları arasındadır.

Yazılı edebi ürünlerle yapılan öğretimin sınavda bilgiyi hatırlama noktasında olumlu etkiye sahip olduğunu belirten katılımcı öğrencilerin düşüncesi ile benzer olarak;

Smith, Monson, Dobson' ın (1992) yaptığı araştırmada, derslerde tarihi romanların kullanıldığı grubun tarihi ayrıntılarla ilgili bilgilerinin kalıcı olduğu ve daha fazla tarihi bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

Çalışmamızda beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi türlerin öğrenmeye olumlu katkı yaptığı yüksek değerde frekansla desteklenmektedir. Beldağ ve Aktaş'ın edebi eser kullanımına ilişkin öğretmen ve öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, derslerde yazılı edebi ürün kullanımının faydalı olduğu düşüncesinin katılımcılarda hakim olduğu görülmüştür, araştırma bulgularına göre, derslerde kullanılan yazılı edebi ürünler, kelime haznesini geliştirmeye katkıda bulunmakta, duygudaşlık (empati) becerisi kazandırmakta, vatanseverlik bilincinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır, araştırma sonucuna paralel olarak, Keskin (2008) yaptığı araştırmada öğrenciler, tarihi romanları okuyarak olayların içinde var olmuş, hayal güçlerini kullanarak dönemi hissetmişlerdir. Öğrenciler tarihi romanları okuyarak yeni kavram ve kelimeleri öğrenmişlerdir, böylece kelime dağarcıkları ile vatanseverlik bilincinin geliştiğine ilişkin kategorilerin oluştuğu araştırma sonuçları arasındadır.

Şimşek (2006) romanların eğitimsel işlevine ilişkin oluşan, bireylerde sorgulayıcı düşünme becerisi ve zihinsel, duygusal ilerlemeyi destekleyen kategorilerin ortaya çıktığı görülmüştür; çalışma paralelinde beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının duygu ve düşünce dünyasını destekleme, muhakeme gücünü geliştirme, empati becerisini geliştirme yönünde, benzer kategorilerin oluştuğu görülmektedir.

Ünlü (2006) yapılan öğretmen görüşleri ile derslerde edebi ürün kullanmanın etkilerine yönelik çalışmada bilgilerin kalıcılığını arttırıp, kavram öğretimini destekleyerek, derse dikkat çekme, anlamlı öğrenme ve motivasyon sağlama, akademik başarıyı arttırma, duyuşsal gelişimi destekleme kategorilerine benzer olarak; araştırmamızda oluşan kategorilerde yazılı edebi ürünlerin öğrenmede bilgilerin kalıcılığı ve motivasyon sağlama, derse ilgi ve dikkat çekmede etkili olduğu, öğrencilerin gelişim alanlarına dil ve iletişim becerilerini geliştirerek akademik başarıyı arttırma, duygu ve düşünce dünyasının gelişimini olumlu yönde katkı sağladığı araştırma sonuçları arasında yer almaktadır.

Beldağ ve Aktaş (2016) öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının düşünceleri ile derslerde en çok kullanılabilecek türün hikaye türü olduğu görülmüştür. Aynı şekilde araştırma sonucumuzda, çalışma grubunda yer alan öğretmen ve öğrenciler derslerde en

çok kullanılan ve en çok kullanılması gereken yazılı edebi türü hikaye olarak belirlemişlerdir.

Derslerde kullanılan yazılı edebi türlerin kelime haznesini geliştirme, zeka gelişimine katkıda bulunma özelliklerinin olduğuna ilişkin oluşan kategorilerin Tokdemir (2015)'e ait çalışmayla benzerlik gösterdiği, bilişsel becerilerin, kavram ve kelimelerin dil gelişimine olumlu katkısı ile ilgili paralel kategorilerin oluştuğu görülmüştür.

Ünal, Avcı, Karabıyık (2017) araştırmalarında derslerde kullanılan edebi ürünlerin değer aktarımını kolaylaştırması, derse ilgiyi arttırması, ahlaki muhakeme, değer analizi yapabilme ve kültürel öğeleri öğretmesi kategorileri belirlenmiştir. Aynı şekilde araştırmamızda derslerde kullanılan yazılı edebi ürünlerin Tarihi ve kültürel değerlerin öğretimi, değer aktarımının gerçekleştirilebilmesi ile eş değer kategorileri yazılı edebi ürün kullanımının değer kazanımına yönelik araştırma sonuçları arasında bulunmaktadır. Araştırmamızın yazılı edebi ürünlerin öğrencinin gelişim alanlarına katkısına ilişkin oluşan dersi benimseme, başarıyı arttırma, kategorilerinin Ünlüler ve Yaşar'ın yaptığı çalışma ile okuma ve okuduğunu anlama becerisi, dersi sevme, daha iyi öğrenme kategorilerinin benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

6.3. Öneriler

- Eğlenceli ve ilgi çekici içerikte yazılı edebi eserler, ders kitaplarında sayıca arttırılabilir.
- Sosyal Bilgiler dersi hedef kazanımlarına uygun olarak Kutadgu Bilig ve Tevfik Fikret'in Şermin adlı edebi eseri derslerde kullanılabilir.
- Yazılı edebi tür aktarımında Eba ile öğretime ağırlık verilebilir.
- Yazılı Edebi eser seçiminde öğrencinin gelişim seviyesi dikkate alınmalıdır.
- Öğrencinin derste aktif olabileceği yöntem, teknik ve uygulamalar seçilmelidir.
- Bireysel farklılıklar göz önünde bulundurularak, derslerde bireye özel yazılı edebi tür seçimi yapılabilir.
- Öğrencinin kendine özgü yazılı edebi tür oluşturabilmesi için uygun eğitim ortamı oluşturulabilir.
- Tarihi ve kültürel değerleri konu alan yazılı edebi türler, derslerde sıkça kullanılabilir.

- Yazılı edebi türlerde yer alan kelimelerin anlaşılması ve unutulmaması için özel kelime defterleri kullanılabilir.
- Yazılı edebi türlerde bulunan temalar, drama yöntemi kullanılarak öğrenciye iletilebilir.
- Yazılı edebi türlerle ilgili olarak yazılı edebi tür etkinliklerine okul içi ve okul dışı faaliyetlerle yer verilebilir.
- Öğrenciden, dersle ilişkilendirerek bir yazılı edebi tür oluşturmaları istenebilir.

KAYNAKLAR

- Akengin, G.(1999). *Resimli Hikayelerin Çocuk Eğitimindeki Rolü ve Manasın Resimlerle Hikayeleştirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Alptekin, A. (2007). *Türküz Türkü çağırırız*. (2. Baskı). Ankara , Akçağ Yayınları.
- Başol, G. ve Şanlı M. (2016) . Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Siyasetnamelerin Etkisi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , (32), 170-191.
- Beldağ, A.ve Aktaş, E. (2016) .Sosyal Bilgiler Dersinde Edebi Eser Kullanımı: Nitel bir çalışma. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18)-2 , 953-981.
- Bozkurt, S. (2017). *Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olayların Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Çakmak, O.(2003). *Bilgi Çağında Üniversite*. (1.Baskı). İstanbul, Nesil Yayınları
- Çelikkaya , T. ve Kuş, Z. (2009).Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 741-758.
- Çencen , N. ve Genç ,R. (2010). *11. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Dersinde Tarih Öğretmenlerinin “Edebi Ürün” Kullanımına İlişkin Görüşleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , Ankara.
- Çencen, N. ve Berk, N.A. (2014). Orta Öğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde " Şiir" kullanımına ilişkin Öğretmen görüşleri. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 3(1), 1-23.
- Demir, S.B. ve Akengin, H. (2011). *Hikayelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (1.Baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö. ve Kaya, Z. (Edt.2007). *Eğitim Bilimlerine Giriş*.(2.Baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ş. ve Çınar, B., Kadioğlu, İ., Murat, M., Önkaş, A.N., Kazan, Ş., Bilgegil, Z. (2009). *Edebiyat Bilgi ve Kuramları*. İstanbul, Lisans Yayınları.
- Doğan ,Y. (2007) .*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı* Doktora Tezi .Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , Ankara.

- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2) ,77-96 .
- Dönmez, C., Yazıcı K., Uslu S., (2015). Tarih Öğretmenlerine Göre Hatıratların Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanılabilirlik Durumları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* ,(17) , 255-270.
- Driscoll, M.P. (2012). *Öğretim Süreçleri ve Öğrenme Psikolojisi. (1.baskı)*.Ankara, Anı Yayınları.
- Emre, İ. (2006). *Edebiyat ve Psikoloji.(2.Baskı)*. Ankara, Anı Yayınları.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Eğitim Bilimlerine Giriş. (9.Baskı)*. Ankara, Arkadaş Yayınları.
- Ersin, M.(1981). *Eğitimde Psikolojinin Rolü.(1.Baskı)* .İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.
- Gevenç , S. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Fıkraların Kullanımı* .Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , Niğde.
- Gülcan , M. ve Keskin, S.(2008). *Romanlarla Tarih Eğitimi Ve Öğretimi* .Yüksek Lisans Tezi , Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Konya.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2012). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı.(7.Baskı)*. Ankara, Akçağ Yayınları.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara, Yayınevi.
- Kutadgu Bilig' den Seçmeler, (2005). 100 Temel Eser, İstanbul, Cümle Yayınları.
- MEB ,(2017).*Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr>. 20.12.2017.
- NCSS (2016) *A Vision of Powerful Teaching and Learning in the Social Studies*. Social Education, 80 (3). <https://www.socialstudies.org/> 27.06.2018.
- Oruç, Ş. (2009). *Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitaplarında Edebi Ürünler*. TSA, (2).
- Özar, M. (2013). *Eğitim Bilimlerine Giriş.(1.Baskı)*. İstanbul, Papatya Yayınları.
- Özdemir, E.(1999). *Yazınsal Türler.(4.Baskı)*. Ankara ,Bilgi Yayınevi.
- Öztürk, Ç. (2007). Coğrafya Öğretiminde Edebi Metinlerin Kullanımı .*On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* ,(24), 70-78.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2009). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları .(2. Baskı). Ankara, Pegem Yayınları.

- Öztürk,C., Keskin ,C.S. Otluoğlu, R., (2014) . *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. (6.Baskı). Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Russell, B. (1984). *Eğitim Üzerine* .(5.Baskı). İstanbul, Say Yayınları.
- Sanlı, Y.T. (2011).Edebiyat Toplumsal Hafızanın Geleneğin Kaybında İnşasında Ne Kadar Etkilidir . *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 2 (22), 151-164.
- Sanchez , T. ve Mills, R. (2005). Telling Tales: The Teaching of American History ThroughStorytelling.*SocialEducation*,69(5)<https://www.socialstudies.org/publications/> 27.06.2018.
- Sever, S. (1996). Tevfik Fikret ve Çocuk Şiirleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Ankara.
- Sever, S.(2002). *Çocuk ve edebiyat*. (8.Baskı). Ankara, Tudem Yayınları.
- Sidekli , S. Tangülü , Z. Yangın S. (2013).Sosyal Bilgiler Öğretimi: Öğretmenim Bana Hikaye Anlatır mısın? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 4.
- Simpson , M. (2017). Powerful , Purposel Pedagogy İn Elementary School Social Studies .*Online NCSS Social Education*, 81 (3) [http: // www. socialstudies.org /](http://www.socialstudies.org/) 27.06.2018
- Songören ,A.S. (2011).Yabancı Dil Öğretiminde Çocuk Edebiyatı .*Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, (8) , 1.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde İlke Strateji Yöntem ve Teknikler*. Eskişehir, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şahbaz , K.N. (2008). İhmal Edilmiş Bir Tür Deneme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9) 15, 189-203.
- Şimşek, A. (2011). The Use of Children's Literature İn Social Studies: A Comparative Studying The usa and Turkey .*Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , (22), 1-24.
- Şimşek, A. (2006), Tarihsel Romanın Eğitimsel İşlevi. *Dergi park*, (37), 65-80.
- Tanyeri, Y. (2014).*Göktürk Yazısı ve Orhun Türkçesi*, İstanbul, Boğaziçi Yayınları
- Tokdemir, M.A. (2016). Osmanlı Devletinin Kuruluşunun Öğretilmesinde Tarihsel Roman Kullanımı: Devlet Ana Romanını okumak. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, (24), 1469-1486.
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük , 2009 (10. Baskıdan Yapılan Tıpkı Basım), Ankara.

- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*.1.Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları
- Yayla, A. (2014). Eğitim Kavramının Etik Açından Analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1).
- Yeşilbursa, C. ve Sabancı, O. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Derslerde Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36) 19-33.
- Yıldırım, M. (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Derslerde Edebi Ürün Kullanma Durumları*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

EKLER

Ek 1: Milli Eğitim İzin Belgesi

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79137285-605.01-E.7005390

05.04.2018

Konu : Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :a)MEB'e Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri 2012/13 sayılı Genelgesi.

b)Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliğinin 19/03/2018 tarih ve 74137 sayılı yazısı.

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ayşe SEVİNÇ'in "5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürünlerin Kullanımına Yönelik Öğretmen- Öğrenci Görüşleri" konulu yüksek lisans tez çalışmasına veri oluşturmak amacıyla geliştirdiği anketini 03 Nisan 2018 - 03 Mayıs 2018 tarihleri arasında Müdürlüğümüze bağlı Mustafa Kemal Ortaokulu, Gazi Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Yıldızbağları Ortaokulu ve Bahçelievler Ortaokulunda görevli öğretmenlere ve öğrencilere yönelik uygulamak için izin isteği ilgi (b) yazı ile bildirilmiştir.

Konu ile ilgili olarak Müdürlüğümüz AR-GE Biriminde MEB'e bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi'ne bağlı olarak oluşturulmuş olan Bilimsel Araştırma İzni Değerlendirme Komisyonu 28.03.2018 tarihinde Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesi AR-GE Biriminde toplanarak başvuru hakkında gerekli incelemeyi yapmış olup, söz konusu anket çalışmasının Müdürlüğümüze bağlı Mustafa Kemal Ortaokulu, Gazi Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Yıldızbağları Ortaokulu ve Bahçelievler Ortaokulunda görevli öğretmenlere ve öğrencilere yönelik, gönüllülük esasına dayalı olarak, okul idarelerinin izni dahilinde çalışmaların eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde 03 Nisan 2018 - 03 Mayıs 2018 tarihleri arasında yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Fatih KÖMÜRLÜ

Müdür a.

Şube Müdürü

OLUR

05.04.2018

Feyzi GÜRTÜRK

Vali a.

Milli Eğitim Müdürü

Akpınar Mah.Kolordu Cad.no:5/1 23100/ELAZIG
Elektronik Ağ: <http://elazig.meb.gov.tr>
e-posta: elazigmcm@mcb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: HAKSAKAL-Şef
Tel : (0 424) 238 50 24
Faks : (0 424) 233 36 70

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5847-0f90-310f-8989-8171 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2: Öğrenci Görüşme Formu

Soru 1:Sosyal bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisi var mı?

Soru 2:Sosyal bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler dersin hedef kazanımlarına ulaşmak için yeterli düzeyde mi?

Soru 3: Sosyal bilgiler dersinde en çok kullanılan edebi ürün hangisidir?

Soru 4:Sosyal bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerde kullanılan dil senin gelişim seviyene uygun mudur?

Soru 5:Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün aktarımında hangi yöntem ve teknikler kullanılmalıdır?

Soru 6: Sosyal Bilgiler dersinde daha fazlakullanılmasını istediğin yazılı edebi ürün var mı?

Soru 7:Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler hangi değerlerin öğretimine katkıda bulunmaktadır?

Soru 8: Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler senin gelişim alanlarına, duyuşsal özelliklerine katkısı var mı?

Soru 9: Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer almasını istediğinedebi tür var mı?

Soru 10:2017-2018 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan yazılı edebi ürünlerle ilgili düşüncelerin nelerdir?

Ek 3: Öğretmen Görüşme Formu

Soru 1:Sosyal bilgiler dersinde yazılı edebi ürün kullanımının öğrenmeye etkisi var mı?

Soru 2:Sosyal bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler dersin hedef kazanımlarına ulaşmak için yeterli düzeyde midir?

Soru 3:Sosyal bilgiler dersinde en çok kullandığınız yazılı edebi ürün hangisidir?

Soru 4:Sosyal bilgiler dersinde yazılı edebi ürünlerde kullanılan dil öğrencinin gelişim seviyene uygun mudur?

Soru 5:Sosyal Bilgiler dersinde yazılı edebi ürün aktarımında hangi yöntem, teknik ve uygulamaları kullanıyorsunuz?

Soru 6: Sosyal Bilgiler dersinde daha fazla kullanılmasını istediğiniz yazılı edebi ürün var mı?

Soru 7:Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünler hangi değerlerin öğretimine katkıda bulunmaktadır?

Soru 8:Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yazılı edebi ürünlerin öğrencinin gelişim alanlarına, duyuşsal özelliklerine katkısı var mı?

Soru 9: Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer almasını istediğin edebi ürün var mı?

Soru 10:2017-2018 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer alan yazılı edebi ürünlerle ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Ek 4: Etik Kurul Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 05/02/2018-246466

T.C.

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı :97132852/050.01.04/

Konu :Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ (Yük. Lis. Öğr. Ayşe SEVİNÇ)

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALINA

İlgi :18/01/2018 tarihli, 242781 sayılı ve "Yüksek Lisans(Ayşe SEVİNÇ)" konulu yazı

Anabilim Dalınız Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ yönetiminde, Yük. Lis. Öğr. Ayşe SEVİNÇ'e ait "5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri" konulu çalışma ile ilgili Etik Kurul Kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN
Kurul Başkanı

Not : Araştırmacıların TÜBİTAK'a yapılacak başvurular için, tüm üyelerin ıslak imzalarının bulunduğu etik kurul kararını talep etmeleri gerekmektedir.

EK :

Etik Kurul Kararı 1(bir) sayfa

Firat Üniversitesi Rektörlüğü 23119 ELAZIĞ/TÜRKİYE

Tel: 0 (424) 237 00 00

E-Posta: :

Faks: 0 424 2122717

Elektronik ağı:http://www.firat.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Teslime ÖZKILIÇ

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

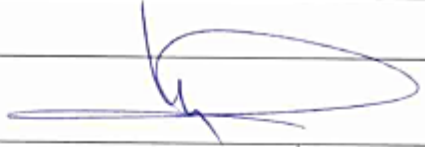
T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

ETİK KURUL KARARI

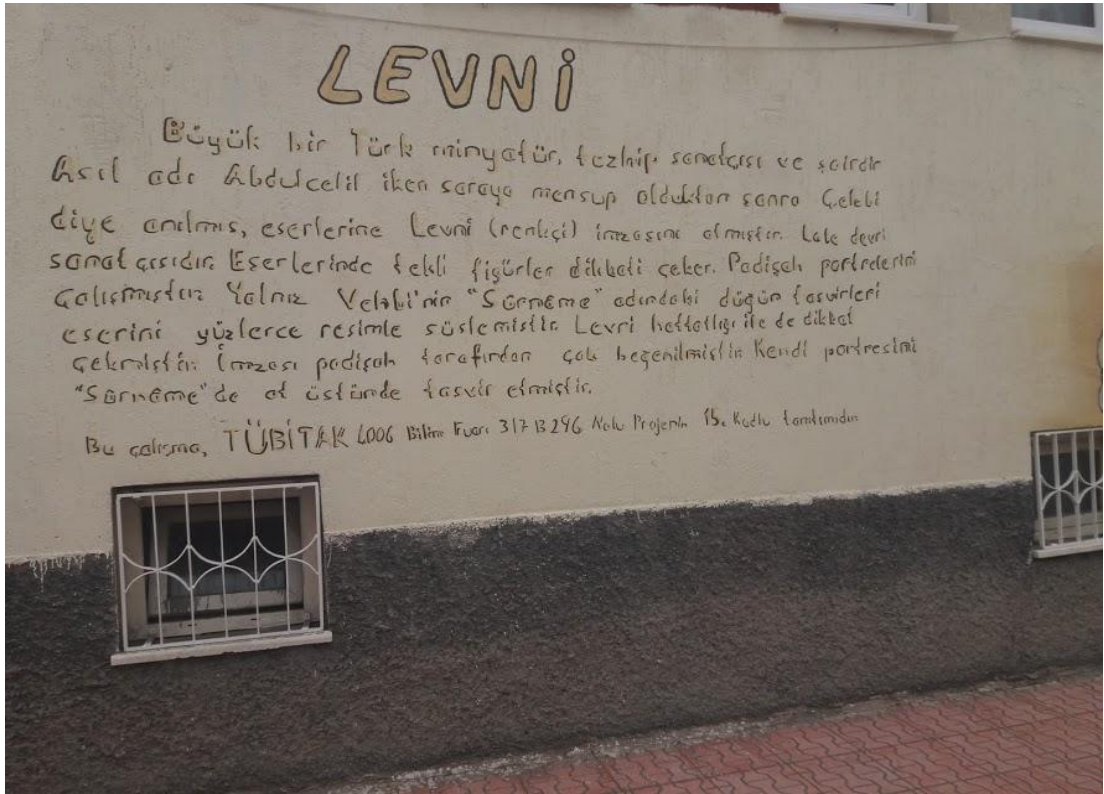
TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
01.02.2018	03	15	Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ

KARAR

“5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürün Kullanımına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN (Başkan)			
Prof. Dr. Demet ÇİÇEK (Üye)	İmza	Prof. Dr. Figen DEVECİ (Üye)	İmza
Prof. Dr. Erdal TAŞKIN (Üye)	İmza	Prof. Dr. Nuri GÖMLEKSİZ (Üye)	Bulunmadı
Doç. Dr. Funda GÜLCÜ BULMUŞ (Üye)	İmza	Doç. Dr. Süleyman İLHAN (Üye)	İmza
Doç. Dr. İrfan EMRE (Üye)	İmza	Doç. Dr. Sebahattin DEVECİOĞLU (Üye)	İmza
Doç. Dr. Özge HANAY (Üye)	İmza	Doç. Dr. Taner YILDIRIM (Üye)	Bulunmadı
Yrd. Doç. Dr. Nurhan HALİSDEMİR (Üye)	İmza	Yrd. Doç. Dr. Mehmet TUZCU (Üye)	Bulunmadı

Ek 5: Konuyla İlgili Görseller

Ek 6: Tez Orijinallik Raporu

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Ayşe SEVİNÇ
Öğrenci Numarası	151403133
Enstitü Anabilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Esen DURMUŞ
Tez Başlığı (Türkçe)	5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yazılı Edebi Ürünlerin Kullanımına Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 122 sayfalık kısmına ilişkin, 18/07/2018 tarihinde Enstitü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 8'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Ayşe SEVİNÇ
Öğrencinin Adı-Soyadı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "% 25'i geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZ GEÇMİŞ

Ayşe Sevinç, Elazığ Merkez doğumlu olup, ortaokul ve lise öğrenimini Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü' ne bağlı uzaktan eğitim yoluyla tamamladı. 2009-2013 yılları arasında Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Çocuk Gelişimi Bölümü'nde öğrenim gördü. 2014' te Diyarbakır Selahaddin Eyyubi Orta Okulu'nda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yaptı. 2015' te Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda lisansüstü eğitime başladı. Osmanlıca, İngilizce ve Arapça dillerini bilen, Rousseau ile aynı eğitim anlayışına sahip olan araştırmacıya göre; eğitimin temel ilkesi çocuğa bilimleri öğretmek değil, ona bu bilimleri sevme zevkini aşılama olmalıdır.